

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ 2026

ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ:

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΖΩΗ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

29 - 31 ΜΑΪΟΥ 2026

ΑΘΗΝΑ, ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΣΚΑΕ

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ
ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ | ASSOCIATION OF SOCIAL
ANTHROPOLOGISTS GREEC.

Αρχαιολογικοί
Διάλογοι

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Οι «Αρχαιολογικοί Διάλογοι» εγκαινιάστηκαν το 2014 ως ένας διαρκής κριτικός και αναστοχαστικός διάλογος για τις αρχαιότητες και την αρχαιολογία στη σημερινή κοινωνία. Η βασική τους μορφή συνίσταται σε ένα ετήσιο, ανοικτό συνέδριο/εκδήλωση/καλλιτεχνικό γεγονός, μια συνάντηση κριτικής, θεωρίας και πράξης, ανοικτή σε όλους τους αρχαιολόγους: φοιτητές και καθηγητές, διευθυντές και συμβασιούχους, εργαζόμενους και άνεργους, ανεξάρτητα από επιμέρους εξειδικεύσεις, εργασιακούς, θεωρητικούς ή άλλους περιορισμούς, αλλά και πέρα από ιεραρχίες και στεγανά. Η συνάντηση αυτή είναι επίσης ανοικτή σε ειδικούς και μη από άλλους χώρους: ανθρωπολόγους, ιστορικούς, ιστορικούς της τέχνης, μουσειολόγους, αρχιτέκτονες, καλλιτέχνες, αλλά και όποιον θέλει να συνεισφέρει στη συζήτηση για το ρόλο και τη σημασία των αρχαιοτήτων και της αρχαιολογίας σήμερα.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ

Ειρήνη Γαβριλάκη

Στάθης Γκότσης

Ευθύμης Θέου

Άρτεμις Καρναβά

Διαμαντής Παναγιωτόπουλος

Όλγα Σακαλή

Ηρακλής Σασσάλος

Εσθήρ Σολομών

Γιάννης Σταυριδόπουλος

Γιάννης Χαμηλάκης

Νάσια Χουρμουζιάδη

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ 2026

ΑΘΗΝΑ, 29-31 ΜΑΪΟΥ

**STOP
ISRAEL
CRIME
GAZA**

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Σας καλωσορίζουμε με χαρά στους Αρχαιολογικούς Διαλόγους του 2026!

Στη σημερινή συγκυρία των πολέμων, των γενοκτονιών, της φτωχοποίησης, της κατάλυσης των με κόπο κατακτημένων κοινωνικών δικαιωμάτων και της πλήρους ανατροπής κοινωνικών βεβαιοτήτων, οι ΑΔ 2026 προχωρούν πέρα από τη διατυπωμένη εδώ και μισό αιώνα θέση για την πολιτική διάσταση της επιστημονικής έρευνας.

Επιχειρούμε τη διερεύνηση τρόπων επανασύνδεσης με την κοινωνία και αναστοχαζόμαστε την πολιτική ζωή που καταγράφουν οι επιστημονικές μας συμβολές και οι ερευνητικές μας πρακτικές, τον δημόσιο λόγο, την σχέση μας με τις εξουσίες. Αντιλαμβανόμαστε τον στοχασμό αυτό ως στοιχείο που (θα έπρεπε να) καθορίζει τα ερευνητικά ερωτήματα, επηρεάζει την ανάπτυξη της επιστημονικής πράξης και ενδιαφέρεται για τη ζωή των επιστημονικών κειμένων στο ευρύτερο κοινό, καθιστώντας τη διεπιστημονικότητα εργαλείο που αντιστέκεται στην κοινωνική κατάρρευση και προωθεί την κοινωνική αλλαγή.

Φέτος, η Οργανωτική Επιτροπή των Αρχαιολογικών Διαλόγων συνεργάζεται με τον Σύλλογο Κοινωνικών Ανθρωπολόγων Ελλάδος, με στόχο τον διεπιστημονικό κριτικό στοχασμό πάνω στις πολιτικές των Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών και των πρακτικών έρευνάς τους. Η σύμπραξη αυτή υπογραμμίζει την αυτονόητη συμπόρευση των δύο επιστημονικών κοινοτήτων και εκφράζει το αίτημα για ώσμωση ανάμεσα σε ένα ευρύτερο φάσμα επιστημονικών πεδίων.

Η φετινή συνάντηση πραγματοποιείται υπό την αιγίδα του Εργαστηρίου Πολιτιστικής Διαχείρισης του Τμήματος Επικοινωνίας, Μέσων & Πολιτισμού του Παντείου Πανεπιστημίου. Ευχαριστούμε τον Σύλλογο Ελλήνων Αρχαιολόγων για την κάλυψη των δικαιωμάτων προβολής της ταινίας «Mankind's Folly».

Η Οργανωτική Επιτροπή των Αρχαιολογικών Διαλόγων 2026

Ανδριανοπούλου Παναγιώτα,

*Εθνολόγος στο Υπουργείο Πολιτισμού, Υπ. Διδακτόρισα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας,
Σύλλογος Ελλήνων Αρχαιολόγων*

Γαβριλάκη Ειρήνη,

*Αρχαιολόγος στο Υπουργείο Πολιτισμού – συγγραφέας,
Σύλλογος Ελλήνων Αρχαιολόγων*

Κουτσούγερα Ναταλία,

*Δρ Κοινωνικής Ανθρωπολογίας, μέλος Ε.Δι.Π. Τμήματος Κοινωνικής Ανθρωπολογίας,
Παντείου Πανεπιστημίου, Γραμματέας ΔΣ ΣΚΑΕ*

Προμπονάς Παντελής,

Υπ. Διδάκτορας Κοινωνικής Ανθρωπολογίας, Μέλος ΔΣ ΣΚΑΕ

Σακαλή Όλγα,

*Δρ Αρχαιολόγος-Μουσειολόγος στο Υπουργείο Πολιτισμού,
Αντιπρόεδρος Συλλόγου Ελλήνων Αρχαιολόγων*

Σαρικούδη Γεωργία,

Δρ Κοινωνικής Ανθρωπολογίας, Μέλος ΔΣ ΣΚΑΕ

Σασσάλος Ηρακλής,

αρχαιολόγος

Στεργιοπούλου Λυδία,

Ερευνήτρια, φοιτήτρια Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας στο ΕΚΠΑ

Τσιμουρής Γιώργος,

Ομότιμος Καθηγητής Κοινωνικής Ανθρωπολογίας Παντείου Πανεπιστημίου, Πρόεδρος ΔΣ ΣΚΑΕ

Χουρμουζιάδη Νάσια,

Καθηγήτρια Μουσειακής Θεωρίας και Εκθεσιακού Σχεδιασμού, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

18:00 [ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΣΑΚΗ ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΑ ΙΙ]**ΕΝΑΡΞΗ**

Καλωσόρισμα, Όλγα Σακαλή & Γιώργος Τσιμουρής, *Οργανωτική Επιτροπή ΑΔ 2026*.
Χαιρετισμός από τον Χρήστο Δερμετζόπουλο, Καθηγητή Ανθρωπολογίας της Τέχνης & Διευθυντή Εργαστηρίου Πολιτιστικής Διαχείρισης, Τμήμα Επικοινωνίας, Μέσων & Πολιτισμού, Πάντειο Πανεπιστήμιο.

18:30 -20:30**ΣΤΡΟΓΓΥΛΟ ΤΡΑΠΕΖΙ****Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΖΩΗ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ**

- «**Μερικές Εισαγωγικές σκέψεις**», Νάσια Χουρμουζιάδη, *Συντονιστική Ομάδα Αρχαιολογικών Διαλόγων*.
 - «**Η Γενοκτονία ως πολιτικός θάνατος της έρευνας και της επιστήμης**», Νικόλας Κοσματόπουλος, *Δρ Ανθρωπολογίας, αναπληρωτής καθηγητής στα τμήματα Πολιτικής & Ανθρωπολογίας, Αμερικανικό Πανεπιστήμιο της Βηρυτού*.
 - «**Ιστορικότητα και μνήμη της κοινότητας. Τα Προσφυγικά της Λ. Αλεξάνδρας**» Σταύρος Σταυρίδης, *Δρ Αρχιτεκτονικής, Σταυρίδης, Σταύρος, Ομότιμος Καθηγητής Αρχιτεκτονικού Σχεδιασμού και Θεωρίας, ΕΜΠ*.
 - «**The politics of scholarship in an apartheid landscape: a collective duty to refuse and respond**» Archaeologists Against the Apartheid.
-

20:30**ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΑΙΝΙΑΣ**

Θα προβληθεί η ταινία «**MANKIND'S FOLLY**» του Γιώργου Αυγερόπουλου (Ελλάδα, Γαλλία, Γερμανία - 2025 - διάρκεια 83' - έγχρωμο).

ΣΑΒΒΑΤΟ 3ο ΜΑΪΟΥ

ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΣΑΚΗ ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΑ II	ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΣΑΚΗ ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΑ I	ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ II	ΕΚΤΟΣ ΑΙΘΟΥΣΑΣ
08:30-09:00			
Προσέλευση			
09:00-10:45	09:00- 11:15	09:00- 10:45	
[1] Επιστημονική πράξη και εκδημοκρατισμός της γνώσης.	[5] «Σκοτεινές» κληρονομίες: αποικιοκρατία, φυλετισμός, ευρωκεντρισμός.	[9] Η τυραννία των ειδικών.	[Α] Θρύψαλα και θραύσματα. Μια νέα εικόνα.
10:45-13:00	11:15- 13:15	10:45- 12:30	
[2] Έμφυλες ταυτότητες, απουσίες και αποσιωπήσεις στους μουσειακούς χώρους. Υλικές και άυλες διαδρομές της ετερότητας.	[6] Αρχαιολογική και ανθρωπολογική έρευνα και πόλεμος.	[10] Η διάχυση της επιστημονικής έρευνας στη δημόσια σφαίρα.	
13:00-14:00	13:15-14:30	12:30-14:00	13:00-13:30
[Β] Δημιουργία πολυφωνικών τόπων νοήματος, μάθησης και ανάπτυξης μέσω της χρήσης αρχαίων μύθων: το παράδειγμα του αρχαίου μύθου της Δανάης ως συμβολή στον διάλογο για την πατριαρχική εξουσία.	[Γ] Εγκληματολογία και Αρχαιολογία	[Δ] Χώμα-Σώμα: Κοινότητα, τέχνη και μνήμη.	[Ε] Από το 'Μωρή κοντούλα λεμονιά' στη στυμμένη λεμονόκουπα.
14:30-16:30	14:30-16:15		13:30-15:30
[3] Ανοιχτά ερωτήματα για την Ηθική και Δεοντολογία της έρευνας.	[7] Χρήσεις και καταχρήσεις του παρελθόντος στη δημόσια σφαίρα.		[Ζ] Διαβατικά Πνεύματα.
16:30-18:30	16:15-18:30	16:30- 18:30	
[4] Οι Ξένες Αρχαιολογικές Σχολές στην Ελλάδα: Ιστορίες, Πολιτικές και Προοπτικές.	[8] Ανθρωπόκαινος υλικότητα. Η ανάγκη για ανοιχτή κοινωνικά επιστήμη-πράξη. Επιτροπή Αγώνα για την Παπούρα.	[11] Νέες προοπτικές έρευνας και το μέλλον των κοινωνικών / ανθρωπιστικών επιστημών.	
19:00			
Ιστορικός περίπατος στο Νέο Κόσμο και συζήτηση με συλλογικότητες.			

09:00–10:45 [ΑΜΦ ΣΚ II]

5.1. Επιστημονική πράξη και εκδημοκρατισμός της γνώσης

1.1. UFemTP: Η σύζευξη επιστημονικού λόγου και πρακτικής μέσα από ένα ευρωπαϊκό Erasmus πρόγραμμα

Κουτσούγερα Ναταλία

Το διεθνές ευρωπαϊκό πρόγραμμα που εντάσσεται στο πρόγραμμα επιμόρφωσης ενηλίκων KA220-ADU - Cooperation partnerships in adult education με τίτλο «UFemTP: Μια ενεργοποιητική εκπαίδευση και μια πολυμεσική πλατφόρμα» εστιάζει στις σύγχρονες και πολλαπλές εκφάνσεις της θηλυκότητας και των πληθυσμών που την οικειοποιούνται, καθώς δραστηριοποιούνται είτε επαγγελματικά είτε στο πλαίσιο του ελεύθερου χρόνου τους σε κουλτούρες διασκέδασης στα περιβάλλοντα των σύγχρονων πόλεων. Το περιεχόμενο του προγράμματος περιλαμβάνει έρευνα, εκπαίδευση, τη δημιουργία διεθνούς πλατφόρμας αλλά και τη διάχυση του με πολλαπλούς τρόπους και σε διαφορετικά κοινά. Επιδιώκει να προωθήσει την ενδυνάμωση των συμμετεχουσών/ντων σε θέματα ισότητας των φύλων, έμφυλης γλώσσας, διαθεματικότητας, έμφυλης υποστήριξης και επισφάλειας εντός των μουσικοχορευτικών σκηνών και άλλων σκηνών του σύγχρονου performance. Το κύριο παραδοτέο, η δημιουργία μιας πολυμεσικής πλατφόρμας, θα χρησιμεύσει ως πεδίο για τη δημιουργία ενός ζωντανού παρατηρητηρίου των θηλυκοτήτων σε σύγχρονες κουλτούρες διασκέδασης της πόλης που συνδέονται μεταξύ τους μέσα από τις διαδρομές τους σε διαφορετικές (υπο)κουλτούρες. Χρησιμοποιώντας αυτό το παράδειγμα, η παρουσίαση αυτή αναφέρεται στις δυνατότητες και στα διακυβεύματα που αναδύονται ως προς τους αγώνες για έμφυλη ισότητα και φεμινιστική ενδυνάμωση μέσα από τον συνδυασμό έρευνας, διάχυσης του επιστημονικού λόγου, καλλιτεχνικής δημιουργίας, εφαρμοσμένης πολιτικής και δημιουργίας ψηφιακών αρχείων.

1.2. Το Μουσείο Πάει Σχολείο με μια 3D παρουσίαση

Τσιαμάγκα Ευμορφία

Για πρώτη φορά στον εορτασμό της Διεθνούς Ημέρας Μουσείων τον Μάιο του 2024 το μουσείο πήγε σε σχολεία με το εκπαιδευτικό πρόγραμμα: «Ανακαλύπτοντας θεούς, θεές και ήρωες από το Αρχαιολογικό Μουσείο Βόλου». Τον Οκτώβριο του ίδιου έτους με την παρότρυνση του Συμβούλου Πολιτιστικών Θεμάτων της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, κ. Αντώνη Αντωνίου διοργανώθηκε η παρουσίασή του σε εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η αποδοχή και η ενθάρρυνση των συμμετεχόντων οδήγησε στην τακτική υλοποίησή του από τον Ιανουάριο του έτους 2025 και ήδη διανύουμε τον 2ο χρόνο υλοποίησής του. Βασίζεται σε τρεις πυλώνες: 1.- Παροχή πολιτισμικών ερεθισμάτων σε παιδιά που φοιτούν σε σχολεία που είτε είναι απομακρυσμένα από το κέντρο της πόλης του Βόλου, είτε λόγω κοινωνικοοικονομικών συνθηκών αδυνατούν να καλύψουν τις μετακινήσεις προς το Μουσείο και εντάσσεται στα προγράμματα προσέγγισης (outreach programs), που ενισχύουν τη διάχυση της επιστημονικής έρευνας στη δημόσια σφαίρα. 2.- Τρισδιάστατη (3D) παρουσίαση σε μορφή PowerPoint με στερεοσκοπικές φωτογραφίες του κ. Ζαφραντζά, που προκαλεί το ενδιαφέρον των παιδιών. Για τη θέαση των 3D απεικονίσεων απαιτούνται ειδικά γυαλιά, τα οποία παρέχονται από το πρόγραμμα. 3.- Ανακάλυψη των αξιών και αρετών που χαρακτηρίζουν τους αρχαίους θεούς και ήρωες μέσα από τα εκθέματα του Μουσείου που περιλαμβάνονται στην παρουσίαση και η σύνδεσή τους με τη σημερινή ζωή.

1.3. Βυζαντινοί τοιχογραφημένοι ναοί στη βενετική Κρήτη: από διπλωματική εργασία σε ένα βιβλίο γνώσεων

Συνοδινού Πολύμνια

Το νησί της Κρήτης, πέρα από τις γνωστές προϊστορικές θέσεις, διασώζει έναν σημαντικό αριθμό βυζαντινών τοιχογραφημένων μνημείων της βενετικής περιόδου. Διάσπαρτοι στην κρητική ύπαιθρο, αρκετοί παραμένουν αδημοσίευτοι και κλειδωμένοι. Είναι δυστυχώς σύνηθες φαινόμενο η απουσία ενημερωτικής σήμανσης και πληροφοριακού υλικού. Επιπλέον, οι περισσότεροι ναοί δεν έχουν ενταχθεί σε πρόγραμμα αναστήλωσης, με επακόλουθη τη συχνή απολέπιση της ζωγραφικής επιφάνειας, τη μερική κατάρρευση έως και την πλήρη καταστροφή. Ένας ανάλογος ναός αποτέλεσε και το θέμα της διπλωματικής εργασίας της γραφούσας. Το μνημείο μελετήθηκε εικονογραφικά και τεχνολογικά και εντάχθηκε στην καλλιτεχνική παραγωγή της βυζαντινής τέχνης. Σε συνδυασμό με τα παραπάνω και υπό το πρίσμα της διάχυσης της επιστημονικής έρευνας στη δημόσια σφαίρα δημιουργήθηκε μια σχετική ιστορία/ βιβλίο γνώσεων. Με τίτλο «Οι τοιχογραφίες με τα φωτοστέφανα: μια ιστορία για τη βυζαντινή ζωγραφική στη βενετική Κρήτη» εισάγει τους αναγνώστες κάθε ηλικίας στη βενετική Κρήτη, συνδυάζοντας σε μια αφήγηση στοιχεία από την ιστοριογραφία των βενετικών μνημείων, τη μνημειακή ζωγραφική, την αρχαιολογική και αναστηλωτική διαδικασία, την προφορική ιστορία και την αλληλεπίδραση μιας αρχαιολογικής ομάδας με την τοπική κοινωνία. Στο συνέδριο θα παρουσιαστούν οι βασικοί άξονες της πλοκής, οι προβληματισμοί που οδήγησαν στην επικοινωνία της επιστημονικής γνώσης μέσω της παιδικής λογοτεχνίας καθώς και σκέψεις για μελλοντικές δράσεις.

1.4. Μελλοντοκαπηλία, ή κατάχωση; Αγωνίσματα χρονολογημένα κι αχρονολόγητα, κατάλληλα για αρχαία στάδια που μπορεί να ανασκαφούν.

Ρούσσος Χρήστος

Στην Ελλάδα βρίσκονται αρκετοί αρχαιολογικοί χώροι, στους οποίους έχουν αναδειχτεί τα θέατρα - όχι τα στάδια τους. Αξιοπρεπείς θεατρικές παραστάσεις, διεξάγονται ασύγκριτα περισσότερες και συναντάμε σθεναρές γνωμοδοτήσεις για το τι είναι δέον να διαδραματίζεται εκεί. Για τα στάδια, που βγαίνουν και δεν βγαίνουν; Στην ευρύτερη Μεσόγειο βρίσκονται εκατοντάδες αρχαία θέατρα, μα είναι λ.χ. πολύ λιγότερα από τα επίσης σπουδαία αρχαία στάδια στο Μεξικό. Αλλού δεν απέδιδαν τόση σημασία στην θεατρική τέχνη, όση στο λεγόμενο Mesoamerican ballgame, ενώ κ.ά. πολιτισμοί, όπως της αρχαίας Κίνας, ενδιαφέρονταν για τις αθλοπαιδιές συγκριτικά πολύ περισσότερο από τους αρχαίους Έλληνες. Όσοι μαραθώνιοι, ημιμαραθώνιοι, υπερμαραθώνιοι να διεξαχθούν, όσες σφαίρες, σφύρες, δίσκοι, ακόντια να ριχθούν στα αρχαία στάδια, τέτοια αγωνίσματα έχουν «χαμηλή οροφή». Τα δημοφιλέστερα σήμερα είναι -μακράν - ορισμένες αθλοπαιδιές, συστημένες καταρχήν σε Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της Βρετανικής Αυτοκρατορίας και των ΗΠΑ, ηλικίας 120-150 χρόνων μόνον. Παλιωμένες και πολύ απλοϊκές επίσης. Πρακτικά λειτουργούν ώστε να υπονομεύονται συστηματικά πολλές κοινωνικές ομάδες — γυναίκες, ίντερσεξ και τρανς, πρόσφυγες και ιθαγενείς, άνθρωποι με αναπηρίες, γενικώς «άλλοι». Εδώ προτείνονται προς ανθρωπολόγους και αρχαιολόγους ενδιαφερόμενους για δράσεις, δείγματα μιας καινούργιας κατηγορίας οργάνων κι αντικείμενων, που μεταχειριζόμαστε για διαφορετικές αθλοπαιδιές. Δείγματα καινοφανούς είδους, ή τροποποιητή οικοσυστήματος, που δείχνει προς την κατεύθυνση των «άλλων».

10:45–13:00 [ΑΜΦ ΣΚ ΙΙ]

2. Έμφυλες ταυτότητες, απουσίες και αποσιωπήσεις στους μουσειακούς χώρους. Υλικές και άυλες διαδρομές της ετερότητας.

Η παρούσα συνεδρία εξετάζει τις αφηγηματικές και εκθεσιακές στρατηγικές και πρακτικές, μέσα από τις οποίες το μουσείο συμβάλλει στην κανονικοποίηση των κυρίαρχων ταυτοτήτων και συγκεκριμένων τρόπων κατανόησης του παρελθόντος, αναδεικνύοντας ότι το μουσείο δεν αποτελεί έναν ουδέτερο χώρο αναπαράστασης, αλλά έναν ιδεολογικό μηχανισμό που επιτελεί συγκεκριμένους λόγους και αφηγήσεις. Οι μουσειακές πρακτικές στο πλαίσιο αυτό αναδεικνύονται ως δυναμικά πολιτικές, καθώς μέσα από τις επιτελέσεις τους δεν αντανακλούν απλώς σχέσεις εξουσίας, αλλά τις συγκροτούν ενεργά. Οι επιλογές και τα αφηγήματα κάθε μουσειακού οργανισμού λειτουργούν ως κανονιστικά πλαίσια που ορίζουν τι καθίσταται ορατό, ερμηνεύσιμο και νομιμοποιημένο, αποκαλύπτοντας ότι το μουσείο αποτελεί πεδίο όπου η εξουσία δεν απεικονίζεται απλώς, αλλά συγκροτείται και εδραιώνεται. Υπό αυτή την οπτική, και εστιάζοντας στο ελληνικό μουσειακό τοπίο, η εμμονή στο αντικείμενο/έκθεμα δεν είναι απλώς μια μουσειολογική επιλογή, αλλά μια επιτελεστική πρακτική που συγκροτεί νοήματα, υποκείμενα και ιεραρχίες.

Στη συνεδρία θα έχουμε την ευκαιρία να συζητήσουμε θέματα που παραμένουν σχεδόν αδιερεύνητα ακόμη στα ελληνικά (αρχαιολογικά και ιστορικά κυρίως) μουσεία, όπως τρόπους που προσεγγίζονται τα ζητήματα των έμφυλων ταυτοτήτων στην μουσειολογική θεωρία και τη μουσειογραφική πρακτική, οι τρόποι (μη) αναπαράστασης των φύλων, των διαφορετικών σωμάτων και της σεξουαλικότητας στις επίσημες μουσειακές αφηγήσεις.

Θα επιχειρηθεί να καταδειχθεί ο βαθμός επιρροής (ή μη) αυτών των εργαλείων στην ερμηνεία και νοηματοδότηση του παρελθόντος, ειδικότερα στο πεδίο της μουσειογραφικής αναπαράστασης των έμφυλων υποκειμένων, δηλ. στους τρόπους με τους οποίους αυτά παρουσιάζονται ή αποσιωπώνται στις διάφορες εκδοχές του μουσειακού λόγου (και κυρίως στις εκθεσιακές αντιλήψεις και πρακτικές με ό,τι τις υποστηρίζει κάθε φορά -λεξάντες, πληροφοριακό υλικό, σχεδιαστικές αναπαραστάσεις, εκπαιδευτικό υλικό κ.α.), με άλλα λόγια σε όλα αυτά που συνήθως συγκροτούν αυτό που ονομάζουμε «αφηγήσεις» των μουσείων. Οι εισηγήσεις θα διερευνήσουν το θέμα της συνεδρίας από την οπτική των πειθαρχιών της μουσειολογίας, των μουσειακών σπουδών και της αρχαιολογίας του κοινού με στόχο να λειτουργήσουν ως αφορμές και αφετηρίες κριτικής σκέψης, δράσης και αναστοχασμού.

2.1. Ωραία που είναι η νύφη μας! Παράγοντας, αναπαράγοντας και αποσιωπώντας όψεις του έμφυλου στο Μουσείο Νεότερου Ελληνικού Πολιτισμού.

Ανδριανοπούλου Παναγιώτα

Το Μουσείο Νεότερου Ελληνικού Πολιτισμού ευαγγελίζεται μια νέα, διαφορετική αφήγηση του λαϊκού πολιτισμού ως ζωντανού καταστατικού στοιχείου της νεοελληνικής κοινωνίας. Ανάμεσα σε άλλους νεωτερισμούς, συνιστά το πρώτο εθνικό μητροπολιτικό μουσείο που αφιερώνει μία ολόκληρη εκθεσιακή ενότητα, κτηριακά αυτόνομη, στη διαπραγμάτευση της γυναικείας παρουσίας και καθημερινότητας στην προβιομηχανική Ελλάδα, με έμφαση στον αγροτικό χώρο. Πόσο όμως τα νέα μουσειογραφικά μέσα τολμούν να διαρρήξουν στερεότυπα δομημένα στους άξονες της ελληνορθόδοξης πατριαρχικής συμμόρφωσης, υπερβαίνοντας (;) την ωραιοποιητική και νοσταλγική ηθική ενός καθαγιασμένου από απόσταση ασφαλείας παρελθόντος, και να μιλήσουν για την γυναίκα ως καθοριστικό -καίτοι σιωπηλό- υποκείμενο οικονομικών πρακτικών που διασφάλιζαν την οικονομική αναπαραγωγή της κοινότητας; Πόσο φωτίζεται η κοινωνική διαστρωμάτωση μέσα στα ασφυκτικά πλαίσια της

οποίας διαμορφωνόταν η έμφυλη πράξη και πρακτική; Πόσο δίνονται αφορμές ενεργούς συνομιλίας με τα σύγχρονα κινήματα έμφυλων διεκδικήσεων; Αυτά τα ερωτήματα τίθενται και ελπίζουν να πυροδοτήσουν άλλα τόσα μέσα από μια σύντομη επισκόπηση των μορφών της γυναίκας που παρουσιάζει το Μουσείο Νεότερου Ελληνικού Πολιτισμού.

2.2. «Εθνικόν είναι το αληθές». Τα διαρκή παραλειπόμενα της μουσειακής αφήγησης στη σκιά της εθνικής αρχαιολογίας.

Πασχαλίδης Κώστας

Η αξιολόγηση και η μεταχείριση των αρχαιοτήτων ως μέσον της μουσειακής αφήγησης υπήρξε πάντοτε άνιση και επιλεκτική στη χώρα μας. Η παρούσα συμβολή αποπειράται ένα δύσκολο εγχείρημα. Παραθέτει την παραδοσιακή αφήγηση της έμφυλης τάξης στα αρχαιολογικά μουσεία της επικράτειας. Αναζητά τους συνειδητούς και τους ασυνείδητους αποκλεισμούς συγκεκριμένων θεματικών πεδίων και κοινωνικών ομάδων (που όμως υπήρξαν!) και παραθέτει την αφηγηματική δύναμη των υλικών παραλειπόμενων, δηλαδή των αθέατων εκθεμάτων που αναμένουν τη στιγμή που θα προσφέρουν φως και συγκίνηση στο εθνικό μουσείο αρχαιοτήτων του μέλλοντος.

2.3. Μουσείο και έμφυλες ιεραρχίες

Σακαλή Όλγα

Η εισήγηση εξετάζει τον τρόπο με τον οποίο τα ελληνικά αρχαιολογικά μουσεία απεικονίζουν και διαχειρίζονται τις έμφυλες ταυτότητες, αναδεικνύοντας την περιορισμένη ενσωμάτωση των σπουδών φύλου, της φεμινιστικής και της queer θεωρίας στη μουσειακή πρακτική. Τα αρχαιολογικά μουσεία παρουσιάζονται όχι ως ουδέτεροι χώροι αναπαράστασης, αλλά ως πεδία όπου το φύλο συγκροτείται μέσα από επαναλαμβανόμενες εκθεσιακές και αφηγηματικές πρακτικές. Η έμφαση στο αντικείμενο και η αποσιώπηση των κοινωνικών συμφραζομένων συμβάλλουν στην κανονικοποίηση συγκεκριμένων έμφυλων ταυτοτήτων, κυρίως μέσα από στερεοτυπικές απεικονίσεις της γυναίκας και των άλλων έμφυλων υποκειμένων. Παράλληλα, τόσο οι εκθέσεις όσο και οι εκπαιδευτικές τους δράσεις λειτουργούν ως μηχανισμοί επανάληψης ηγεμονικών λόγων, αποκλείοντας εναλλακτικές μορφές σεξουαλικότητας ή μη κανονιστικές ταυτότητες. Η εισήγηση αναδεικνύει τον πολιτικό χαρακτήρα του μουσειακού λόγου και την ανάγκη αναστοχασμού του μέσα από κριτικές προσεγγίσεις, προτείνοντας πιο συμπεριληπτικές και συμμετοχικές μορφές αφήγησης που θα διαρρηγνύουν τις στερεοτυπικές επιτελέσεις του φύλου.

2.4. “Queering the Museum”: Αναπλαισίωση της ετερότητας και έμφυλες διαδρομές στις μουσειακές αφηγήσεις

Χατζημάρκου Πόλυ

Η εισήγηση εξετάζει τον μετασχηματισμό του σύγχρονου μουσείου από έναν χώρο διαφύλαξης μιας «επίσημης» και ετεροκανονικής ιστορίας σε ένα πεδίο ανάδειξης πολλαπλών έμφυλων ταυτοτήτων και διαδρομών ετερότητας. Παραδοσιακά -και σε μεγάλο βαθμό μέχρι σήμερα-, η μουσειακή αφήγηση βασίζεται στη σιωπή ή την περιθωριοποίηση των LGBTQ+ υποκειμένων, παρουσιάζοντας το παρελθόν μέσα από τον πατριαρχικό ή δυαδικό και γραμμικό «κανόνα τέχνης».

Στο πλαίσιο αυτό, διερευνάται πώς η συμπεριληπτικότητα και η επιτελεστικότητα (performativity) μετατοπίζονται σήμερα από μια τυπική μουσειακή πολιτική ίσων ευκαιριών στο ριζοσπαστικό «queering» των συλλογών. Αυτό δε σημαίνει την απλή προσθήκη νέων

αντικειμένων ή έργων τέχνης, αλλά α) τη ριζική επανερμηνεία της υπάρχουσας πολιτιστικής κληρονομιάς και β) τη «συμμετοχική επιμέλεια» (community-led curation), όπου το υποκείμενο της ετερότητας συνδιαμορφώνει τη μουσειακή εμπειρία.

Μέσα από την παρουσίαση ενδεικτικών περιπτώσεων, διερευνώνται μουσειολογικές και επιμελητικές πρακτικές με τις οποίες τα μουσεία «ξεκλειδώνουν» και αποκαλύπτουν κρυμμένες ιστορίες επιθυμίας, αντίστασης, έρωτα και ταυτότητας.

Τέλος, η εισήγηση θέτει τα εξής ερωτήματα: μπορεί το μουσείο να λειτουργήσει ως ένας ασφαλής «ετερότοπος» που δεν επιβάλλει μια νέα στατική ταυτότητα, αλλά επιτρέπει τη ρευστότητα και την ορατότητα του queer βιώματος στον δημόσιο χώρο; Και πώς μπορεί, τελικά, η κυριαρχία του εθνοκεντρικού και πατριαρχικού κανόνα στα ελληνικά μουσεία -ως μηχανισμός αποσιώπησης των έμφυλων ταυτοτήτων- να μετεξελιχθεί σε διαδρομές πολιτισμικής και αρχαιακής δικαιοσύνης για όλ@;

2.5. Αγνοημένες στα αρχαιολογικά συμφραζόμενα: η «θυσία της χήρας» και άλλες παραγνωρισμένες μαρτυρίες

Κουτσούμπα Δέσποινα

Το 1931, ο Persson ερμηνεύει ως suttee (θυσία της χήρας) την ταφή της «βασίλισσας» στον θολωτό τάφο στα Δενδρά. Ο Μυλωνάς αναλαμβάνει να «απαντήσει» στον Persson στο έργο αναφοράς του για τον μυκηναϊκό πολιτισμό *Mycenae and the Mycenaean Age* το 1966 επανερμηνεύοντας τα αρχαιολογικά δεδομένα ώστε να αποκλείεται κάθε λογική «θυσίας» ή βίαιου θανάτου. Παρόμοια είναι η αντιμετώπιση και του ενταφιασμού γυναίκας πλάι στην καύση του ήρωα πολεμιστή στο Λευκαντί το 1981. Για δεκαετίες, οι αρχαιολόγοι στην χώρα μας ανασκάπτουν και δημοσιεύουν «δίδυμες ταφές», (ταυτόχρονη ταφή άνδρα-γυναίκας), είτε χωρίς να αναρωτηθούν για την ερμηνεία της, είτε αποκρύπτοντας την ερμηνεία από το ευρύ κοινό. Η πρώτη φορά που η ερμηνεία της «θυσίας της χήρας» βρίσκει το δρόμο προς το κοινό είναι -τελικά- μετά το 2010.

2.6. Η βία της πατριαρχίας σε νεοελληνικά κείμενα

Γαβριλάκη Ειρήνη

Η ανακοίνωση αυτή λειτουργεί συμπληρωματικά του εργαστηρίου με θέμα Δημιουργία πολυφωνικών τόπων νοήματος, μάθησης και ανάπτυξης μέσω της χρήσης αρχαίων μύθων: το παράδειγμα του αρχαίου μύθου της Δανάης ως συμβολή στον διάλογο για την πατριαρχική εξουσία, το οποίο θα προσφέρω στο πλαίσιο των εργασιών των Αρχαιολογικών Διαλόγων 2026.

Τα κείμενα της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας που θα προσεγγίσουμε ακροθιγώς, αφορούν το σταθερό μοτίβο της βίας σε συγκεκριμένα πολιτικά και οικονομικά πλαίσια. Διαμορφώνεται από όσους προσπαθούν να κάνουν χώρο για τον εαυτό τους, από όσους πασχίζουν να ακουστεί ή να υπερिσχύσει η φωνή τους και να επιβληθεί ο ρόλος τους κοινωνικά, από όσους θέλουν να ενδυναμώσουν την παρουσία τους στις κοινότητες, στις οποίες ανήκουν είτε γιατί επιθυμούν να ανήκουν είτε γιατί επιθυμούν να κυριαρχήσουν σε αυτές. Επιθετικότητα εκφράζεται από όσους αισθάνονται να απειλούνται από το ξένο, το διαφορετικό, το ανοίκειο ή και από όσους προσπαθούν να διαταράξουν την ακινησία μιας κοινωνίας που αισθάνεται πως πρέπει διαρκώς να αμύνεται στο ξένο, το διαφορετικό, το ιδιαίτερο, το ανοίκειο. Επιθετικότητα, εξάλλου, αναπτύσσεται ή γίνεται αποδεκτή σε ένα συστημικό πλαίσιο που βασίζεται στους κάθε λογής νικητές.

Για να μιλήσουμε για όλα αυτά επιλέξαμε λογοτεχνικά κείμενα, καθώς η λογοτεχνία είναι καθρέφτης της κοινωνίας και οι λογοτεχνικοί ήρωες κατασκευάζονται κατ' εικόνα και ομοίωση της κοινωνίας.

14:30–16:30 [ΑΜΦ ΣΚ ΙΙ]

3. Ανοιχτά ερωτήματα για την Ηθική και Δεοντολογία της Έρευνας

Εκκινώντας από την Κοινωνική Ανθρωπολογία, η θεματική συνεδρία ενδιαφέρεται συνολικότερα για την ηθική και δεοντολογία της έρευνας στις Κοινωνικές και Ανθρωπιστικές Επιστήμες, όπως αυτές συγκροτούνται μέσα από τις καθημερινές πρακτικές της έρευνας, της τεκμηρίωσης και της δημόσιας παρουσίας της επιστήμης, αναδεικνύοντας τρόπους, απουσίες και σιωπές που χαρακτηρίζουν τη διδασκαλία και την ερευνητική πρακτική, όσο και τον δημόσιο λόγο. Παρά τη σημασία που έχουν αυτά για τη σχέση με τα υποκείμενα της έρευνας, τη διαχείριση της γνώσης και τη δημόσια παρουσία της επιστήμης, η ηθική της έρευνας συχνά έγκειται σε αυτοσχεδιασμούς, παραμένοντας αποσπασματική, άτυπη ή αυτονόητη, χωρίς να υπακούει σε συστηματική επεξεργασία ή να εντάσσεται σε κοινό πλαίσιο αναφοράς — γεγονός που επηρεάζει όχι μόνο την ερευνητική πράξη αλλά και τον τρόπο με τον οποίο οι επιστημονικές κοινότητες παρεμβαίνουν στον δημόσιο χώρο, μέσα από τη διαχείριση της γνώσης, της μνήμης και των κοινωνικών σχέσεων που συγκροτούνται μέσα από την έρευνα.

Η συνεδρία εντάσσεται σ' ένα πλαίσιο ευρύτερου προβληματισμού σχετικά με τους τρόπους που οι ερευνητές/τριες αντιλαμβάνονται και διαχειρίζονται ηθικά ζητήματα στο πεδίο, στο αρχείο και στον δημόσιο λόγο, συχνά χωρίς σαφή εργαλεία, θεσμική καθοδήγηση ή κοινή γλώσσα. Μέσα από σύντομες εισηγήσεις θα επιχειρήσουμε να δώσουμε έμφαση στον διάλογο και στις αντιθέσεις των υποκειμενικών προσλήψεων, αφήνοντας χώρο στη συζήτηση με το ακροατήριο της συνεδρίας.

Ταυτόχρονα, ως ομάδα δουλειάς [Τμήμα Ηθικής & Δεοντολογίας] στο πλαίσιο του ΣΚΑΕ, φιλοδοξούμε να συμβάλουμε στη συλλογική χαρτογράφηση ενός πεδίου που μπορεί να παραμένει ασαφές, συγκεχυμένο, ενίοτε άρρητο ή αποσιωπημένο. Πώς μαθαίνεται η ηθική της έρευνας; Πώς μεταγγίζεται; Πώς αμφισβητείται τελικά; Μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο κοινής επεξεργασίας και αναστοχασμού; Και όλα αυτά, όχι μόνο εντός των επιμέρους επιστημονικών κλάδων, αλλά και σε σχέση με τη σχετική θέση των επιστημονικών κοινοτήτων μέσα σε ένα ευρύτερο πεδίο κοινωνικών, θεσμικών και πολιτικών μετασχηματισμών.

3.1. Ηθική της έρευνας και ανθρωπολογική πράξη: Η δεοντολογία ως πεδίο συλλογικού αναστοχασμού

Βαρελάκη Φάλια

Η ανακοίνωση διερευνά τη σχέση ανάμεσα στην ηθική της έρευνας και τη δεοντολογία στην ανθρωπολογική πράξη, προτείνοντας να σκεφτούμε τους κώδικες δεοντολογίας ως αναγκαία συλλογικά πλαίσια προσανατολισμού και αναστοχασμού. Υποστηρίζει ότι η ανθρωπολογία δεν μπορεί να μιλά για ηθική από μια θέση αθωότητας, καθώς η ιστορία του κλάδου συνδέεται με αποικιακές σχέσεις, άνισες πρακτικές αναπαράστασης και μορφές γνώσης που εντάσσονται σε ευρύτερες σχέσεις εξουσίας.

Συνομιλώντας με τη σύγχρονη ανθρωπολογία της ηθικής, η ανακοίνωση εξετάζει την ηθική όχι μόνο ως συμμόρφωση σε κανονιστικά πλαίσια, αλλά και ως πρακτική κρίσης, σχέσης και ευθύνης απέναντι στη γνώση που παράγεται.

Κεντρικό επιχείρημα είναι ότι η δεοντολογία έχει σημασία όταν δεν λειτουργεί ως τυπική διαδικασία συμμόρφωσης, αλλά ως κοινό πεδίο μέσα στο οποίο η ερευνητική κοινότητα μπορεί να διατυπώνει, να συζητά και να επεξεργάζεται συλλογικά τα ηθικά της διλήμματα.

3.2. Τα ηθικά διλήμματα μίας ανθρωπολόγου στο πεδίο: η βιωματική συμμετοχή στον χρόνο και στον χώρο

Παπαχριστοφόρου Μαριλένα

Με τη συμμετοχή μας στο πάνελ του Τμήματος Ηθικής και Δεοντολογίας του ΣΚΑΕ, θα επιχειρήσουμε να αποδώσουμε τους μετασχηματισμούς του ηθικού φάσματος για την ανθρωπολόγο στο αρχείο, στο πεδίο, στην αίθουσα.

Θέτουμε στο επίκεντρο της οπτικής μας τις «μικρές» καθημερινότητες των ανθρώπων που διαχειριζόμαστε ως «πληροφορητές», συνομιλητές, ή οικοδεσπότες, κατά τις μικρές ή μεγαλύτερες παραμονές μας μεταξύ αγνώστων που προοδευτικά μεταμορφώνονται σε οικεία πρόσωπα. Ώσπου να θαμπώσουν σε αρχειοθετημένο υλικό μιας άλλης εποχής, ώσπου να εξαϋλωθούν σε παραδείγματα αναφοράς στις ακαδημαϊκές αίθουσες και στις εθνογραφίες μας.

Πώς μπορεί να περιγραφεί το εθνογραφικό παρόν με σεβασμό στις κοινότητες και στα άτομα που το συνθέτουν; Πώς κατακτιέται η εμπιστοσύνη που απαιτεί η εθνογραφία ως συνθήκη παρουσίας και ανθρωπολογικής έρευνας; Πώς διαφυλάσσεται το «μέλλον» των αρχειακών καταγραφών με τα μυστικά τους; Πώς ξεμπερδεύονται οι ζωές των ανθρώπων, ερευνητών και συμμετεχόντων, διαφυλάσσοντας το ανθρώπινο και μαζί του τα δεδομένα της επιτόπιας έρευνας;

Με τη βεβαιότητα ότι η «ηθική» συνιστά αναπόσπαστο μέρος της (όποιας) έρευνας στο πεδίο, και με την επίσης βεβαιότητα ότι αυτή είναι πολιτικά ευαίσθητη όσο και υποκειμενική, θα επικεντρωθούμε στους άξονες της συμμετοχής, της σιωπής, και των αφηγηματικών επιλογών του ερευνητή στο πεδίο, και μετά από αυτό.

3.3. Ηθικά διλήμματα κατά την ανθρωπολογική έρευνα σε ποντοπόρο πλοίο και κατά τη δημοσίευσή της

Τσιμουρής Γιώργος

Η ανακοίνωσή μου αφορά τα ηθικά διλήμματα που προκύψαν κατά την έρευνα μου σε ποντοπόρο πλοίο που αποσκοπούσε στη διερεύνηση της ζωής των ναυτικών εν πλω, τη διαπολιτισμική συνύπαρξη, τη ζωή στα λιμάνια και τις σχέσεις με τους σημαντικούς άλλους που μένουν πίσω, συντρόφους και παιδιά. Τα διλήμματα που αντιμετώπισα ιδιαίτερα κατά τη συγγραφή και τη δημοσίευση του βιβλίου που προέκυψε από την έρευνα ήταν το ακόλουθο: Πως θα μπορούσα να μεταφέρω τα λόγια των ναυτικών, ιδιαίτερα όταν δεν ήταν κολλαγευτικές για την εταιρεία χωρίς να τους εκθέσω; Πως θα μπορούσα να δημοσιεύσω αυτά που μου εμπιστεύτηκαν για τις σχέσεις τους με τους αγαπημένους τους χωρίς να τους κάνω να μετανιώσουν που με εμπιστεύτηκαν; Ποια ήταν η απάντησή μου στο ερώτημα, ποιο θα είναι το όφελος για τους ναυτικούς που συνταξίδεψα και για τους ναυτικούς εν γένει από τη δημοσίευση αυτής της έρευνας; Τέλος, πως θα μπορούσε η έρευνά να συμβάλλει στη διερεύνηση «του θαύματος της ελληνικής ναυτιλίας» και στην αποδόμηση της κρατούσας ηγεμονικής αντίληψης ότι είναι αποκλειστικά αποτέλεσμα της επιχειρηματικής ικανότητας των Ελλήνων εφοπλιστών;

3.4. Ανθρωπολογία της Αναπαραγωγικής Περίθαλψης: Δυσφορία, Άγνοια και Εθνογραφική Άρνηση

Μαλακάση Σύνθια

Η προτεινόμενη ανακοίνωση πραγματεύεται ζητήματα ηθικής και πράξης στην ανθρωπολογική έρευνα της αναπαραγωγικής περίθαλψης φυλετικοποιημένων πληθυσμών, εστιάζοντας σε θέματα δυσφορίας, άγνοιας και εθνογραφικής άρνησης, αλλά και των πολλαπλών και

αντικρουόμενων σχέσεων εξουσίας που διαμορφώνονται στο πλαίσιο της ανθρωπολογίας οίκοι. Από την άνοιξη του 2024 έως και το καλοκαίρι του 2025, διεξήγαγα εθνογραφική έρευνα τόσο στη μαιευτική κλινική δημόσιου νοσοκομείου, όσο και σε με τρεις εκτεταμένες οικογένειες Ρομά στον Δήμο Φυλής. Η καλλιέργεια ερευνητικής σχέσης με Ρομά συνομιλήτριες αποδείχθηκε περίπλοκη, τουλάχιστον στα αρχικά της στάδια, καθώς δικαιολογημένα αναρωτιόντουσαν πώς θα μπορούσε να τις ωφελήσει, ή έστω να μην τις βλάψει α) το να επιτρέψουν σε μία ξένη, μέλος της κυρίαρχη ομάδα, να εισέλθει στο οικείο τους περιβάλλον και β) να συμμετάσχουν σε μια διαδικασία παραγωγής γνώσης ελάχιστα χρήσιμης ή προσβάσιμης στις ίδιες. Εντωμεταξύ, στη μαιευτική κλινική, μου επιτράπηκε, μετά από άδεια του επιστημονικού συμβουλίου του νοσοκομείου, να παρίσταμαι σε όλους τους χώρους και τις διαδικασίες αναπαραγωγικής περίθαλψης. Η απεριόριστη αυτή πρόσβαση μου προκάλεσε σημαντική δυσφορία, καθώς είχα συνεχώς επίγνωση των ορίων που παραβίαζα, της μερικής κατανόησής μου των διαδικασιών που παρατηρούσα, αλλά και των πολλαπλών διακυβευμάτων της γνώσης που επρόκειτο να παραχθεί. Η ανακοίνωση συνεπώς θα εξετάσει τα συγκεκριμένα ηθικά ζητήματα που εγείρονται στη διαδικασία της νοσοκομειακής έρευνας. Σημαντικές εθνογραφίες, όπως αυτές των Dána-Ain Davis (2019), Khiara Bridges (2011), ή Sameena Mulla (2014), ασκούν ισχυρή κριτική στη βία και την αδικία που ασκούνται σε ευάλωτα θηλυκά σώματα στο περιβάλλον του νοσοκομείου. Οι ασαφείς διαδικασίες της έρευνας αυτής καθ' εαυτής ωστόσο δεν έχουν αποτελέσει αντικείμενο κριτικής ανάλυσης. Η ανακοίνωση θα φέρει στο προσκήνιο, μεταξύ άλλων, ζητήματα σχετικά με την ερευνητική συγκατάθεση, την ιεραρχική διαδικασία καλλιέργειας ερευνητικών σχέσεων και την εύθραυστη ισορροπία μεταξύ της καταγγελίας της μαιευτικής βίας και της πολιτικής αναγκαιότητας να μην εκτίθενται σε κακόβουλη κριτική ό,τι έχει απομείνει από ένα κατακερματισμένο σύστημα δημόσιας υγείας και οι άνθρωποι που εργάζονται σε αυτό.

3.5. Η αμφιθυμία της ανθρωπολογίας απέναντι στις Επιτροπές Ηθικής και Δεοντολογίας της Έρευνας

Ρήνα Γεωργία

Η εμφάνιση των Επιτροπών Ηθικής και Δεοντολογίας της Έρευνας (εφεξής Ε.Η.Δ.Ε) τη δεκαετία του 1970 και η σταδιακή θεσμοποίηση τους συντέλεσε στη διαμόρφωση της ερευνητικής πρακτικής. Στο πλαίσιο αυτό, η ανθρωπολογία διατήρησε μια αμφίθυμη σχέση με τις Ε.Η.Δ.Ε. Από τη μια μεριά, αναγνωρίζεται η σημασία τους ως μηχανισμοί προστασίας των συμμετεχόντων/ουσών και διασφάλισης της ερευνητικής ηθικής, ενώ παράλληλα επισημαίνεται η ανάγκη προσαρμογή τους στις ιδιαιτερότητες της εθνογραφικής μεθόδου. Από την άλλη μεριά, ασκείται κριτική σε αυτό που ονομάζεται «ηθικός ιμπεριαλισμός», δηλαδή στην εξάπλωση του βιοϊατρικού μοντέλου, το οποίο θεωρείται ακατάλληλο για την ανθρωπολογική έρευνα. Επιπλέον, οι Ε.Η.Δ.Ε παρουσιάζονται ως κομμάτι του audit culture που επιβάλλει έναν απόλυτα εκλεκτικό και γραφειοκρατικό μηχανισμό στους/στις ερευνητές/ριες, περιορίζοντας με αυτόν τον τρόπο την ερευνητική ελευθερία. Η παρούσα ανακοίνωση στοχεύει να διερευνήσει τον τρόπο με τον οποίο οι Ε.Η.Δ.Ε. επηρεάζουν τη διεξαγωγή της εθνογραφικής έρευνας, αναδεικνύοντας τους περιορισμούς και τις δυνατότητες που εισάγουν στη συγκρότηση της ερευνητικής διαδικασίας.

Συζητητής: Πλάντζος Δημήτρης

16:30–18:30 [ΑΜΦ ΣΚ ΙΙ]

↳ 4. ΣΤΡΟΓΓΥΛΟ ΤΡΑΠΕΖΙ

Οι Ξένες Αρχαιολογικές Σχολές στην Ελλάδα: Ιστορίες, Πολιτικές και Προοπτικές

Αυτή η στρογγυλή τράπεζα εξετάζει κριτικά τον ιστορικό και σύγχρονο ρόλο των ξένων αρχαιολογικών σχολών που δραστηριοποιούνται σε χώρες υποδοχής όπως η Ελλάδα. Συγκεντρώνοντας ερευνητές από την αρχαιολογία και την ανθρωπολογία, η συζήτηση διερευνά το πώς οι θεσμοί αυτοί έχουν διαμορφώσει την παραγωγή γνώσης, τις επιστημονικές πρακτικές και τη διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς από τον 19ο αιώνα έως σήμερα.

Ενδεικτικά ερωτήματα προς συζήτηση

- Ο ιστορικός ρόλος των ξένων αρχαιολογικών σχολών στη διαμόρφωση της αρχαιολογικής γνώσης
- Σχέσεις εξουσίας μεταξύ «ξένων» και «τοπικών» ερευνητών και ιδρυμάτων
- Οι αποικιακές και μεταποικιακές διαστάσεις της αρχαιολογικής πρακτικής
- Η συμβολή των θεσμών στη συγκρότηση της αρχαιολογικής έρευνας
- Ζητήματα ιδιοκτησίας, διαχείρισης και αναπαράστασης της πολιτιστικής κληρονομιάς
- Συνεργασίες, εντάσεις και ανταγωνισμοί μεταξύ διεθνών και τοπικών αρχαιολογικών κοινοτήτων
- Ο ρόλος του κράτους και των εθνικών πολιτικών στη διαμόρφωση της αρχαιολογικής έρευνας
- Ηθική, πρόσβαση και ανισότητες στη χρηματοδότηση και στις ερευνητικές υποδομές
- Οι προοπτικές αποαποικιοποίησης της αρχαιολογίας και ανάπτυξης πιο ισότιμων πρακτικών
- Το μέλλον των ξένων αρχαιολογικών σχολών σε ένα μεταβαλλόμενο ακαδημαϊκό και κοινωνικό τοπίο

ΣΥΖΗΤΟΥΝ

de Rapper Gilles

Μπαμπίλης Τρύφωνας

Χρηστίδου Ελένη

Δαλάκογλου Δημήτρης

Χαμηλάκης Γιάννης

09:00- 11:15 [ΑΜΦ ΣΚ Ι]

↳ 5. «Σκοτεινές» κληρονομίες: αποικιοκρατία, φυλετισμός, ευρωκεντρισμός

5.1. Ευρωκεντρισμός, κληρονομιά και σύγχρονη τέχνη στην Αθήνα και τα Σκόπια

Γρηγοριάδου Σοφία

Στην προτεινόμενη ανακοίνωση, θα με απασχολήσουν ευρωκεντρισμοί στο πεδίο της κληρονομιάς στην Αθήνα και τα Σκόπια μέσα από τη σύγχρονη τέχνη. Κατά τη δεκαετία του 2010, κριτικές/-οί/-ά καλλιτέχνιδες/-ες/-ά και θεσμοί της τέχνης στις δύο πόλεις ασχολή-

θηκαν εντατικά με η μνήμη, τα μνημεία και την πολιτισμική κληρονομιά. Σε μια περίοδο πύκνωσης των δημόσιων διαμαρτυριών και των καλλιτεχνικών δράσεων και ομαδώσεων τόσο στην Αθήνα όσο και στα Σκόπια και παρά την ελάχιστη επικοινωνία μεταξύ τους, καλλιτεχνικά έργα αμφισβήτησαν την αποκλειστική κυριότητα μιας επίσημης (ευρωκεντρικής, εθνοκεντρικής ή αρχαιοκεντρικής) κληρονομιάς, ενώ επιχείρησαν επαναδιαπραγματεύσεις του τι συνιστά μνημείο και τι αξίζει να διατηρηθεί στη μνήμη. Η ανακοίνωση θα προσεγγίσει καλλιτεχνικά έργα που συμμετείχαν στη δημόσια σφαίρα, αναπαράγοντας, αμφισβητώντας ή υπονομεύοντας κυρίαρχα αφηγήματα περί ευρωπαϊκότητας, ενώ ανέδειξαν νέες μνήμες ή επανενεργοποίησαν περιθωριοποιημένες κληρονομίες. Ιδιαίτερα, θα διερευνήσω το πώς η τέχνη ανέδειξε ή ασχολήθηκε με τη θέση του ευρωπαϊκού αφηγήματος στους καταστασιακούς μύθους και τις επίσημες κληρονομίες των δύο πόλεων. Μέσα από μια εθνογραφία που εκκινεί από αντίστοιχους προβληματισμούς, θα διερωτηθώ σε ποιο βαθμό καλλιτέχνιδες/-ες/-ά και θεσμοί της τέχνης κατάφεραν να ασκήσουν πολιτισμική κριτική σχετικά με τα ζητήματα αυτά, που απασχόλησαν (και απασχολούν) επίσης το πεδίο της ανθρωπολογίας στις δύο πόλεις.

5.2. Η σιωπηλή εισβολή της Τέχνης στη Αποικιοκρατική Σκακιέρα

Σφήκας Νικόλαος

Η αποικιοκρατία δεν ήταν ένα ομοιόμορφο φαινόμενο γιατί κάθε δύναμη εφάρμοσε διαφορετικές μεθόδους διοίκησης και εκμετάλλευσης. Το βάρος της διατυπωμένης θέσης για την πολιτική διάσταση της επιστημονικής έρευνας έχει ανάγκη την τέχνη, καθώς αυτή εισάγει προβληματισμούς και δημιουργεί μια «κοινή γλώσσα» που υπερβαίνει τα σύνορα. Τα έργα τέχνης, λειτουργούν ως μια πνευματική «γέφυρα» υπενθυμίζοντας ότι ο άνθρωπος δεν είναι μόνο ένα οικονομικό μέγεθος, αλλά ένα πολυσύνθετο ον με πολλές απαιτήσεις και μεταφυσικές αναζητήσεις. Το παρόν κείμενο πλαισιωμένο με αριθμό έργων τέχνης θα παρουσιάσει την αντίληψη της Γαλλίας για την Ανατολή.

5.3. Personae (non) oportunae: χρήσεις και καταχρήσεις του «έργου» στην περίπτωση των Αμερικανών, προτεσταντών ιεραποστόλων στην Οθωνική Ελλάδα

Σερπέζης Κωνσταντίνος

Η περίπτωση των Αμερικανών προτεσταντών ιεραποστόλων στον ελλαδικό χώρο εκκινεί τη δεκαετία του 1820 με τις πρώτες επαφές τους με τις ελληνορθόδοξες κοινότητες. Σε αυτή την ανακοίνωση θα σταθούμε στην αναζήτηση της θέσης των ιεραποστόλων στην ελληνική κοινωνική πραγματικότητα του 19ου αιώνα, διαδικασία η οποία πυροδότησε μια έκρηξη διπολικών λόγων στη δημόσια σφαίρα. Τα χρονικά περιθώρια μέσα στα οποία αυτοί διαρθρώνονται, ορίζονται από την αυτοκεφαλία της Εκκλησίας της Ελλάδος, μέχρι το τέλος της βασιλείας του Όθωνα. Βασικά ερωτήματα αυτής της επιμέρους έρευνας είναι: α) πώς παράγεται η χρήση και η κατάχρηση των διπολικών λόγων και πώς τους διαχειρίζεται και τους εκφέρει κανείς στη δημόσια σφαίρα; β) Ποια είναι τα μέσα και οι μέθοδοι εκείνες που υπόκεινται σε διαχειρίσεις; Η μικρή αυτή συμβολή, επιχειρεί να αναδείξει μια αθέατη ιστορία του Νέου Ελληνικού κράτους ως μελέτη περίπτωσης ενός παραδείγματος χρήσης και κατάχρησης μέσων και μεθόδων δράσης, καθώς επίσης παραγωγής και διάρθρωσης επιστημολογιών του μισιονάρικου «έργου» και της παρακαταθήκης του. Γι' αυτό τον λόγο, θα χρησιμοποιηθεί η έκδοση των ημερολογίων του ζεύγους Χιλλ, έντυπα αρχεία των περιοδικών των ιεραποστολών και αρχεία των εφημερίδων της εποχής. Συμπληρωματικά, περιηγητικά κείμενα της εποχής, ημερολόγια, νεκρολογίες και τέλος δευτερογενής βιβλιογραφία θα ληφθούν υπόψη.

5.4. Διπλός Αποικισμός και κοινωνικό τραύμα: Μνήμη και λήθη της συνοικίας Βρυσάκι στην Αρχαία Αγορά των Αθηνών

Ζαφειρόπουλος Ζαφείρης - Νεκτάριος

Η παρούσα εισήγηση εξετάζει την έννοια του «διπλού αποικισμού» (double colonization) μέσα από την περίπτωση της συνοικίας Βρυσάκι στην Αρχαία Αγορά της Αθήνας. Διερευνά την αλληλεπίδραση μεταξύ του ιδεολογικού αποικισμού από τον δυτικοελληνικό εθνικισμό και του φυσικού αποικισμού που επιτελείται μέσω των σύγχρονων αρχαιολογικών και πολιτικών πρακτικών, οδηγώντας στην απαλλοτρίωση μιας ποικιλόμορφης αστικής κοινότητας. Αντλώντας από το αρχαιολογικό υλικό της Αμερικανικής Σχολής Κλασικών Σπουδών στην Αθήνα και ενσωματώνοντας τη μετααποικιακή θεωρία, τις μελέτες μνήμης και τη φιλοσοφία –αντιστοιχώς δηλαδή, τα έργα των Χαμηλάκη, Ricoeur, Bourdieu και Lacan- θα επιχειρήσουμε να διερευνήσουμε τις πολιτικές της μνήμης και του κοινωνικού τραύματος, σε σχέση με αυτές τις πρακτικές. Η κατεδάφιση του Βρυσακίου (1931–1939) εντάσσεται στο πλαίσιο ευρύτερων κοινωνικοπολιτικών δυναμικών εξουσίας και συμβολικού κεφαλαίου, αποκαλύπτοντας πώς η αρχαιολογία μπορεί να συσκοτίσει τραυματικά τον ιστό μιας κοινότητας, διαμορφώνοντας αφηγήσεις συλλογικής ιστορίας και κληρονομιάς. Η εν λόγω εισήγηση εγείρει το ζήτημα της ηθικής που περιβάλλει τις παρεμβάσεις σε αστικά περιβάλλοντα και παρουσιάζει τα στάδια σχηματισμού του κοινωνικού τραύματος.

5.5. Κοινοτικός λόγος και ταξιδιωτική γραφή ως πρακτικές (ανα)πλαισίωσης του παρελθόντος

Κακαρούχα Παρασκευή

Η εργασία εξετάζει αφηγηματικές προσεγγίσεις της ιστορικής διαδρομής και του πολιτισμικού αποτυπώματος των Ελλήνων Εβραίων σε επιλεγμένες περιοχές της χώρας. Εστιάζοντας συγκριτικά στον κοινοτικό λόγο και στην ταξιδιωτική γραφή, η μελέτη διακρίνει στην εξιστόρηση της εβραϊκής παρουσίας στον ελλαδικό χώρο την πρόθεση (ανα)πλαισίωσης του παρελθόντος. Το ερευνητικό corpus περιλαμβάνει κείμενα που παράγονται από ή/και για εβραϊκές κοινότητες, καθώς και δημοσιογραφικά άρθρα ταξιδιωτικού ενδιαφέροντος. Η ανάλυση επικεντρώνεται στις αφηγηματικές στρατηγικές, στις αποφάσεις ανάδειξης ή αποσιώπησης του τραύματος, καθώς και στις τεχνικές με τις οποίες το παρελθόν καθίσταται ορατό, αλλά και αξιοποιήσιμο στο παρόν. Το θεωρητικό πλαίσιο αντλεί από τις πολιτισμικές σπουδές και τις θεωρίες μνήμης. Μεθοδολογικά, υιοθετείται ποιοτική ανάλυση περιεχομένου σε συνδυασμό με σημειωτική ανάγνωση, με στόχο τη χαρτογράφηση συγκλίσεων και αποκλίσεων μεταξύ των δύο ειδών λόγου. Η συγκριτική θεώρηση των επίσημων αυτο-αφηγημάτων και των ταξιδιωτικών αφιερωμάτων αποκαλύπτει ότι η κοινοτική οπτική τείνει να οργανώνει το παρελθόν γύρω από τη βιωθείσα συνθήκη, ενώ η ταξιδιωτική γραφή το εντάσσει σε ευρύτερα πολιτισμικά συμφραζόμενα, προωθώντας ερμηνείες εξομάλυνσης και κοσμοπολιτισμού. Συνολικά, η εργασία επιχειρεί να συμβάλει στη συζήτηση για τους όρους διαχείρισης μιας εξαιρετικά «δύσκολης» κληρονομιάς στη σύγχρονη ελληνική δημόσια σφαίρα, η οποία (συζήτηση) αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα σε ένα περιβάλλον γεωπολιτικής αβεβαιότητας και επικινδυνότητας.

5.6. Το Κουτί της Πανδώρας

Αμπάτη Αλεξάνδρα

Η παρούσα πρόταση αποτελεί μέρος της Διδακτορικής Διατριβής με τίτλο: «Το Κουτί της Πανδώρας: Μήτρα και Αρχιτεκτονικό Χωρικό Αρχέτυπο», στο Τμήμα Αρχιτεκτονικής του ΕΜΠ,

με επιβλέποντα καθηγητή τον Σταύρο Σταυρίδη.

Πρόκειται να εξετασθεί ο μύθος του Κουτιού της Πανδώρας ως Διαχρονικό Αρχέτυπο Έργων Τέχνης και Τεχνουργημάτων μορφολογικά, εννοιολογικά και συμβολικά, υπό το πρίσμα της πατριαρχίας. Με αφετηρία τον μύθο της Πανδώρας και του επίμαχου Κουτιού της έτσι όπως παρουσιάζεται στα Έργα και Ημέραι και στην Θεογονία του Ησιόδου γίνεται μια απόπειρα ανάδειξης της απαρχής της υποτίμησης της γυναίκας στις κοινωνίες δυτικού τύπου· μια ιδέα που, παρά τους αγώνες των θυληκοτήτων για δικαιοσύνη, εξακολουθεί να επιβιώνει μέχρι σήμερα. Η Πανδώρα, η πρώτη γυναίκα, για την κοινωνία που τη «γεννά» είναι το γενεσιουργό αίτιο όλων των δεινών που μαστίζουν την ανθρωπότητα. Η γυναίκα ως η αιτία του κακού αποτελεί μια «σκοτεινή» κληρονομιά, που μεταλλάσσεται μέσα στους αιώνες, εμπλουτίζεται από τον καπιταλισμό και την αποικιοκρατία καθώς έρχονται να προστεθούν Άλλες νέες φυλής, θρησκείας κτλ και αυτή η κληρονομιά φτάνει στις δυτικές κοινωνίες μέχρι τη σύγχρονη εποχή. Το Κουτί της Πανδώρας που συχνά στην τέχνη αναπαρίσταται ως πιξίδα, μπιζουτιέρα ή ακόμα και σεντούκι έρχεται να συσχετιστεί μοιραία με χώρους φύλαξης πολύτιμων, αλλά και αλλόκοτων αντικειμένων. Αντικείμενα που καταλήγουν με την αποικιοκρατία και την φρενίτιδα συσσώρευσης πλούτου και πολιτισμικού κεφαλαίου σε συλλογές τεράστιας κλίμακας. Μέσα από επιλεγμένα παραδείγματα τεχνουργημάτων και έργων τέχνης που σχετίζονται άμεσα με τον μύθο της Πανδώρας, θα γίνει μια ιχνηλάτηση της βαθειά ριζωμένης πατριαρχίας στις κοινωνίες όπου ο εν λόγω μύθος επιβιώνει ή αναβιώνει. Μια μελέτη που γίνεται από τη σκοπιά του φεμινιστικού κινήματος, του οποίου τα αιτήματα δεν νοούνται αποκομμένα από τις διεκδικήσεις των πάσης φύσεως καταπιεσμένων υποκειμένων.

11:15- 13:15 [ΑΜΦ ΣΚ Ι]

6. Αρχαιολογική και ανθρωπολογική έρευνα και πόλεμος

6.1. Υλικότητα, μνήμη και πολιτικές διαχείρισης των πολεμικών τοπίων στη σύγχρονη Ελλάδα

Στρατούλη Γεωργία

Η αρχαιολογία του πολέμου δεν αφορά μόνο τις αρχαίες συγκρούσεις και τα κλασικά πεδία μαχών, αλλά και τις νεότερες και σύγχρονες εμπειρίες βίας που έχουν εγγραφεί στο ελληνικό τοπίο. Χαρακώματα, οχυρωματικά έργα, στρατιωτικά νεκροταφεία, τόποι εκτελέσεων, στρατόπεδα συγκέντρωσης, πρόχειρα καταφύγια και υλικά κατάλοιπα στρατιωτικής δραστηριότητας συγκροτούν ένα πολυστρωματικό αρχαιολογικό αρχείο, συχνά ακόμη «ενεργό» στη συλλογική μνήμη. Η πρόσφατη έκθεση και συλλογικός τόμος της Εφορείας Αρχαιοτήτων Κιλκίς, με τίτλο «Αρχαιολογία εν καιρώ πολέμου στο Κιλκίς. Από τα χαρακώματα των μαχών... στα σκάμματα των ανασκαφών» ανέδειξε εύγλωττα τη διασταύρωση πολεμικού και αρχαιολογικού πεδίου, ιδίως μέσα από τα κατάλοιπα του Μακεδονικού Μετώπου του Α' Παγκοσμίου Πολέμου και τις ανασκαφικές μαρτυρίες που προέκυψαν κατά τη διάνοιξη χαρακωμάτων. Η περίπτωση αυτή λειτουργεί ως εφελθτήριο για έναν ευρύτερο προβληματισμό: πώς ο πόλεμος μετασηματίζει τα ιστορικά ίχνη ενός τόπου, τη γνώση και τις πρακτικές της αρχαιολογίας; Στην ελληνική περίπτωση, το υλικό αποτύπωμα του πολέμου εκτείνεται από τα οχυρά της Γραμμής Μεταξά έως τους τόπους μαζικών εκτελέσεων της Κατοχής, όπως το Σκοπευτήριο Καισαριανής, και τα ορεινά τοπία που συνδέονται με τον Ελληνικό Εμφύλιο Πόλεμο. Τα τοπία αυτά δεν είναι ουδέτερα: αποτελούν πεδία πολιτικής διαπραγμάτευσης, μνημονικών συγκρούσεων και συχνά αμύχανης διαχείρισης από την Αρχαιολογική Υπηρεσία και τις τοπικές κοινωνίες. Η προτεινόμενη θεματική ενότητα επιδιώκει να ανοίξει έναν κρι-

τικό διάλογο γύρω από τις θεωρητικές, μεθοδολογικές, ηθικές και πολιτικές διαστάσεις της Αρχαιολογίας του Πολέμου στη σύγχρονη Ελλάδα. Πιθανοί άξονες συζήτησης 1. Ο πόλεμος ως αρχαιολογικό γεγονός Πώς μετατρέπεται ένα πολεμικό τοπίο σε αρχαιολογικό αντικείμενο; Ποια είναι τα όρια μεταξύ ιστορίας, μνήμης και αρχαιολογικής τεκμηρίωσης; Πώς εντάσσονται τα νεότερα και σύγχρονα κατάλοιπα στο θεσμικό πλαίσιο προστασίας; 2. Υλικότητα, τραύμα και ηθική της έρευνας Πώς διαχειρίζεται η αρχαιολογία τόπους μαζικής βίας; Ποια είναι η θέση των συγγενών θυμάτων και των τοπικών κοινοτήτων; Πώς αποφεύγεται η αισθητικοποίηση ή η εμπορευματοποίηση του τραύματος; 3. Μουσειακές και δημόσιες αφηγήσεις: Με ποιους τρόπους παρουσιάζονται τα πολεμικά κατάλοιπα σε εκθέσεις και μουσεία; Ποια αφηγήματα προκρίνονται και ποια αποσιωπώνται; Πώς μπορεί η αρχαιολογία να συμβάλει σε διαδικασίες συμφιλίωσης ή κριτικού αναστοχασμού; 4. Αρχαιολογία σε συνθήκες σύγκρουσης Ποιος είναι ο ρόλος της αρχαιολογίας όταν ο πόλεμος είναι παρόν; Πώς επηρεάζει η διεθνής συγκυρία την ερμηνεία και τη διαχείριση του πολεμικού παρελθόντος; Στόχοι της ενότητας Η ενότητα στοχεύει: Να χαρτογραφήσει το πεδίο της αρχαιολογίας του πολέμου στην Ελλάδα. Να ενισχύσει τον διάλογο μεταξύ αρχαιολόγων, ιστορικών, ανθρωπολόγων και μουσειολόγων. Να θέσει ερωτήματα για τις πολιτικές χρήσεις του πολεμικού παρελθόντος. Να συμβάλει στη διαμόρφωση μιας κριτικής και κοινωνικά ευαίσθητης πρακτικής διαχείρισης των σχετικών μνημείων και τοπίων.

6.2. UNESCO, ΗΠΑ και διεθνής πολιτική πολιτιστικής κληρονομιάς

Στρίκου Παναγιώτα

Ήδη από τη δεκαετία του 70 οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής είχαν μια τεταμένη σχέση με την UNESCO, τον Οργανισμό του ΟΗΕ για την Εκπαίδευση την Επιστήμη και τον Πολιτισμό, από όπου αποχώρησαν πολλές φορές για μεγάλα διαστήματα. Αν και τα επιχειρήματα για τις διαδοχικές εξόδους μεταβάλλονταν, η καταγγελία της «πολιτικοποίησης» της UNESCO παρέμενε σταθερή.

Η παρουσίαση είναι μέρος μιας έρευνας σε εξέλιξη γύρω από τη χρήση των ορίων της πολιτικής στο πολιτιστικό σκέλος της UNESCO. Το γεγονός ότι οι ΗΠΑ παρέμεναν στο πλαίσιο της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς παρά τις αποχωρήσεις, σε συνδυασμό με την επανεισδοχή στην UNESCO πριν τον πόλεμο στο Ιράκ το 2003, αναδεικνύει, μέσα από τη μελέτη άρθρων και αρχείων διαβουλεύσεων, μια διαμάχη γύρω από τις αρχές και τις ιδέες της πολιτιστικής κληρονομιάς της ανθρωπότητας εντός της UNESCO. Η παρουσίαση είναι το αποτέλεσμα της διερεύνησης των προσδοκιών και επιδιώξεων που προωθούσαν οι ΗΠΑ, εάν αυτές είχαν εργαλειακό χαρακτήρα και με ποια μορφή.

6.3. Τα ΜΜΕ ως φορείς της «κατασκευασμένης λήθης» του βιασμού ως όπλου πολέμου. Το παράδειγμα του 1922

Γεωργίου Μαρία

Από τα τέλη του 2021 (κίνημα ΜεToo) η ειδησεογραφική κάλυψη της ενδοοικογενειακής βίας και των βιασμών έχει επεκταθεί συμβάλλοντας στην παρουσίασή τους στον δημόσιο χώρο. Σκοπός της παρούσας εισήγησης είναι να καταδείξει την καλλιέργεια της κουλτούρας του βιασμού κατά την περίοδο της ειρήνης και τη σχέση της με τους βιασμούς γυναικών που διαδραματίζονται στην περίοδο του πολέμου. Η έλλειψη σύνδεσης μεταξύ των σχεδόν καθημερινών βιασμών και η σχέση τους με τα στερεότυπα, που καλλιεργούνται στο μιντιακό περιβάλλον, δημιουργεί τις κατάλληλες συνθήκες για να χρησιμοποιηθεί ο βιασμός ως όπλο πολέμου. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται και η διττή επιλογή των ΜΜΕ αφενός της αποσιώπησης των βιασμών γυναικών από τους Έλληνες στρατιώτες κατά τη μικρασιατική εκστρατεία

και αφετέρου της παρουσίασης της γυναίκας- μάνας ως πηγής ζωής του έθνους. Μέσα από την ποιοτική ανάλυση περιεχομένου άρθρων στα ΜΜΕ και στα ΜΚΔ εξετάζεται πώς η σύγχρονη ρητορική οδηγεί στη σταθεροποίηση της μονομερούς καταγραφής των ανήθικων πρακτικών των Τούρκων εθνικιστών, καθώς οι φωνές διαφορετικών προσεγγίσεων παραμένουν στην αφάνεια. Ως αποτέλεσμα το παρελθόν συν-διαμορφώνεται και μετασχηματίζεται από το παρόν οδηγώντας σε σύγχρονες «ιστορικές μυθοπλασίες» και η κυρίαρχη οπτική συμβάλλει ώστε συχνά το συλλογικό τραύμα να μεταφέρεται από γενιά σε γενιά (μεταμνήμη) με πατριαρχικούς και εθνικιστικούς όρους, που συνάδουν με την απουσία κριτικού ελέγχου στους όρους μετάδοσης του παρελθόντος.

6.4. Διεθνείς εκδοχές αποκατάστασης θυμάτων πολιτικής βίας.Επιζώντες έγκλειστοι, ανώνυμοι και επώνυμοι νεκροί του Επταπυργίου/Γεντί Κουλέ «συζητούν» με το ταραχώδες παρόν

Παπανδρέου Ζέτα

Η παρουσίαση προφορικών μαρτυριών από φυλακισμένους στα χρόνια του Εμφυλίου λειτουργεί αφενός ως έναυσμα για τη σημασία της ανάδειξης της φυλακής του Γεντί Κουλέ –διάδοχη κατάσταση του ρωμαϊκού, βυζαντινού και οθωμανικού φρουρίου του Επταπυργίου– επίσης, ως μνημείου, και αφετέρου ως συνθήκης διαλόγου με ανώνυμους και επώνυμους νεκρούς της περιβόητης φυλακής.

Το εύρημα των ομαδικών τάφων στον Δήμο Συκεών επιβεβαίωσε ηχηρά ότι πτυχές του πρόσφατου παρελθόντος δεν εντάσσονται στο επίσημο αφηγηματικό και ερμηνευτικό πλαίσιο του Επταπυργίου, καθώς γίνονται αντιληπτές ως «μη αρχαιολογίες». Η έως πρόσφατα απωθημένη και πλέον αναδυόμενη μνήμη των εκτελέσεων στο Επταπύργιο θεσμικά αντιμετωπίζεται ως «επικίνδυνη» μνήμη. Πώς θα διαχειριστεί η Πολιτεία και η ελληνική κοινωνία τα πρόσφατα ευρήματα πίσω από το Επταπύργιο; Το διακύβευμα είναι η διεργασία ιστορικών τραυμάτων –και όχι ο επανατραυματισμός της κοινωνίας εξαιτίας θεσμικών χειρισμών αποποίησης ευθυνών– και η ανάληψη πρωτοβουλιών σχετικά με την τύχη των ομαδικών τάφων.

Ο στόχος της ανακοίνωσης είναι διττός. Αφενός η παρουσίαση, μέσω προφορικών μαρτυριών στην ΟΠΙ Επταπυργίου από εγκλείστους στο Γεντί Κουλέ στα χρόνια του Εμφυλίου, του βιώματος των εκτελέσεων και αφετέρου η εξέταση –σε διεθνές επίπεδο– των πρακτικών οι οποίες ακολουθούνται όταν οι κοινωνίες αποφασίζουν να ασχοληθούν με το «σκοτεινό» παρελθόν τους και να απονείμουν και συμβολικά δικαιοσύνη.

6.5. Ομαδικοί τάφοι στο Επταπύργιο. Μνήμη και τόποι εξαίρεσης

Καρλιάμπας Γιάννης

Η αποκάλυψη ομαδικών τάφων της περιόδου του εμφυλίου στο Επταπύργιο της Θεσσαλονίκης ανέδειξε στη δημόσια σφαίρα τη «δύσκολη» μνήμη της περιόδου. Το γεγονός έλαβε αρκετά μεγάλη έκταση στα μέσα ενημέρωσης, ενώ πραγματοποιήθηκαν από διάφορες ομάδες εκδηλώσεις μνήμης, οργανωμένες και αυθόρμητες. Η αντίδραση του επίσημου κράτους δεν ήταν ανάλογη. Το Υπουργείο Πολιτισμού αντέδρασε μετά από κοινοβουλευτική πίεση προσπαθώντας να υποβαθμίσει το εύρημα σε πολιτικό, αλλά και σε επιστημονικό επίπεδο.

14:30-16:15 [ΑΜΦ ΣΚ Ι]

7. Χρήσεις και καταχρήσεις του παρελθόντος στη δημόσια σφαίρα

7.1. Αρχαιολογικοί χώροι και εθνική ανασυγκρότηση: Η κρατική διαχείριση του παρελθόντος στη μεταπολεμική Ελλάδα

Γιαννακάκη Χαρά

Η ανακοίνωση εξετάζει τις παρεμβάσεις του ελληνικού κράτους στους αρχαιολογικούς χώρους μεταπολεμικά και τον ρόλο τους στις εθνικές πολιτικές ανασυγκρότησης. Εστιάζει στα χρόνια από τα τέλη της δεκαετίας του 1940 έως τα μέσα της δεκαετίας του 1960, μια περίοδο βαθιάς κοινωνικής, πολιτικής και οικονομικής κρίσης, κυρίως εξαιτίας της Κατοχής και του Εμφυλίου. Το Σχέδιο Μάρσαλ, ο ισχυρός παρεμβατισμός του αμερικανικού παράγοντα και η ανάδυση του μαζικού τουρισμού, επηρέασαν ουσιαστικά τις πολιτικές για τα μνημεία. Η Αρχαιολογική Υπηρεσία, παρά τα σοβαρά προβλήματα υποστελέχωσης και υποχρηματοδότησης, κλήθηκε να εφαρμόσει τις κρατικές πολιτικές υλοποιώντας έργα σε αρχαιολογικούς χώρους, παράλληλα με την εντατική δραστηριότητα του ΕΟΤ στον ίδιο τομέα. Βασισμένη σε αρχειακό υλικό, η ανακοίνωση υποστηρίζει ότι τα έργα προστασίας, διαμόρφωσης και τουριστικής αξιοποίησης των αρχαιοτήτων εντάσσονταν σε ένα γενικότερο αναπτυξιακό και πολιτικό πλαίσιο, στο επίκεντρο του οποίου βρισκόταν η αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς με οικονομικούς όρους και η προβολή συγκεκριμένων εκδοχών του εθνικού παρελθόντος. Αυτό αποτυπωνόταν τόσο στην επιλογή των προς ανάδειξη χώρων όσο και στον χαρακτήρα των παρεμβάσεων. Η ανακοίνωση επιχειρεί έναν κριτικό αναστοχασμό πάνω στην πολιτική διάσταση των αρχαιολογικών έργων της μεταπολεμικής περιόδου και στον τρόπο με τον οποίο αυτές οι παρακαταθήκες επηρεάζουν τη σύγχρονη διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς.

7.2. Η διαμόρφωση της δημόσιας εικόνας του μυκηναϊκού πολιτισμού από τον 19ο αιώνα έως σήμερα

Μπολώτη Τίνα (Σταματία)

Η πρόσληψη του μυκηναϊκού πολιτισμού στη δημόσια σφαίρα δεν υπήρξε ουδέτερη ούτε αποκλειστικά επιστημονική. Από τα τέλη του 19ου αιώνα έως σήμερα, η εικόνα του διαμορφώθηκε μέσα από την αλληλεπίδραση αρχαιολογικής έρευνας, εθνικών ιδεολογιών, εκπαιδευτικών πολιτικών και μηχανισμών πολιτισμικής αναπαράστασης. Ο μυκηναϊκός κόσμος, τοποθετημένος χρονικά στη Ύστερη Εποχή του Χαλκού, μετατράπηκε σταδιακά από «προϊστορικό» αντικείμενο ανασκαφικής έρευνας σε θεμελιώδες κεφάλαιο της εθνικής αφήγησης περί συνέχειας του ελληνισμού: από τη συγκρότηση της δημόσιας εικόνας του μυκηναϊκού πολιτισμού με την ανασκαφική δραστηριότητα του Heinrich Schliemann στις Μυκήνες το 1876 (ανακάλυψη των βασιλικών ταφών και των πλούσιων κτερισμάτων, ως απτή απόδειξη της ιστορικότητας των ομηρικών επών), στις αρχές του 20ού αιώνα, οπότε η αρχαιολογική έρευνα αποκτά συστηματικό χαρακτήρα μέσω θεσμών όπως η Αρχαιολογική Εταιρεία Αθηνών (ένταξη της ερμηνείας του μυκηναϊκού κόσμου πλέον σε χρονολογικά και πολιτισμικά σχήματα, ενώ η σύγκριση με τον μινωικό πολιτισμό –με αφετηρία τις ανασκαφές του Arthur Evans στην Κνωσό– οδηγεί σε μια άτυπη πολιτισμική ιεράρχηση), έως τη σύγχρονη πολυφωνία, με τη συνύπαρξη επιστημονικής ανάλυσης και δημόσιου συμβολισμού. Η διαδρομή αυτή δείχνει ότι ο μυκηναϊκός πολιτισμός δεν αποτελεί μόνο αντικείμενο αρχαιολογικής έρευνας, αλλά και καθρέφτη των ιδεολογικών αναγκών κάθε εποχής. Στόχος της προτεινόμε-

μενης ανακοίνωσης είναι να εξετάσει τους βασικούς σταθμούς αυτής της μεταμόρφωσης και να αναδείξει τις ιδεολογικές και πολιτισμικές διαστάσεις της.

7.3. Η ιστορία επαναλαμβάνεται (;)

Βεζύρη Άννα - Μαρία

Στην παρούσα ανακοίνωση θα γίνει μια προσπάθεια ανάλυσης της σύνδεσης μεταξύ της σύγχρονης πολιτικής και της χρήσης του παρελθόντος ως πολιτικό εργαλείο. Από τις πρώιμες κρατικές οντότητες του 17ου αιώνα μέχρι και τα διαμορφωμένα κράτη της σημερινής εποχής, το παρελθόν, η αρχαιολογία και η αρχαία ιστορία χρησιμοποιούνται κατά κόρον ως μέσα νομιμοποίησης και επικύρωσης της κυριαρχίας των λαών σε έναν συγκεκριμένο τόπο. Η επίκληση στην αρχαία ιστορία γίνεται συχνά, με σκοπό να δικαιολογήσει τον επεκτατισμό των σύγχρονων κρατών. Με το πρόσχημα της αυτοχθονίας επιχειρεί να τεκμηριώσει με επιστημονικά στοιχεία και γεγονότα την ισχυριζόμενη ιστορική συνέχεια και σύνδεση με τον τόπο, η οποία συνεπάγεται με το δικαίωμα κατοίκησης ή χρήσης του. Η ιστορία είναι μια ιδιαίτερα σημαντική πτυχή η οποία διαμορφώνει σε μεγάλο βαθμό την ταυτότητα ενός λαού, προσδίδοντας την αίσθηση του ανήκειν. Η φράση «η ιστορία επαναλαμβάνεται» είναι ευρέως διαδεδομένη. Συνήθως συνοδεύεται από την εξιστόρηση ιστορικών γεγονότων τα οποία προκαλούν συναισθηματική φόρτιση, είτε αρνητική είτε θετική. Είναι όμως αληθής;

7.4. Η Ύδρα ως μνημειακό τοπίο: Αναπαραστάσεις, Θεσμοί και κοινωνικός χρόνος

Δασκαλάκης Παναγιώτης

Η παρούσα ανακοίνωση εξετάζει την Ύδρα ως μνημειακό τοπίο όπου διασταυρώνονται η εθνική εξαίρεση, το τουριστικό φαντασιακό, αλλά και θεσμικές πρακτικές και αντικρουόμενοι λόγοι. Χάρη στην αρχιτεκτονική της κληρονομιά, συγκέντρωσε πολλαπλούς χαρακτηρισμούς, κατορθώνοντας να διατηρήσει σε μεγάλο βαθμό τη μνημειακή της ταυτότητα. Ωστόσο, το εν λόγω καθεστώς «πολυνομίας» προκαλεί συχνά σύγχυση αναφορικά με το τι εφαρμόζεται στην πράξη, ιδίως σχετικά με τους όρους δόμησης. Επιπρόσθετα η μνημειοποίηση του οικισμού εγκαθιδρύει έναν ηγεμονικό χώρο και ενεργοποιεί αυτό που ο Michael Herzfeld αποκαλεί «μνημειακό χρόνο», μια στατική δηλαδή μορφή χρονικότητας, που επιβάλλεται εν πολλοίς εκ των άνω και συγκρούεται συστηματικά με τον δυναμικό χρόνο των κοινωνικών δρώντων και της καθημερινής ζωής, ο οποίος ανθίσταται τείνοντας προς την αλλαγή. Καθοριστικός για την παραγωγή του εθνικού χώρου είναι ο ρόλος των νεωτερικών θεσμών και των αναπαραστατικών μηχανισμών, οι οποίοι συνεργούν έτσι ώστε να διαμορφωθεί και να εμπεδωθεί μια συνεκτική εικόνα για το τοπίο και να νομιμοποιηθεί η μνημειοποίησή του. Η περίπτωση της Ύδρας αναδεικνύει τις προκλήσεις της διαχείρισης μνημειακών τοπίων, όπου η συμφιλίωση μνημειακής, τουριστικής και κοινωνικής λειτουργίας απαιτεί συμμετοχική προσέγγιση προσανατολισμένη προς τη βιωσιμότητα του τοπίου, με την παραδοχή ότι όλα τα τοπία, ακόμα και τα μνημειακά, υπόκεινται σε μεταβολές.

16:15-18:30 [ΑΜΦ ΣΚ Ι]

8. ΣΤΡΟΓΓΥΛΟ ΤΡΑΠΕΖΙ

Ανθρωπόκαινος υλικότητα. Η ανάγκη για ανοιχτή κοινωνικά επιστήμη-πράξη. Επιτροπή Αγώνα για την Παπούρα

Μέσα στην κρίση του κοινωνικού μας σχηματισμού που επιδεινώνουν οι συνθήκες πολέμου, η Ανθρωπόκαινος εκτροπή και η βία δεν εμφανίζονται πια ως εξαίρεση, αλλά ως έκφραση υλικών σχέσεων και ροών, που ασκεί πιέσεις ακόμα και στη βιολογία μας. Παράγεται σε διαφορετικές κλίμακες και με διαφορετικές μορφές, στις υλικότητες, στις μορφές ζωής, στις κοινότητες, στις μνήμες, στις οικοσυστημικές διεργασίες και στις σχέσεις που συγκροτούν την κοινή μας κληρονομιά. Το ζητούμενο δεν είναι μόνο να καταγγείλουμε επιμέρους απειλές, αλλά να κατανοήσουμε πώς η βλάβη παράγεται, νομιμοποιείται, αποκρύπτεται ή παρουσιάζεται ως αναπόφευκτη, και πώς μπορούν να οργανωθούν απέναντί της μορφές ανοιχτής γνώσης, τεκμηρίωσης και συλλογικής δράσης.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο εκδηλώνονται σήμερα πολλαπλές συγκρούσεις γύρω από την προστασία της κληρονομιάς και του τοπίου: η Παπούρα, ο Ενιαίος Αρχαιολογικός Χώρος του Ισθμού Ιεράπετρας, η Σητεία, η Μάνη, η Μονεμβασιά, το Νημποριό, η Νότια Εύβοια, ο Αποκόρωνας και η Γαύδος αποτελούν χαρακτηριστικές περιπτώσεις όπου οι υλικότητες, οι μορφές ζωής, οι κοινωνικές σχέσεις, οι οικοσυστημικές διεργασίες και οι μορφές κατοίκησης δεν μπορούν να διαχωριστούν. Πώς μπορεί το επιχείρημα της προστασίας του (φυσικού, αρχαιολογικού ή δασικού) οικοσυστήματος να μη μετατρέπεται σε εργαλείο καταστροφής; Το ζήτημα δεν είναι η άρνηση της προστασίας. Αντίθετα, είναι η ανάγκη να ξανασκεφτούμε ριζικά τι σημαίνει ο όρος προστασία, πως ορίζεται, και τι υλικό αποτύπωμα αφήνει. Οι κυρίαρχες γραφειοκρατικές διαδικασίες, όταν περιορίζονται σε ένα στενά αυταρχικό τεχνοκρατικό πλαίσιο, συχνά αδυνατούν να συλλάβουν την πολυπλοκότητα των τόπων ως ζωντανών συστημάτων. Έτσι, αντί να ενισχύουν την κοινωνική συμμετοχή, παράγουν αποκλεισμούς, συγκρούσεις και μια ολοένα ευρύτερη κοινωνική δυσπιστία απέναντι στους θεσμούς προστασίας.

Την ίδια στιγμή, οι επιστήμες της κληρονομιάς εξακολουθούν σε μεγάλο βαθμό να καθορίζονται από το αυταρχικό θεσμικό πλαίσιο διατήρησης, από τις προτεραιότητες των κρατικοεταιρικών σχεδιασμών. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο αποτελεί κανονικότητα η σύνδεση και η αλληλεξάρτηση της έρευνας με τα μεγάλα επιχειρηματικά συμφέροντα. Αυτή η συνθήκη θέτει κρίσιμα ερωτήματα για τον ρόλο των επιστημόνων, των τοπικών κοινωνιών και των συλλογικοτήτων τους. Μπορεί η επιστήμη να περιορίζεται σε μια γραφειοκρατική γνωμοδότηση επί ήδη ειλημμένων αποφάσεων; Ή οφείλει να διεκδικήσει έναν νέο ανοικτό και ενεργό κοινωνικό ρόλο;

Η ποιοτικά νέα πραγματικότητα της Ανθρωπόκαινης κρίσης καθιστά αναγκαία τη συμπερίληψη των φυσικών επιστημών στις επιστήμες της κληρονομιάς όχι απλώς με όρους τυπικής διεπιστημονικότητας, αλλά μέσα από μια βαθύτερη μετατόπιση, προς μια ανοιχτή, ενιαία και κοινωνικά ενεργή επιστήμη, ικανή να συνδέει την αρχαιολογική μαρτυρία, την οικολογική γνώση, τη γεωλογική και βιολογική διάσταση, την ιστορία των κοινωνικών σχέσεων και τη βιωμένη εμπειρία των κοινοτήτων. Μια τέτοια επιστήμη δεν αντιμετωπίζει τις συλλογικότητες ως εξωτερικούς ενδιαφερόμενους φορείς, αλλά ως ενεργά υποκείμενα γνώσης, φροντίδας και υπεράσπισης της κοινής κληρονομιάς.

Το βασικό ερώτημα που θέλουμε να συζητήσουμε συλλογικά είναι:

Πώς μπορούμε, ως επιστήμονες, τοπικές κοινότητες και συλλογικότητες, να ανταποκριθούμε στις νέες προκλήσεις που θέτει η σύγχρονη οικολογική και κοινωνική κρίση;

Σκοπός της στρογγυλής τράπεζας είναι να συνεχιστεί ένας ουσιαστικός διάλογος ανάμεσα σε επιστήμονες διαφορετικών πεδίων, εργαζόμενους, κατοίκους, συλλογικότητες και επιτροπές αγώνα, ώστε να διερευνηθούν νέες μορφές συνεργασίας, τεκμηρίωσης και επιστημονικής, κοινωνικής παρέμβασης.

Στην στρογγυλή τράπεζά μας θα πραγματοποιηθούν σύντομες εισαγωγικές παρεμβάσεις, με στόχο να τροφοδοτηθεί η συμμετοχή και ο κοινός διάλογος.

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

8.1. Κνωσός και Παπούρα: η τύχη δυο κομβικών μνημείων της Μινωικής Κρήτης

Βασιλάκης Αντώνης

8.2. Η Ανθρωπόκαινος, το μεταβολικό ρήγμα και η ανατροπή της επιστημολογικής βάσης στην προσέγγιση και τη διαχείριση της κληρονομιάς

Κλώντζας Μανόλης

8.3. Από την τοπική κοινωνία στη διεθνή επιστημονική σκηνή: Συλλογική μνήμη, κοινωνική κινητοποίηση και πολιτισμικό τοπίο στην περίπτωση της Παπούρας

Μπουμπουλάκη Κωνσταντίνα

8.4. Ξεριζώνοντας τις ελιές, ξεριζώνοντας τους ανθρώπους: το αποτύπωμα του πολέμου

Μαρκάκη Δέσποινα

8.5. Η περίπτωση της Γαύδου

Νικολακάκης Γιώργος

8.6. Τί χωρά τελικά η Γαύδος; Από το βίωμα στη συλλογική υπεράσπιση του τόπου

Χρειαζομένου Ελένη

09:00- 10:45 [ΑΜΦ II]

↳ 9. Η τυραννία των ειδικών

9.1. Η τυραννία των «θεωρητικών» ειδικών

Σδούκος Παναγιώτης

Η σύγχρονη ανθρωπολογία διευρύνει το πεδίο της προς την ερμηνεία καλλιτεχνικών έργων που υπερβαίνουν τα παραδοσιακά εικαστικά όρια, ενσωματώνοντας παραστατικές, διαμεσικές, οπτικοακουστικές και εγκαταστασιακές πρακτικές. Η στροφή αυτή αντανακλά μια βαθύτερη μεθοδολογική μετατόπιση: την αναγνώριση της τέχνης ως παραγωγού γνώσης, ικανής να φωτίσει κοινωνικές, πολιτικές και βιωματικές διαστάσεις που διαφεύγουν των κλασικών αναλυτικών εργαλείων. Στο ελληνικό πλαίσιο, ήδη από τα κείμενα της Ελπίδας Ρίκου, η καλλιτεχνική έρευνα αποκτά θεωρητική συγκρότηση, ενώ η διεθνής βιβλιογραφία –από τον

Robin Nelson και τις art-based/practice-based μεθοδολογίες έως την Erika Fischer-Lichte και τη θεωρία της επιτελεστικότητας— προσφέρει ένα σταθερό υπόβαθρο για την κατανόηση της τέχνης ως ενσώματης, διαμεσικής και κοινωνικά ενταγμένης διαδικασίας. Η συμβολή του Γιάννη Μήτρου στη διαμεσοποίηση και τη δι-επαφή και στις επιτελεστικές μετατοπίσεις ενισχύει περαιτέρω αυτή τη θεωρητική βάση.

Η εδραίωση της καλλιτεχνικής έρευνας δεν είναι μόνο βιβλιογραφική αλλά και θεσμική. Συμπόσια και συνέδρια όπως τα IFPA, το Διεθνές Συμπόσιο Επιτελεστικής Ποίησης (2024), το συνέδριο Ανθρωπόκαινος και Περφόρμανς (Πάτρα 2026), συγκροτούν ένα νέο οικοσύστημα που συνδέει την επιτέλεση, τη διεπαφή και τη διαμεσικότητα με την επιστημονική έρευνα. Η performance εισχωρεί πλέον και στους ίδιους τους αρχαιολογικούς χώρους, όπως δείχνει η περιπατητική αφηγηματική performance Αφηγηματική Αρχαιολογία του Μιχαήλ Μαρμαρινού στον αρχαιολογικό χώρο της Ελευσίνας. Τέτοιες πρακτικές μετατρέπουν τον αρχαιολογικό χώρο σε ενεργό πεδίο κοινωνικής και πολιτικής διαπραγμάτευσης, όπου η μνήμη, η τοπικότητα και η πολιτισμική κληρονομιά αναστοχάζονται μέσα από την επιτέλεση.

9.2. Χωρικός σχεδιασμός και χωρική δικαιοσύνη

Θέμου Μόνικα

Η ομιλία έχει στόχο να θίξει -στη σημερινή συγκυρία- την πολυπλοκότητα του χωρικού σχεδιασμού, την κατ' επίφαση συμμετοχή των πολιτών και την «παραποίηση» των στόχων της επιστήμης της χωροταξίας.

Η συμμετοχή των κοινοτήτων στις μελέτες χωρικού σχεδιασμού είναι μια δημοκρατική διαδικασία. Είναι όμως αναγκαίο να περιλαμβάνει διαδικασίες ερμηνείας από τους πιο «σχετικούς με την τρέχουσα γλώσσα των κειμένων» των προτάσεων επέμβασης σε μια χωρική οντότητα στο ευρύ κοινό. Αυτό γιατί οι προτάσεις αυτές όπως κοινοποιούνται είναι ήδη διαμορφωμένες και διατυπωμένες από τους καθ' ύλην αρμόδιους φορείς με τρόπο δυσνόητο και παραπλανητικό. Πίσω από κάθε λέξη μιας γλώσσας νεκρής αλλά γεμάτης ωραίες εκφράσεις κρύβονται προθέσεις επέμβασης που δεν λέγονται ποτέ με το πραγματικό όνομά τους. Μάλιστα, συνήθως, όσο πιο ωραίες είναι οι λέξεις -ιδιαίτερα του τίτλου- τόσο πιο επικίνδυνη είναι και η επιχειρούμενη χωρική παρέμβαση από την πολιτεία. Οι επιθυμητοί στόχοι της οποίας επέμβασης επιβάλλεται να αποσαφηνιστούν και να διατυπωθούν ρητά. Το θεσμικό πλαίσιο μετατρέπεται με ταχύτατους ρυθμούς, η χωρική και περιβαλλοντική νομοθεσία εμπλουτίζεται με καθημερινές αλλαγές και δύσκολα διακρίνει κανείς τις αλλαγές που έρχονται. Οι αλλαγές είναι ωστόσο σημαντικές και θα επηρεάσουν άμεσα τη χώρα η οποία όντας πλήρως αποπλισμένη από τον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα παραδίδεται στον τουρισμό. Η ανάγκη -να ειπωθούν οι αλήθειες είναι απαραίτητη. Οι αλήθειες πρέπει να ειπωθούν από τους φορείς και τους επιστήμονες του χωρικού σχεδιασμού μέσα από το διάλογο με την κοινωνία των πολιτών δεδομένου όλοι είμαστε πολίτες αυτής της χώρας και όλοι θα υποστούμε τις συνέπειες ενός σχεδιασμού που κατ' επίφαση είναι επιστημονικός ενώ πολλές φορές εξυπηρετεί μεμονωμένους «χώρους». Οι συλλογικότητες πρέπει να αναλάβουν να κάνουν έναν αγώνα για εμβάθυνση και σύνδεση των προτάσεων μέσα από το διαδικαστικό πλαίσιο με αρχή τη «χωρική δικαιοσύνη». Οι περισσότεροι πολίτες αντιμετωπίζουν με δυσπιστία κάθε αναγγελία επέμβασης στον τόπο τους δεδομένου ότι έχουν γίνει συχνά μάρτυρες επεμβάσεων σε οικιστικούς πολιτιστικούς και φυσικούς πόρους που τους αφορούν χωρίς τη δική τους σύμφωνη γνώμη.

9.3. Το αυθεντικό ως κεφάλαιο: Πολιτιστική διαχείριση, φολκλορισμός και διαδικασίες συγκρότησης της ταυτότητας στον τουριστικό καπιταλισμό.

Πλατής Κωνσταντίνος

Η εισήγηση επιδιώκει να θέσει προς συζήτηση τον ρόλο των διεθνών συμβάσεων για την «άυλη πολιτιστική κληρονομιά», σε συνάρτηση με πολιτικές του ελληνικού κράτους και της ευρωπαϊκής ένωσης, στις διαδικασίες συγκρότησης των τοπικών ταυτοτήτων, στο έδαφος του μονοπωλιακού καπιταλισμού. Πιο αναλυτικά, θα διερευνηθεί αν, κατά πόσο, και πώς, οι πολιτικές διαχείρισης του λαϊκού πολιτισμού από κρατικές και υπερεθνικές οντότητες επιδρούν στην νοσηματοδότηση της κληρονομιάς, καθώς αυτή μετατρέπεται σε δυναμικό, αξιοποιήσιμο κεφάλαιο – συγκριτικό πλεονέκτημα στον σύγχρονο, παγκόσμιο οικονομικό ανταγωνισμό. Οι πολιτικές αυτές αναπτύσσονται σε άμεση σχέση με το οικονομικό πλαίσιο που ορίζεται από την καπιταλιστική οικονομία στο δοσμένο στάδιο ανάπτυξής της, και με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που λαμβάνει στην Ελλάδα, με την αντικειμενική κυριαρχία του τουρισμού σε αυτήν. Σε αυτό το πλαίσιο, καταλυτικής σημασίας στην ερμηνευτική απόπειρα θα είναι οι έννοιες του φολκλορισμού και της σκηνοθετημένης αυθεντικότητας, όπως αξιοποιήθηκαν από τη σύγχρονη λαογραφία και την κοινωνική ανθρωπολογία. Παράλληλα, θα συζητηθεί ο ρόλος των τοπικών κοινοτήτων, όχι ως παθητικών δεκτών, αλλά ως δρώντων υποκειμένων στις διαλεκτικές διαδικασίες διαμόρφωσης και μετασχηματισμού κοινωνικοοικονομικών δομών και πολιτισμικών πρακτικών. Η εργασία θα στηριχθεί στον κριτικό σχολιασμό των νομοθετικών και κανονιστικών κειμένων, την παρουσίαση και ερμηνεία πρωτογενούς και δευτερογενούς εθνογραφικού υλικού, τη μελέτη λαογραφικής και ανθρωπολογικής βιβλιογραφίας».

9.4. Η τυραννία των «ειδικών» ως μέσο απόκρυψης της αλήθειας: η παρουσίαση της «επιστήμης» ως μέσο χειραγώγησης και παραπλάνησης της σοφίας των πολιτών

Στεργίου Ελευθέριος - Κωνσταντίνος

Από την αρχαιότητα ακόμη παρουσιάζεται μια διελκυστίνδα ανάμεσα αφενός στην σοφία των πολιτών, που αποτελεί το θεμέλιο των δημοκρατικών πολιτευμάτων και κοινωνικών προσαρμογών, και αφετέρου στην γνώση των παρουσιαζόμενων ως ειδικών, ένα δίπολο που εμφανίζεται και σε φιλοσοφικούς διαλόγους ή ιστορικές μαρτυρίες. Συχνά, δε, αυτές οι δύο έννοιες έρχονται σε ευθεία σύγκρουση μεταξύ τους, με αποτελέσματα που ερμηνεύονται ανάλογα με την ιδεολογική και πολιτική τοποθέτηση του καθενός. Στη σύγχρονη εποχή όμως, η έννοια του ειδικού ταυτίζεται συχνά και με την έννοια του «Άριστου», και όχι μόνο του επιστήμονα, διευρύνοντας το πεδίο της σύγκρουσης χωρίς πάντως να το εκτρέπει από την αρχική του κοιτίδα: Η σοφία των πολιτών έναντι της ειδικής γνώσης αρίστων και ειδικών. Αυτή η σύγκρουση εκτείνεται σε αποφάσεις που αφορούν νευραλγικούς τομείς όπως η υγεία και τα δημοσιονομικά, αλλά και στο δημόσιο λόγο, συνήθως με την επίκληση της Τ.Ι.Ν.Α. και του λαϊκισμού. Στην εισήγησή μου θα παρουσιάσω την τυραννία των «ειδικών» ως μέσο απόκρυψης της αλήθειας και το πως η «επιστήμη» χρησιμοποιείται ως μέσο χειραγώγησης και παραπλάνησης της σοφίας των πολιτών, από την πλευρά πρωτίστως της Κοινωνιολογίας του Δικαίου, συνδέοντας τα παραδείγματα από την αρχαιότητα με το σήμερα και αναλύοντας το φαινόμενο αυτό διαχρονικά.

10:45- 12:30 [ΑΜΦ II]

10. Η διάχυση της επιστημονικής έρευνας στη δημόσια σφαίρα

10.1. Η μυθοποίηση της αρχαίας Σπάρτης στη σύγχρονη Ελλάδα: Ο ρόλος της Βιοαρχαιολογίας

Τσεμπερά Θεοφανία

Το αφήγημα της αρχαίας Σπάρτης αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα ιδεολογικοποίησης του παρελθόντος στο παρόν. Η σπαρτιατική κοινωνία έχει μετατραπεί σε μια άχρονη κατασκευή με αποκρυσταλλωμένα χαρακτηριστικά (αριστεία, πειθαρχία, πολεμικό ήθος) που διαχρονικά επηρεάζουν την διεθνή πολιτική σκέψη, την τέχνη, την ποπ κουλτούρα λαμβάνοντας αντιφατικές ιδεολογικές προεκτάσεις. Οι καταβολές της μυθοποίησης είναι σύνθετες: προβληματικές επιστημονικές πρακτικές και μεθοδολογικοί περιορισμοί περιπλέκονται με πολιτικές αποφάσεις. Η υπερβολική έμφαση στις γραπτές πηγές, η αποσπασματικότητα των αρχαιολογικών τεκμηρίων, η αρχαιολογική νομοθεσία και η υποχρηματοδότηση της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας επηρεάζουν σημαντικά το επιστημονικό έργο. Παρά τους προβληματισμούς της επιστημονική κοινότητα, οι αφηγήσεις περί Σπάρτης συνεχίζουν να διαχέονται μέσω επίσημων φορέων, να ενισχύονται από πολιτικές ατζέντες, να καπηλεύονται από ακροδεξιά μορφώματα, ενώ τελευταία, φαίνεται να νομιμοποιούνται μέσω αναλυτικών τεχνικών τεχνολογίας αιχμής. Τα ανθρώπινα σκελετικά κατάλοιπα αποτελούν ταυτόχρονα επιστημονικά τεκμήρια και κοινωνικά φορτισμένα σύμβολα, εγείροντας ηθικά ζητήματα. Η ανακοίνωση εξετάζει πώς η βιοαρχαιολογική μελέτη του Κλασικού Νεκροταφείου της Σπάρτης μπορεί να συμβάλει στην κριτική αποτίμηση του σπαρτιατικού ιδεολογήματος.

10.2. Ο χιμπατζής στο δωμάτιο: Η διάχυση της έρευνας για την ανθρώπινη εξέλιξη στην ελληνική κοινωνία

Κούνας Ηλίας - Μάριος

Η θεωρία της εξέλιξης του ανθρώπου αποτέλεσε διαχρονικά θέμα ταμπού στην ελληνική κοινωνία. Τον 19ο αιώνα, οι πρώτοι εκφραστές της στην Ελλάδα δέχθηκαν επίθεση τόσο από πανεπιστημιακούς θεολόγους όσο και από την Εκκλησία. Τον 20ό αιώνα, ο δαρβινισμός ως πεποίθηση συνδέθηκε με τον μαρξισμό-κομμουνισμό, με αποτέλεσμα τη στοχοποίησή του στη βάση του υλισμού.

Σήμερα που η εξέλιξη του ανθρώπου δεν επιδέχεται επιστημονική αμφισβήτηση, το θέμα εξακολουθεί να προκαλεί αμηχανία στην ελληνική κοινωνία. Η διεθνής έρευνα υποχρηματοδοτείται. Η έρευνα που καταφέρνει να διεξαχθεί δεν επικοινωνείται επαρκώς, καθώς συχνά περιθωριοποιείται. Τα συμπεράσματα της έρευνας για την ανθρώπινη εξέλιξη δεν γίνονται κατανοητά στις λογικές τους συνέπειες και προεκτάσεις για την κοινωνία και τον άνθρωπο, για τις κοινωνικές και ανθρωπιστικές επιστήμες. Και η ενημέρωση του ελληνικού κοινού είναι υποτυπώδης: πλην των προσπαθειών μεμονωμένων επιστημόνων και εκδοτικών επιχειρημάτων, τα μέσα ενημέρωσης δρουν ασυντόνιστα, αποσπασματικά και εντυπωσιοθηρικά, διαχέοντας τα επιστημονικά ευρήματα μέσα από κακές μεταφράσεις της πρωτότυπης έρευνας.

10.3. Η κατάκτηση της Κρήτης από εργάτες της γης και μη ανθρώπινα ζώα

Αλεξόπουλος Γιώργος

Το βόδι εισήχθη στην Κρήτη από την αρχή της αποίκησης και τα πρώτα βόδια της Κνωσού

φαίνεται πως αφίχθηκαν σε πρώιμο στάδιο εξημέρωσης. Ως μηρυκαστικό, το βόδι διαθέτει πεπτικό σύστημα, που του δίνει τη δυνατότητα να πέπτει σύνθετους υδατάνθρακες και ως εκ τούτου να τρέφεται με δύσπεπτα φυτά. Εξοπλισμένο με τετραμερές στομάχι και τεράστιες δυνατότητες έλξης, έπαιξε σημαντικό ρόλο στην επιτυχία της αποίκησης του μεγάλου νησιού («ηπείρου»), καθώς συντέλεσε στην εξημέρωση του τοπίου και την επέκταση της καλλιεργήσιμης γης. Σε μια ανάγνωση, που θα μπορούσαμε να την πούμε μαρξική, χαρακτηρίστηκε ως «τρακτέρ» της προϊστορίας.

Στην οικονομική ιστορία τα ζώα αποτέλεσαν το εποικοδόμημα για τον κόσμο της αζίας (Α. Τιργκό, 1727-1781) και η εξημέρωση τους συνδέθηκε με τις απαρχές της παραγωγής πλούτου και ανισοτήτων. Ο Ανταμ Σμιθ (1723-1790) πίστευε, ότι παραγωγική εργασία δεν προσφέρει μόνο ο άνθρωπος, αλλά και τα ζώα και αναγνώρισε τα βοοειδή ως εργατικό δυναμικό. Ωστόσο, για τον Μαρξ (1818-1883) η εργασία ήταν «αποκλειστικά ανθρώπινο χαρακτηριστικό» και θεωρούσε τα εξημερωμένα ζώα, κινητήρια δύναμη, ή εργαλείο, όχι εργαζόμενα υποκείμενα. Αν, όμως, δούμε το αγελαίο (κοινωνικό) βόδι, όχι με όρους κυριαρχίας, αλλά συνεργασίας, μήπως έτσι διαφαίνεται μια σχέση που συνάδει και με άλλες ζωικές υλικότητες της προϊστορικής Κρήτης;

10.4. Πολιτισμός στην περιφέρεια: συμμετοχικές πρακτικές, συλλογική μνήμη και κοινωνική ενδυνάμωση μέσα από δράσεις του Panarchaο στον Δήμο Σαρωνικού

Καρβούνη Παναγιώτα

Λιανός Βασίλης

Η παρούσα ανακοίνωση εξετάζει δύο συμμετοχικές πολιτιστικές δράσεις που υλοποιήθηκαν από το Panarchaο σε συνεργασία με τον Δήμο Σαρωνικού, αναδεικνύοντας τον κοινωνικό ρόλο της πολιτιστικής εμπειρίας σε τοπικά περιβάλλοντα εκτός του κεντρικού αθηναϊκού πυρήνα. Μέσα από πρακτικές που βασίστηκαν στη συλλογική μνήμη, την προφορική ιστορία και τη δημόσια συμμετοχή, οι δράσεις επιχείρησαν να επαναπροσδιορίσουν τη σχέση των τοπικών κοινοτήτων με τον πολιτισμό, δίνοντας έμφαση σε ομάδες και αφηγήσεις που συχνά παραμένουν αόρατες.

Η πρώτη δράση, «Γενιές γύρω από ένα φλιτζάνι», πραγματοποιήθηκε στα ΚΑΠΗ της περιοχής και επικεντρώθηκε στη δημιουργία ενός ανοιχτού χώρου αφήγησης και ανταλλαγής βιωμάτων. Οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να μοιραστούν προσωπικές και συλλογικές μνήμες, επαναδιεκδικώντας ενεργό ρόλο στον δημόσιο λόγο και στην πολιτιστική ζωή της κοινότητας. Η διαδικασία ανέδειξε τη σημασία της προφορικής μαρτυρίας ως εργαλείου κοινωνικής συνοχής, αλλά και ως μορφής πολιτιστικής παρέμβασης που επανατοποθετεί τους ηλικιωμένους φορείς μνήμης στο επίκεντρο της σύγχρονης πολιτιστικής εμπειρίας.

Η δεύτερη δράση αφορούσε την έκθεση γύρω από το graphic novel του Solour, «21: Η Μάχη της Πλατείας», μέσα από την οποία αναπτύχθηκε ένας δημόσιος διάλογος για τη μνήμη, τη βία, την πολιτική εμπειρία και τη δύναμη της εικονογραφημένης αφήγησης ως μέσου ιστορικής και κοινωνικής διαπραγμάτευσης. Η παρουσίαση του έργου σε ένα τοπικό πλαίσιο εκτός των μεγάλων πολιτιστικών κέντρων ανέδειξε τις δυνατότητες αποκέντρωσης της πολιτιστικής παραγωγής και πρόσληψης, καθώς και τη σημασία της πρόσβασης των τοπικών κοινωνιών σε σύγχρονες μορφές πολιτιστικής έκφρασης.

Μέσα από τις δύο αυτές περιπτώσεις αναδεικνύεται η δυναμική των συμμετοχικών πολιτιστικών πρακτικών ως εργαλείων ενδυνάμωσης, διαλόγου και κοινωνικής ορατότητας. Παράλληλα, υπογραμμίζεται η σημασία της πολιτιστικής δράσης στην περιφέρεια ως πεδίου διαμόρφωσης σχέσεων εμπιστοσύνης, ενεργοποίησης της κοινότητας και επαναανοηματοδότησης της πολιτιστικής εμπειρίας πέρα από τους καθιερωμένους θεσμικούς και γεωγραφικούς άξονες.

16:30-18:30 [ΑΜΦ ΙΙ]

11. Νέες προοπτικές έρευνας και το μέλλον των κοινωνικών / ανθρωπιστικών επιστημών

11.1. Εθνογραφικά δεδομένα και εθνοαρχαιολογία: Νέες προοπτικές στην κοινωνικοπολιτισμική ανθρωπολογία, τη λαογραφία και την αρχαιολογία

Πόζογλου Πάνος

Ήδη από την εποχή εδραίωσης της διαδικαστικής αρχαιολογίας, με εκπροσώπους όπως ο Lewis Binford, μέχρι και τη μεταδιαδικαστική αρχαιολογία του Ian Hodder και άλλων, το πεδίο της εθνοαρχαιολογίας αποτέλεσε έναν συνδυαστικό κρίκο μεταξύ κοινωνικοπολιτισμικής ανθρωπολογίας και αρχαιολογίας. Σήμερα, η εθνοαρχαιολογία αποτελεί ένα δυναμικό πεδίο, με μια πληθώρα εφαρμογών στην ερμηνεία αρχαιολογικού υλικού, ωστόσο οι εφαρμογές της στον ελληνικό χώρο παραμένουν περιορισμένες. Στην εισήγηση αυτή, αρχικά θα δοθεί ένας ορισμός του πεδίου και θα γίνει μια σύντομη αναφορά στην ιστορία του. Στη συνέχεια θα γίνει μια κριτική επισκόπηση των διαφορετικών κατηγοριών εθνογραφικών δεδομένων με στόχο τη διεύρυνση του περιεχομένου της έννοιας. Ειδική αναφορά θα γίνει σε αποθετήρια δεδομένων όπως ο εθνογραφικός άτλαντας του George P. Murdock και τα λαογραφικά αρχεία ελληνικών πανεπιστημίων και ερευνητικών κέντρων. Τέλος θα διατυπωθούν πιθανές νέες κατευθύνσεις για την εθνοαρχαιολογική έρευνα στην Ελλάδα, ενώ θα γίνει και μια αναφορά στη χρησιμότητα της ως πολύτιμου εργαλείου για τη σύγχρονη ανθρωπολογική, λαογραφική και αρχαιολογική έρευνα.

11.2. Ενσώματες, Αισθητηριακές και Μεσοποιημένες Πρακτικές Μιας Έρευνας-Δημιουργίας

Γάτου Ισμήνη

Η εισήγηση διερευνά πώς η έρευνα-δημιουργία, η αισθητηριακή εθνογραφία και οι τεχνολογικά μεσολαβημένες ερευνητικές πρακτικές μπορούν να καλλιεργήσουν εναλλακτικές μορφές χωρικής και τοποθετημένης γνώσης. Αντλεί από την διδακτορική μου έρευνα στην πολυπολιτισμική, πυκνοκατοικημένη γειτονιά της Πλατείας Αμερικής στο κέντρο της Αθήνας, κατά την οποία προσκάλεσα τις συνομιλήτριές μου να διερευνήσουμε συλλογικά τους πολλαπλούς τρόπους με τους οποίους συνδέονταν με τον χώρο αυτό στον οποίο τότε κατοικούσαν. Πειραματιζόμενες με πρακτικές και μοτίβα κίνησης, ηχογραφήσεις, χαρτογραφήσεις, αισθητηριακά ημερολόγια, και άλλους τρόπους παραγωγής πολυτροπικών σημειώσεων πεδίου, ιχνηλατήθηκαν οι συναντήσεις αλλά και οι ενδεχόμενες μετατοπίσεις που έλαβαν χώρα μέσα από την πολύπλευρη αλληλεπίδρασή μας. Η προσέγγισή μου προσεγγίζει πρακτικές μιας έρευνας-με, δίνοντας προσοχή στη συνεργασία, τη φροντίδα και την ευθύνη-της-απόκρισης, αναδεικνύοντας τις πολιτικές διαστάσεις παραγωγής της επιστημονικής γνώσης, και επιθυμώντας να παράξει κοινούς χώρους για μια έρευνα ανοιχτή στο σχεσιακό, το συλλογικό, και το συν-αισθηματικό.

11.3. Επιμέλεια, χρονικά μέσα και αρχαιολογία στα όρια του μετα-ανθρωπισμού

Στούρη Στεφανία

Μια παρουσίαση για τις δυνατότητες της in situ performance, ηχητικής τέχνης και άλλων χρονικών μέσων στη προσέγγιση και επανεξέταση αρχαιολογικών χώρων. Μέσα από πρακτικές που ενεργοποιούν τη διάρκεια, την κίνηση και την ακουστική εμπειρία, δίνεται η

δυνατότητα κριτικής ανάγνωσης του τόπου, τοπίου και των προγενέστερων αποικιοκρατικών αναγνώσεων του. Βασισμένη στα προηγούμενα έργα της ομιλήτριας όπως, Otherlands, στον αρχαιολογικό χώρο Ηραίου Περαχώρας και στην παρέμβαση Para-city στη Νεκρόπολη Pietra Caduta της Canosa di Puglia, προτείνεται μια μεθοδολογική και θεωρητική ανάγνωση των χρονικών μέσων ως εργαλείων έρευνας και παρουσίασης, που επιτρέπουν νέους τρόπους κατανόησης, αφήγησης και ενεργοποίησης των αρχαιολογικών τοπίων.

11.4. Η κρίση των ανθρωπιστικών σπουδών στην Ελλάδα και τρόποι ανάκαμψής τους

Σπυροπούλου Κατερίνα

Είναι γεγονός ότι τα τελευταία έτη οι σχολές των ανθρωπιστικών σπουδών ακολουθούν μια φθίνουσα πορεία, καθώς ο αριθμός των υποψηφίων που δηλώνουν τα τμήματα τους στις πανελλήνιες εξετάσεις ολοένα μειώνεται. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη σταδιακή μείωση του αριθμού των εισακτέων στις σχολές ανθρωπιστικών σπουδών και τη συνεχή πτωτική τάση των βάσεων εισαγωγής τους. Ο μαρασμός τους θα αποβεί μοιραίος, καθώς μας οδηγεί σε κοινωνίες μη σκεπτόμενων ανθρώπων με αβέβαιο μέλλον. Συνεπώς είναι απαραίτητος ο επαναπροσδιορισμός τους μέσω του διαλόγου, της διεπιστημονικότητας και κυρίως της πολιτικής παρέμβασης.

Α. ΕΙΚΑΣΤΙΚΟ ΕΡΓΟ

Θρύψαλα και θραύσματα. Μια νέα εικόνα.

Σεπετζόγλου Νικόλαος

Εικαστικό έργο υπό τη μορφή ευέλικτης αποσπασματικής εγκατάστασης.

Η επιστήμη της αρχαιολογίας καλείται να διαχειριστεί και να ερμηνεύσει τα αποσπασματικά υλικά κατάλοιπα και τα ιστορικά τεκμήρια του παρελθόντος και να τους αποδώσει σήμερα μορφή και νόημα. Ο ρόλος και η σημασία του θραύσματος έχει απασχολήσει ιδιαίτερα τη σκέψη και τη δουλειά μου, τόσο ως εικαστικού καλλιτέχνη, όσο και στην παράλληλη εργασία μου στο πλαίσιο της έρευνας για τη σχεδίαση και την αποκατάσταση αποσπασματικών τοιχογραφιών και αρχαιολογικών ευρημάτων.

Το θραύσμα αποτελεί τον ρυθμιστή της σχέσης μεταξύ κρυφού και φανερού. Μεταξύ μνήμης και λήθης. Λειτουργεί σαν «νησίδα» μνήμης, όντας ταυτόχρονα απόκομμα, απόβλητο αλλά και ο «χώρος» μέσα στον οποίο προβάλλεται και αποτυπώνεται η «aura» του πρωτότυπου. Μέσω ενός γεγονότος θραύσης ή καταστροφής τα στοιχεία ενός περασμένου δομημένου συνόλου μοιάζουν συχνά απροσδιόριστα και ετερόκλητα. Η καλλιτεχνική πρακτική εφαρμόζεται στο έργο ως υποκειμενική καταγραφή και σύλληψη του αποσπασματικού αντικειμένου στη διαδικασία αναζήτησης της μορφής και του περιεχομένου του. Το έργο μετατρέπεται έτσι σε πεδίο ανίχνευσης δυνατοτήτων και νοήματος. Παράλληλα στο σώμα του ενσωματώνονται μέθοδοι του τρόπου διάσωσης, αποκατάστασης και οργάνωσης του θραύσματος αλλά και ποιότητες που αναφέρονται στη φθορά. «Υπάρχει, χωρίς αμφιβολία, κάτι το παράδοξο στην ιδέα μιας λογικής της οποίας οι όροι συνίστανται σε θρύψαλα και θραύσματα, ίχνη που απέμειναν από ψυχολογικές ή ιστορικές διαδικασίες, και αποστερημένα, ως ίχνη, κάθε αναγκαιότητας», σημειώνει ο Claude Levi-Strauss στην «Άγρια Σκέψη». Αυτό ακριβώς το παράδοξο, ο «γριφώδης» χαρακτήρας του θραύσματος αποτελεί κεντρικό πυρήνα της προτεινόμενης εγκατάστασης. Μέσα έκφρασης και εκδήλωσης των ενεργειών μου είναι η ζωγραφική και η χάραξη σε ξύλο και η χρήση καρφιών και σπάγκων για τη συναρμογή των θραυσμάτων που συγκροτούν το έργο. Στο τελικό αποτέλεσμα συνυπάρχουν η δημιουργική σκέψη - πράξη και η «βίαιη» επανατοποθέτηση. Η αφήγηση είναι ελλιπτική και κινείται μεταξύ της συγκρότησης της μορφής και της αποδόμησής της. Από το σπασμένο πορτραίτο έως την καθαρή χρωματική φόρμα και αλλόκοτους σχηματισμούς, θα στηθεί μια μικρή έκθεση αποσπασματικών εικόνων με αισθητικές αναφορές από το αρχαιολογικό θραύσμα έως τον εξπρεσιονισμό και την αφαίρεση.

12:45-13:45

Β. ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ

Δημιουργία πολυφωνικών τόπων νοήματος, μάθησης και ανάπτυξης μέσω της χρήσης αρχαίων μύθων: το παράδειγμα του αρχαίου μύθου της Δανάης ως συμβολή στον διάλογο για την πατριαρχική εξουσία.

Γαβριλάκη Ειρήνη

Προγράμματα θεατρικής ανάγνωσης προσφέρονταν ήδη πριν από το 2010 σε παιδιά και ενήλικες από την ΚΕ' ΕΠΚΑ. Χρησιμοποιήθηκαν για τη βιωματική προσέγγιση αρχαίων μύθων και κειμένων της αρχαίας ελληνικής γραμματείας. Βασίζονται στην ενσυναισθητική εμπλοκή των συμμετεχόντων.

Ο μύθος της Δανάης επιλέχθηκε προκειμένου να συζητηθεί το πανάρχαιο θέμα της επιβο-

λής της εξουσίας, της καταπίεσης, αλλά και της θέσης της γυναίκας κατά την αρχαιότητα. Είναι προφανής η σύνδεση με το σήμερα, μια περίοδο που η εξουσία ασκείται με ποικίλους τρόπους. Στόχος είναι η επικαιροποίηση αρχετυπικών θεμάτων και η αντικειμενοποίηση των σύγχρονων προβλημάτων, μέσω της δυναμικής επεξεργασίας τους από την ομάδα.

Οι συμμετέχοντες καλούνται να αξιολογήσουν τους χαρακτήρες του μύθου: ζητείται το «πάγωμα» κομβικών στιγμιότυπων των επιμέρους σκηνών της, χωρίς λόγο ή κίνηση. Έτσι, η ερμηνεία των χαρακτήρων της ιστορίας εμπλουτίζεται από τη συνειδητή ή όχι (δεδομένου ότι το σώμα «θυμάται» συμπεριφορές, ακόμα και αν αυτές δεν εκφράζονται με λόγια) ερμηνεία των συμμετεχόντων, που συζητείται από την ομάδα. Στο πάγωμα κάθε σκηνής εγκλωβίζεται διαχρονικά η ανθρώπινη εμπειρία.

Η ένταση που δημιουργείται από τη συνάντηση των χαρακτήρων της επιλεγμένης ιστορίας και του χαρακτήρα του συμμετέχοντος δίνει λαβή για αναστοχασμό. Η ακίνητη εικόνα ενέχει δυναμική, αποκρυσταλλώνοντας όλο το νόημα της δράσης και συμβάλλοντας στην ανάπτυξη της κριτικής και στοχαστικής ικανότητας συμμετεχόντων και θεατών: από τη μια, οι συμμετέχοντες καλούνται να επιλέξουν το ουσιαστικό μήνυμα της εικόνας, να εστιάσουν στο νόημα, αφαιρώντας οτιδήποτε περιττό ή ασαφές και, από την άλλη, οι θεατές καλούνται να το αναγνωρίσουν και να εμβαθύνουν σε αυτό.

Διάρκεια 60'

13:00-14:30

5 Γ. ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ

Εγκληματολογία και Αρχαιολογία

Μαρκάκη Δέσποινα

Το εργαστήριο προτείνει μια συμμετοχική διερεύνηση της σχέσης ανάμεσα στην εγκληματολογία και την αρχαιολογία, εστιάζοντας στην πολιτική διάσταση της επιστημονικής πράξης και της διαχείρισης του παρελθόντος. Αντί για μια συμβατική ανακοίνωση, η δράση οργανώνεται ως βιωματική άσκηση συλλογικού αναστοχασμού.

Αφετηρία του εργαστηρίου αποτελούν επιλεγμένες διεθνείς υποθέσεις διακίνησης και ιδιοποίησης αρχαιοτήτων. Οι συμμετέχοντες καλούνται, μέσα από μικρές ομάδες εργασίας, να αναλύσουν τις διαφορετικές αφηγήσεις που παράγονται γύρω από τα ίδια αντικείμενα: αφηγήσεις θεσμών, ειδικών, κρατών, κοινοτήτων και αγορών τέχνης. Πώς συγκροτείται η έννοια της νομιμότητας; Πώς κατασκευάζεται η επιστημονική αυθεντία; Ποια είναι τα όρια της «ουδετερότητας»;

Το εργαστήριο επιχειρεί να μετατοπίσει το ενδιαφέρον από την αναζήτηση ατομικής ευθύνης προς την κατανόηση των μηχανισμών μέσα από τους οποίους η επιστήμη, η εξουσία και το έγκλημα αλληλεπιδρούν. Η εγκληματολογική οπτική δεν αντιμετωπίζεται ως εξωτερική κριτική προς την αρχαιολογία, αλλά ως εργαλείο που επιτρέπει να διαβαστούν διαφορετικά οι πρακτικές τεκμηρίωσης, νομιμοποίησης και έκθεσης των αρχαιοτήτων.

Η διαδικασία περιλαμβάνει:

- σύντομη εισαγωγική τοποθέτηση,
- επεξεργασία μελέτης περίπτωσης σε μικρές ομάδες,
- συζήτηση σε ολομέλεια,
- σύνθεση συμπερασμάτων γύρω από τη δημόσια ζωή της επιστημονικής γνώσης.

Στόχος δεν είναι η πολωτική αντιπαράθεση, αλλά η καλλιέργεια ενός κοινού χώρου σκέψης

για τα επιστημολογικά και πολιτικά διακυβεύματα της έρευνας. Το εργαστήριο φιλοδοξεί να συμβάλει στον διάλογο για τον εκδημοκρατισμό της γνώσης, αναδεικνύοντας τη σημασία της διάχυσης και της συμμετοχής στη διαμόρφωση των αφηγήσεων γύρω από το παρελθόν.

Για Δήλωση Συμμετοχής πάτησε εδώ
Διάρκεια 90'

↳ **13:00-14:30**

Δ. ΒΙΝΤΕΟ PERFORMANCE

Χώμα-Σώμα: Κοινότητα, τέχνη και μνήμη

Μπουρίτη Αιμιλία

Μπακογιαννάκη Δήμητρα

Κατσαρού Στέλλα

Παρουσίαση βίντεο που ενσωματώνει συμμετοχική δράση εμπνευσμένη από σύγχρονες βιωματικές εμπειρίες και μαρτυρίες γύρω από τη σχέση του ανθρώπου με τη γη και το φυσικό περιβάλλον. Η δράση αντλεί υλικό από ανθρωπολογική έρευνα σε γυναίκες αγροτοκτηνοτροφικών κοινοτήτων της Αττικής και συνομιλεί με αρχαιολογικά ευρήματα που αφορούν προϊστορικούς αγρότες. Κοινός άξονας των τριών πεδίων -ανθρωπολογίας, τέχνης και αρχαιολογίας- είναι η σχέση ανθρώπου και γης, φύσης, οικόσιτων ζώων και αγροτικού νοικοκυριού, όπως αυτή εγγράφεται στη μνήμη, συγκροτεί την ταυτότητα και αναδιαμορφώνεται μέσα από την πολιτισμική κληρονομιά. Το χώμα γίνεται το συμβολικό πεδίο ως φορέας εμπειρίας, πρακτικών και αφηγήσεων που γεφυρώνουν παρελθόν και παρόν. Στο πλαίσιο αυτό, αναδεικνύονται οι «αμήχανες» υλικότητες της γης ως διαδικασίες μέσα από τις οποίες το υλικό παρελθόν διαπραγματεύεται, μετασχηματίζεται ή και αποκρύπτεται στη βιωμένη εμπειρία και στην επιστημονική αφήγηση.

Την προβολή του βίντεο θα ακολουθήσει συμμετοχική δράση με την παρουσία εκπροσώπων της γυναικείας αγροτικής κοινότητας Ασπροπύργου και του κοινού. Η δράση επιδιώκει να ενεργοποιήσει έναν διεπιστημονικό διάλογο μεταξύ τέχνης, επιστήμης και σύγχρονης εμπειρίας. Διερευνά τη δυνατότητα της τέχνης και της επιστημονικής γνώσης να παρέμβουν στις παγιωμένες αντιλήψεις που έχουν απομακρυνθεί από τη βιωμένη σχέση του ανθρώπου με τη γη και το φυσικό περιβάλλον.

↳ **13:00-13:30**

Ε. ΕΠΙΤΕΛΕΣΤΙΚΗ ΟΜΙΛΙΑ [LECTURE PERFORMANCE]

Από το 'Μωρή κοντούλα λεμονιά' στη στυμμένη λεμονόκουπα

Ομάδα Καμπ'Ηλες

Αμήχανες χρήσεις της παρουσίασης των θηλυκοτήτων διαχρονικά. Αρχαική αναδίφηση στις συμβολικές αναπαραστάσεις της θηλυκότητας από τη νεότητα έως την γήρανση.

Διάρκεια: 15-20 λεπτά

13:30-15:30

5 Z. ΔΙΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΡΟΛΩΝ

Διαβατικά Πνεύματα

Ποταμίτη Φανή

Ποταμίτης Γιάννης

Η δράση αποτελεί ένα ενσώματο παιχνίδι ρόλων, σχεδιασμένο για να πραγματοποιηθεί στην Υπόγεια Διάβαση της Παντείου. Μέσα σε αυτό, τα συμμετέχοντα υποδύονται χαρακτήρες και συν-δημιουργούν ιστορίες, κατασκευάζοντας μια φανταστική, “παράλληλη” όψη της διάβασης. Καλούνται, έτσι, να την προσεγγίσουν με μια παιχνιδιάρικη ματιά και να επαναδιαπραγματευτούν τη σχέση τους με τον τόπο.

Η πρόταση του παιχνιδιού είναι μέρος μιας γενικότερης ερευνητικής προσέγγισης που εκκινεί από την θέση ότι οι σχέσεις μεταξύ τόπων και υποκειμένων αποτελούν μέρος αυτού που αντιλαμβανόμαστε ως “καθημερινή ζωή”. Ως τέτοιες, έχει νόημα να μελετηθούν, όχι μόνο σε ένα ακαδημαϊκό επίπεδο (όπως αυτό της ανθρωπογεωγραφίας), αλλά και σε ένα “καθημερινό”: από τα ίδια τα υποκείμενα, για τα οποία οι τόποι αυτοί γίνονται, μέσω της συνήθειας σημαντικοί. Η έρευνα αντιμετωπίζει τον τόπο ως συνεχώς κατασκευαζόμενο από το υποκείμενο σε τρία επίπεδα: το βίωμα, τον τρόπο δηλαδή που η προσωπική ιστορία διαπλέκεται με τον τόπο, την ιστορία/φαντασιακό του τόπου, δηλαδή μια εικόνα του τόπου που πηγάζει από εξωγενείς αφηγήσεις και την αισθητηριακή πρόσληψη του τόπου, δηλαδή του τρόπου που σύγχρονα και ενσώματα το υποκείμενο αντιλαμβάνεται κάθε στιγμή έναν τόπο στον οποίο “υπάρχει”. Μέσω αυτού του τρίπτυχου, το παιχνίδι διερευνά πώς καθένα μας δομεί και επαναδομεί τον κάθε τόπο, πώς η διαδικασία αυτή επηρεάζει το “φάσμα του εαυτού” που εμφανίζει στον τόπο αυτό και πώς μπορεί ένα παιχνίδι, ένα διαφορετικό δηλαδή πλαίσιο και βίωμα, να επηρεάσει τόσο την δόμηση του “τόπου” όσο και του εαυτού μέσα του.

Με αυτό τον άξονα σχεδιάστηκε ένα ζωντανό παιχνίδι ρόλων (Live Action Role Playing game, ακρωνύμιο LARP), όπου τα συμμετέχοντα υποδύονται χαρακτήρες και συν-δημιουργούν συλλογικά μια πραγματικότητα, καθοδηγούμενα από κανόνες και μηχανισμούς. Αντλήσαμε από τα ιδιαίτερα βιωματικά, ιστορικά-φαντασιακά και “αισθητηριακά” χαρακτηριστικά της Διάβασης Παντείου, δημιουργώντας μια “παράλληλη” διάσταση της. Εστιάζοντας στο διπτό χαρακτήρα της “διάβασης” ως τόπου και διαδικασίας, τα συμμετέχοντα υποδύονται πνεύματα που κινούνται και αλληλεπιδρούν στο χώρο της διάβασης και των εισόδων της. Οι κανόνες/μηχανισμοί του παιχνιδιού αποσκοπούν στη δυναμική ανάπτυξη των χαρακτήρων και την ενθάρρυνση της συνειρμικής λειτουργίας των συμμετεχόντων. Την λήξη του παιχνιδιού ακολουθεί συζήτηση μοιράσματος για την εμπειρία, το συσχετισμό της με τις προϋπάρχουσες εμπειρίες μας στον τόπο αυτό και την πιθανή επίπτωση της εμπειρίας του παιχνιδιού σε μελλοντικές διαβάσεις της Διάβασης.

Για Δήλωση Συμμετοχής πάτησε *εδώ*

Σημείο Συνάντησης: Είσοδος Υπόγειας Διάβασης Συγγρού από την πλευρά του Παντείου

Διάρκεια 120’

ΚΥΡΙΑΚΗ 31 ΜΑΪΟΥ

ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΣΑΚΗ ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΑ ΙΙ	ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΣΑΚΗ ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΑ Ι	ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΙΙ	ΕΚΤΟΣ ΑΙΘΟΥΣΑΣ
09:00-10:30	09:00- 11:15	09:00- 10:45	
[12] Η αρχαιολογία ως κοινό αγαθό. Διαμορφώνοντας το παρόν και το μέλλον της αρχαίας Κρήτης.	[16] Ηθική και Δεοντολογία της έρευνας.	[20] Υλικότητες της μετανάστευσης: Ίχνη, κατάλοιπα, αρχεία.	
10:30-12:45	11:15-13:45	10:45-12:30	
[13] Πολιτιστική Διαχείριση στην Ελλάδα: Ζητήματα και Προοπτικές.	[17] Αρχαιολογία, Ανθρωπολογία και Σύγχρονη Τέχνη σε Διάλογο.	[21] Αμήχανες υλικότητες: αποσιωπήσεις, μετακομιδές, οριοθετήσεις.	
12:45-14:15	13:45-15:00	12:30-14:15	
[14] Χορεύοντας στο Όριο: Πολιτικές του χορού στην Ελλάδα και τη Διασπορά.	[18] Οθωμανικές κληρονομίες.	[22] Εθνογραφία στα όρια: Νέες ερευνητικές προοπτικές και κοινωνική αλλαγή στον Έβρο.	
14:15-15:00		14:15-14:45	
[Η] Ένα ταξίδι στην Πηγή. Αφηγήσεις νερού και τόπου στην Άνω Σύρο.		[Θ] Μνήμη Νερού Ροή / Water Memory Flow	
16:45-17:30	15:00-17:30	15:30-17:30	
[15] “Making Europe Great Again”: επιτελώντας την ευρωπαϊκή ηγεμονία πάνω σε ανεπιθύμητα σώματα.	[19] Κοινωνικές και πολιτικές διαστάσεις της πολιτιστικής και μουσειακής εμπειρίας. Σκέψεις αποτίμησης και προοπτικής της στο ελληνικό πολιτιστικό τοπίο.	[23] Αμήχανες αστικότητες: αποσιωπήσεις, μετακομιδές, οριοθετήσεις.	
	17:30-19:15		
	Ολομέλεια - Κλείσιμο		
19:30			
[Ι] Οπισθοπρόοδος - Ο μπενγιαμινικός υλισμός συναντά την ελληνική ιστορία.			

09:00–10:30 [ΑΜΦ ΣΚ ΙΙ]

5 12. Η αρχαιολογία ως κοινό αγαθό. Διαμορφώνοντας το παρόν και το μέλλον της αρχαίας Κρήτης

Τις τελευταίες δεκαετίες βιώνουμε την δυναμική μεταμόρφωση της αρχαιολογίας από μια επιστήμη αποκλειστικά προσανατολισμένη στη μελέτη της αρχαιότητας σε μια επιστήμη της ζωντανής πολιτιστικής κληρονομιάς — μια εξέλιξη που διευρύνει ριζικά το πεδίο ενδιαφερόντων και δράσης του κλάδου μας. Στο πλαίσιο αυτό, το παρόν και το μέλλον αναδεικνύονται εξίσου σημαντικά με το παρελθόν, καθώς η αρχαιολογία καλείται πλέον να απαντά όχι μόνο σε ερωτήματα για το τι συνέβη, αλλά και για το τι σημαίνει αυτό σήμερα και πώς μπορεί να διαμορφώσει το αύριο.

Για τη σύγχρονη ζωή των αρχαιολογικών καταλοίπων, η εγγενής ιστορική τους σημασία λοιπόν δεν επαρκεί. Αντικείμενα, μνημεία και χώροι δεν αρκεί να μελετώνται σε ένα αποστειρωμένο επιστημονικό πλαίσιο· πρέπει να «νοηματοδοτούνται» ενεργητικά μέσα από δημιουργικές, διεπιστημονικές και διαδραστικές πρωτοβουλίες, στις οποίες τόσο οι ειδικοί όσο και το ευρύ κοινό — και ιδιαίτερα οι τοπικές κοινότητες — συμμετέχουν ως ενεργοί φορείς και συνδιαμορφωτές της γνώσης. Μια βασική προϋπόθεση για τη δημιουργία ενός τέτοιου ευνοϊκού κλίματος είναι η ανάπτυξη κοινής γλώσσας επικοινωνίας και η διασφάλιση της ενεργούς συμμετοχικότητας. Οι αρχαιολόγοι οφείλουν να μεταδίδουν με κατανοητό και προσιτό τρόπο τα επιστημονικά τους συμπεράσματα, προσφέροντας έτσι όχι μόνο φυσική αλλά και πνευματική και συναισθηματική πρόσβαση στην πολιτιστική κληρονομιά. Ταυτόχρονα, οφείλουν να αναγνωρίσουν και να αξιοποιήσουν την αυτόχθονη και τοπική γνώση ως ανεκτίμητο αποθετήριο εμπειρίας, μνήμης και νοήματος — ένα αποθετήριο που μπορεί να εμπλουτίσει, να ανανεώσει και να αναζωογονήσει την επιστημονική έρευνα.

Ιδιαίτερα για νησιωτικές περιοχές όπως η Κρήτη, όπου η πολιτιστική κληρονομιά αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της τοπικής ταυτότητας και του τουριστικού τοπίου, τα ζητήματα διαχείρισης, ερμηνείας και κοινωνικής ενσωμάτωσης της κληρονομιάς αποκτούν ιδιαίτερη βαρύτητα και επείγοντα χαρακτήρα. Οι ανακοινώσεις της παρούσας θεματικής ενότητας εστιάζουν σε ποικίλες αρχαιολογικές πρωτοβουλίες οι οποίες, υπερβαίνοντας τα στενά όρια της αρχαιολογικής περιήφραξης, επιδιώκουν να συνυφάνουν το παρελθόν της Κρήτης με το παρόν και το μέλλον της. Οι προσπάθειες αυτές αντιπαραβάλλουν θεωρητικές με εμπειρικές προσεγγίσεις και αντλούν από διαφορετικά πεδία — από την δημόσια αρχαιολογία και την περιβαλλοντική και διαχρονική ερμηνεία έως τις νέες μορφές μουσειολογικής πρακτικής. Συνολικά, διερευνούν πώς η αρχαιολογία μπορεί να μεταμορφωθεί από ένα κτήμα των ειδικών σε ένα πραγματικά κοινό αγαθό.

12.1. Από την Εθνογραφία στη Φροντίδα: Σκέψεις από την ερευνητική εμπειρία Δημόσιας Αρχαιολογίας στην Κρήτη

Γιαννίρη Κλαίρη

Τις τελευταίες δεκαετίες η συνειδητοποίηση των πολλαπλών οφελών της εμπλοκής του κοινού στην επιστημονική και ερευνητική δραστηριότητα, έχει υπογραμμίσει την ανάγκη υιοθέτησης κοινωνικών προσεγγίσεων και στο πλαίσιο του αρχαιολογικού έργου. Πλέον πολλά αρχαιολογικά προγράμματα ενσωματώνουν τις πρακτικές της Δημόσιας Αρχαιολογίας και της Αρχαιολογικής Εθνογραφίας, τόσο για την προαγωγή της επικοινωνίας με τις τοπικές κοινότητες όσο και για εκπαιδευτικούς σκοπούς, αλλά και για σκοπούς οικονομικής ανάπτυξης. Ωστόσο, πάρα τη μετατόπιση που έχει συντελεστεί στον τρόπο με τον οποίο αλληλεπιδρούν τα αρχαιολογικά προγράμματα με τις τοπικές κοινότητες, οι ίδιες οι κοινότητες

φαίνεται να ενδιαφέρονται περισσότερο για καίρια ζητήματα που αφορούν στο φυσικό τους περιβάλλον και τον τρόπο με τον οποίο αυτό επηρεάζεται από τον σύγχρονο τρόπο ζωής. Συγχρόνως, οι ραγδαίες μεταβολές που προκαλούνται σε αυτό από την παθογενή ανθρώπινη δραστηριότητα, δεν έχουν αρνητικές επιπτώσεις μόνο στην πολιτιστική κληρονομιά, αλλά και στις ιδέες, τις αφηγήσεις και τα νοήματα που έχουν οικοδομήσει οι κοινότητες γύρω από αυτή. Επομένως βλέπουμε να υπάρχει ανάγκη για μία πιο ολιστική προσέγγιση της αρχαιολογίας, η οποία θα φροντίζει όχι μόνο για τις σύγχρονες κοινότητες και την πολιτιστική τους κληρονομιά, αλλά και για το περιβάλλον τους και ο,τι άλλο συνυπάρχει σε αυτό. Η παρούσα ανακοίνωση, πυροδοτούμενη από προβληματισμούς που προέκυψαν μετά από μία πολυετή έρευνα αρχαιολογικής εθνογραφίας στα ορεινά της ανατολικής Κρήτης, θα επιχειρήσει να ανοίξει έναν διάλογο γύρω από την υιοθέτηση πρακτικών φροντίδας στο πλαίσιο του αρχαιολογικού έργου. Επιπλέον, θα διερευνήσει το εάν και πώς μπορεί να συγκροτηθεί μία Αρχαιολογία της Φροντίδας σε έναν κόσμο που ολοένα και περισσότερο χάνει κάθε επαφή με τις διάφορες μορφές ζωής που συν-διαμορφώνουν τους χώρους, τα τοπία και τις πρακτικές που συναντάμε καθημερινά.

12.2. ‘ΣΥΝΤΗΡΗΤΙΚΟΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΟΙ’: το δημόσιο πρόσωπο της αρχαιολογίας. Εμπειρίες, προβλήματα και προοπτικές για τον εκδημοκρατισμό της γνώσης.

Ξημέρη Σαμάνθα

Η Κρήτη αποτελεί ίσως την πιο χαρακτηριστική περίπτωση όπου οι εκφράσεις της αρχαιολογίας είναι πανταχού παρούσες στη δημόσια σφαίρα. Το -μινωικό της, κυρίως- παρελθόν έχει συνδιαμορφώσει ισχυρές τοπικές ταυτότητες, απηχώντας ιδέες μιας αδιάκοπης ιστορικής συνέχειας και έχοντας παγιώσει αντιλήψεις περί αυτόχθονης καταγωγής. Ταυτόχρονα, η αρχαιολογία του νησιού και η ιδέα μιας αρχέγονης κρητικής εντοπιότητας, προβάλλονται ευρέως και σε διεθνή κοινά, και κεφαλαιοποιούνται παντοiotρόπως για την ενίσχυση της οικονομίας μέσω του μαζικού τουρισμού.

Και όμως, ενώ οι δημόσιες εκφάνσεις της κρητικής αρχαιολογίας είναι ποικίλες, και παρά το έντονο ενδιαφέρον του τοπικού και του διεθνούς κοινού, διαπιστώνεται ένα αυξανόμενο χάσμα μεταξύ των αρχαιολόγων και του ευρύτερου πληθυσμού. Από τη μία, οι ανθρωπιστικές επιστήμες βιώνουν μια αντιληπτή παγκόσμια κρίση. Από την άλλη, οι Εφορείες Αρχαιοτήτων - ως οι μόνες υπεύθυνες για την προστασία και ανάδειξη των αρχαιοτήτων - παραμένουν τραγικά υποστελεχωμένες, καλούμενες να αντιμετωπίσουν έναν υπέρογκο όγκο υποθέσεων. Η γενικότερη αυτή απαξίωση της Αρχαιολογίας έχει ορατές συνέπειες στη σχέση μας με τους μη-ειδικούς. Οι ντόπιοι πληθυσμοί συχνά θεωρούν εαυτούς θύματα ενός αρτηριοσκληρωτικού και άτεγκτου μηχανισμού των Εφορειών Αρχαιοτήτων και - εν τέλει - του ίδιου του παρελθόντος τους. Ταυτόχρονα, παρά την καθοριστική συμβολή τους στην αρχαιολογική έρευνα, οι τοπικές κοινωνίες αποκλείονται από τη διάχυση της αρχαιολογικής γνώσης η οποία είτε δεν κοινοποιείται, είτε δημοσιεύεται σε πολύ εξειδικευμένα περιοδικά και μονογραφίες. Τέλος, οι μαθητές και οι μαθήτριες των σχολείων, είναι οι παθητικοί αποδέχτες μιας αρχαιολογικής και ιστορικής γνώσης που δίνεται ως ένα συνονθύλευμα από πληροφορίες, συχνά πολύ αφηρημένο για να αφομοιωθεί.

Συνεπώς, και ενώ το εκφρασμένο ενδιαφέρον για την αρχαιολογία είναι υψηλό, το δημόσιο πρόσωπο της χαρακτηρίζεται συχνά ως μια κλειστή κάστα ‘συντηρητικών αρχαιολόγων’ που υψώνουν, συνειδητά ή όχι, ένα παραπέτασμα μπροστά από το κοινό. Ο εκπαιδευτικός ρόλος της αρχαιολογίας, η πολυφωνία στην ερμηνευτική, και η κριτική προσέγγιση της αυθεντίας, περιορίζονται σε μεμονωμένες πρωτοβουλίες, στηριζόμενες σε εθελοντική και απλήρωτη εργασία ή μέσα από ισχνούς έως ανύπαρκτους πόρους χρηματοδότησης.

Χρησιμοποιώντας το παράδειγμα της Κρήτης, η παρούσα ανακοίνωση είναι μια άσκηση

αναστοχασμού και αυτοπαρατήρησης, με σκοπό να εξετάσει το δημόσιο πρόσωπο της αρχαιολογίας και τους τρόπους με τους οποίους μπορεί να γεφυρωθεί το χάσμα μεταξύ ειδικών και κοινού. Μέσα από εμπειρικά παραδείγματα, προτείνονται προσεγγίσεις για τον εκδημοκρατισμό της γνώσης και για τη δημιουργία μιας πιο ειλικρινούς και άμεσης σχέσης με τους ντόπιους πληθυσμούς, τους μαθητές σχολείων και τους επισκέπτες. Επιπρόσθετα, διαπιστώνονται και τα εγγενή προβλήματα και οι προκλήσεις που καταστέλλουν τέτοιου είδους πρωτοβουλίες. Σε ένα γενικότερο πλαίσιο, η ανακοίνωση φιλοδοξεί να αποτελέσει την ευκαιρία για έναν γόνιμο διάλογο στον οποίο θα συζητηθούν παρόμοιες εμπειρίες, προβλήματα αλλά και λύσεις.

12.3. Ανασκάπτοντας το παρελθόν με το βλέμμα στραμμένο στο παρόν και το μέλλον

Παναγιωτόπουλος Διαμαντής

Μπορεί μια συστηματική ανασκαφή, ήδη πριν από την ολοκλήρωσή της, να υπερβεί την αμιγώς επιστημονική στοχοθεσία της και να θέσει ως βασική προτεραιότητα της αρχαιολογικής δραστηριότητας όχι μόνο την ίδια την ανασκαπτόμενη θέση αλλά και τη βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής στην οποία αυτή εντάσσεται; Με το καίριο αυτό ερώτημα για την αρχαιολογία του 21ου αιώνα καταπιάνεται η παρούσα ανακοίνωση, η οποία υιοθετεί τη μορφή μιας βιωματικής αναφοράς. Με αφετηρία το διεπιστημονικό πρόγραμμα της μινωικής Κουμάσας (νοτιοκεντρική Κρήτη), διερευνώνται οι δυνατότητες και τα όρια μιας προσέγγισης που υπερβαίνει το παραδοσιακό ανασκαφικό παράδειγμα. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη διάσταση μεταξύ θεωρίας και πράξης της δημόσιας αρχαιολογίας, όπως αυτή βιώθηκε από την ερευνητική ομάδα σε μια περιφερειακή και υποβαθμισμένη περιοχή κατά την περίοδο της δραματικής οικονομικής κρίσης. Παράλληλα, αναλύονται οι δομικές προκλήσεις της συμμετοχικής διαχείρισης της αρχαιολογικής κληρονομιάς, καθώς και οι προοπτικές που αυτή ανοίγει τόσο για την επιστημονική έρευνα όσο και για τις τοπικές κοινωνίες. Ως βασική προτεραιότητα προτείνεται εδώ η θεώρηση του αρχαιολογικού τοπίου ως κοινού αγαθού, καθώς αυτή μπορεί να αποτελέσει τη βάση για την ανάπτυξη μιας αμφίδρομης και δυναμικής σχέσης μεταξύ αρχαιολόγων και τοπικού πληθυσμού. Στο πλαίσιο αυτό, η ανασκαφή μπορεί να αναδειχθεί ως δυναμικός παράγοντας βιώσιμης ανάπτυξης σε αγροτικές και απομονωμένες περιοχές, ενώ η ενσωμάτωση της τοπικής γνώσης και παράδοσης στην επιστημονική έρευνα μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά στον επαναπροσδιορισμό της αρχαιολογίας ως εφαρμοσμένης επιστήμης.

10:30-12:45 [ΑΜΦ ΣΚ II]

↳ 13. Πολιτιστική Διαχείριση στην Ελλάδα: Ζητήματα και Προοπτικές

Η Εταιρεία Συμβούλων Διαχείρισης Πολιτιστικής Κληρονομιάς (ΕΣΔΙΑΠΟΚ) είναι μη κερδοσκοπικό πολιτιστικό σωματείο, το οποίο αποσκοπεί στη συμβολή στη διαρκή προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, στη βιώσιμη διαχείρισή της προς όφελος του κοινωνικού συνόλου, καθώς και στη δικτύωση και συνάντηση επαγγελματιών που δραστηριοποιούνται στο πεδίο.

Η συνεδρία της ΕΣΔΙΑΠΟΚ στους Αρχαιολογικούς Διαλόγους 2026 αποσκοπεί στη διερεύνηση της σύγχρονης πραγματικότητας του πεδίου της πολιτιστικής διαχείρισης, με έμφαση στην αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης και στη μετάβαση σε περισσότερο συμμετοχικές, διεπιστημονικές και κοινωνικά ενεργές προσεγγίσεις για τη διαχείριση της κληρονομιάς. Μέσα από τις εισηγήσεις, την παρουσίαση ερευνητικών δεδομένων και τη συζήτηση

εφαρμοσμένων περιπτώσεων, η συνεδρία επιδιώκει να αναδείξει την πολιτιστική διαχείριση όχι απλώς ως πεδίο διοικητικής υποστήριξης, αλλά ως ενεργό πεδίο προστασίας, ανάδειξης και κοινωνικής συμμετοχής στη διαχείριση της κληρονομιάς.

13.1. Πολιτιστική Διαχείριση στην Ελλάδα: Ζητήματα και Προοπτικές

Σακελλαριάδη Αναστασία

Το πεδίο της πολιτιστικής διαχείρισης είναι ένα νέο στην Ελλάδα, διεπιστημονικό πεδίο που συνδυάζει το υπόβαθρο των ανθρωπιστικών σπουδών με τις κοινωνικές επιστήμες σε θεωρητικό, μεθοδολογικό και επίπεδο εφαρμογής. Δεδομένου ότι το πεδίο αναδύθηκε μέσα από τα αιτήματα του εκδημοκρατισμού του πολιτισμού στο μεταπολεμικό κοινωνικό κράτος και τα κινήματα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που οδήγησαν στην καθιέρωση του δικαιώματος στον πολιτισμό ως ανθρώπινου δικαιώματος παγκοσμίως, το πεδίο θα μπορούσε να συμβάλει εξαιρετικά στην οικοδόμηση ενός νέου ρόλου για τον πολιτισμό στην ελληνική κοινωνία. Ωστόσο, ο ρόλος που έχει παίξει η πολιτιστική διαχείριση ως επιστημονικό πεδίο και πεδίο εφαρμογής μέχρι σήμερα στην Ελλάδα για διάφορους λόγους είναι περιορισμένος σε διοικητικές εφαρμογές γραμματειακής υποστήριξης και προώθησης πολιτιστικών έργων. Το 2022 η ΕΣΔΙΑΠΟΚ πραγματοποίησε μία έρευνα μέσω ερωτηματολογίου σε επαγγελματίες, ακαδημαϊκούς και αποφοίτους πολιτιστικής διαχείρισης (cultural/ heritage/ arts management) με στόχο να αξιολογήσει κατ' αρχήν την κατάσταση του πεδίου. Μέσα από 28 ερωτήσεις ανοιχτού και κλειστού τύπου προσπαθήσαμε να κατανοήσουμε πως καταρτίζονται, πως δραστηριοποιούνται επαγγελματικά, πως ορίζουν το πεδίο και τι ζητήματα αντιμετωπίζουν στην κατάρτιση και την απασχόληση οι άνθρωποι της πολιτιστικής διαχείρισης. Συλλέχθηκαν 302 απαντήσεις. Θα παρουσιαστούν τα συμπεράσματα της έρευνας αναφορικά με την υπάρχουσα κατάσταση του πεδίου και σε αντιδιαστολή με τις προοπτικές του. Στη συνέχεια, θα ακολουθήσει 15λεπτη συζήτηση με μέλη της ΕΣΔΙΑΠΟΚ και έναν/μία προσκεκλημένο/η από τον χώρο της πολιτιστικής διαχείρισης που έχει συνεργαστεί με την ΕΣΔΙΑΠΟΚ.

13.2. Από τη διαχείριση στη διάχυση: συμμετοχικές πρακτικές, δημόσια εμπλοκή (public engagement) και προσβασιμότητα στη νεότερη αρχιτεκτονική κληρονομιά της Αθήνας

Μαρκόγλου Κωνσταντίνα

Σε μια περίοδο κατά την οποία οι ανθρωπιστικές και κοινωνικές επιστήμες καλούνται να επαναστοχαστούν κριτικά τη σχέση τους με τον δημόσιο χώρο, η παρούσα εισήγηση διερευνά τις έννοιες της συμμετοχής και της προσβασιμότητας στη δημόσια ιστορία του δομημένου περιβάλλοντος. Αντλώντας από τις θεωρητικές προσεγγίσεις των Aldo Rossi και Maurice Halbwachs, η εισήγηση εξετάζει την Αθήνα και τα νεότερα κτήριά της όχι ως ουδέτερα υλικά κατάλοιπα, αλλά ως ενεργούς φορείς συλλογικής μνήμης, κοινωνικών σχέσεων και πολιτισμικών νοημάτων.

Η παρουσίαση συνομιλεί με θεματικούς άξονες των Αρχαιολογικών Διαλόγων 2026, όπως ο εκδημοκρατισμός της γνώσης, η διάχυση της επιστημονικής έρευνας στη δημόσια σφαίρα και η ενίσχυση της διεπιστημονικότητας. Στο πλαίσιο εφαρμοσμένων πρακτικών του τομέα διαχείρισης της πολιτιστικής κληρονομιάς, θα παρουσιαστούν δράσεις και συμμετοχικά εργαστήρια της διεπιστημονικής πλατφόρμας HeritAgent, η οποία αξιοποιεί μεθοδολογικά εργαλεία της δημόσιας ιστορίας, της ιστορίας και θεωρίας της αρχιτεκτονικής, των ψηφιακών ανθρωπιστικών επιστημών και της αρχαιολογίας του πρόσφατου παρελθόντος, με στόχο την ορατότητα, ανάδειξη και προσβασιμότητα της νεότερης αρχιτεκτονικής κληρονομιάς.

Μετά την εισήγηση θα ακολουθήσει συζήτηση με τον Υποψήφιο Διδάκτορα του ΕΜΠ Βασίλη Σαρλή, ο οποίος ανέπτυξε τρισδιάστατα απτικά μοντέλα αρχιτεκτονικών μελών, τα οποία αξιοποιήθηκαν σε συμπεριληπτικό πρόγραμμα της πλατφόρμας HeritAgent για άτομα με μερική ή ολική απώλεια όρασης. Η συμβολή του επικεντρώνεται στη χρήση τεχνολογιών τρισδιάστατης εκτύπωσης ως εργαλείων εκπαίδευσης, διάχυσης της γνώσης και ανάπτυξης προσβάσιμων και συμμετοχικών πολιτισμικών πρακτικών.

13.3. Επιστροφές: νέο καλντερίμι στην Αρίστη Ζαγορίου

Μουδόπουλος-Αθανασίου Φαίδων

Η ενότητα περιλαμβάνει την προβολή (30') του ντοκιμαντέρ «Επιστροφές: νέο καλντερίμι στην Αρίστη Ζαγορίου», το οποίο διερευνά τον ορεινό πολιτισμό και τις σχέσεις καταγωγής, μνήμης και επιστροφής στον τόπο, αλλά και ως αφετηρία ανάπτυξης συμμετοχικών μοντέλων αποκατάστασης και ανάδειξης πολιτισμικών τοπίων.

Ακολουθεί συζήτηση (15') με τον Φαίδωνα Μουδόπουλο-Αθανασίου, Μεταδιδακτορικό Ερευνητή Αρχαιολογίας στο Barcelona Supercomputing Center και συντονιστή της δράσης «Επιστροφές». Περισσότερες πληροφορίες για τη δράση «Επιστροφές»: <https://boulouki.org/el/project/reappearances/>

12:45–14:15 [ΑΜΦ ΣΚ ΙΙ]

↳ 14. Χορεύοντας στο Όριο: Πολιτικές του χορού στην Ελλάδα και τη Διασπορά

Το πάνελ εξετάζει τον χορό ως μια δυναμική πολιτική πρακτική που υπερβαίνει τα εθνικά σύνορα, λειτουργώντας ως πεδίο συγκρότησης, επιτέλεσης και αναπαράστασης ταυτοτήτων. Μέσα από τέσσερις αλληλένδετες εισηγήσεις, διερευνώνται οι αποσιωπήσεις, οι μετακομιδές και οι οριοθετήσεις στις διαδρομές του χορού στην Ελλάδα, στην Αφρική και σε δύο διαφορετικές περιπτώσεις διασποράς: την «κλασική» διασπορά των ΗΠΑ και τη σύγχρονη, επισφαλή διασπορά του Κατάρ. Κεντρικός άξονας είναι η έννοια του «χρηστικού παρελθόντος» (usable past) και πώς αυτό μετασχηματίζεται, αποπλαισιοποιείται και αναπλαισιώνεται ανάλογα με το κοινωνικοπολιτικό περιβάλλον. Το πάνελ επιδιώκει να αναδείξει πώς το σώμα που χορεύει γίνεται φορέας μνήμης, εργαλείο «soft power» και μέσο διαπραγματεύσεως της ετερότητας σε περιβάλλοντα παγκοσμιοποίησης, αναδεικνύοντας την πολιτική διάσταση της επιστημονικής και εθνογραφικής έρευνας.

14.1. Χοροί του χιπ χοπ, του δρόμου και του ballroom στην Ελλάδα: Διαπραγματεύσεις του μαύρου χορευτικού σώματος και της χορευτικής χιπ χοπ κληρονομιάς

Κουτσούγερα Ναταλία

Η εισήγηση διαπραγματεύεται ζητήματα πολιτισμικής οικειοποίησης, «φαντασιακής κοινότητας» (Anderson 1983) και μετακομιδής σε παγκοσμιοποιημένα χορευτικά στιλ. Τόσο τα χιπ χοπ και στριτ χορευτικά στιλ όσο και άλλα σύγχρονα είδη αστικού χορού όπως το dancehall, το waacking και το voguing αποτελούν δυναμικές χορευτικές σκηνές που ανθίζουν στις μεγαλουπόλεις του κόσμου και της σύγχρονης Ελλάδας. Τα στιλ αυτά αν και αποτελούν διαφορετικές σκηνές με διαφοροποιημένα κοινά και πολιτισμικούς κώδικες αντλούν τα περιεχόμενά τους από την ιστορία του χιπ χοπ και ευρύτερα την πολιτική παρακαταθήκη του αγωνιστικού μαύρου σώματος. Μέσα από εθνογραφικά παραδείγματα που προέρχονται

από εκτεταμένη και μακροχρόνια επιτόπια έρευνα στην Ελλάδα εξερευνώνται οι εννοιολογήσεις των χορευτικών υποκειμένων ως προς την ιστορική και αρχαική παρακαταθήκη των χορών αυτών και το μνημονικό ίχνος της γέννησής τους στις Ηνωμένες Πολιτείες τη δεκαετία του 1970. Οι εννοιολογήσεις αυτές που συνδέονται με την κατασκευή ενός παγκοσμιοτοπικού συλλογικού παρελθόντος συμπλέκονται με τα σύμπαντα, τις διαθεματικότητες και τις έξεις των χορευτών/τριών στο ελληνικό συγκείμενο σε περιόδους διαδοχικών κρίσεων και κοινωνικοπολιτικών αναταραχών, ενισχύοντας τα φαντασιακά πολιτικής και έμφυλης ανυπακοής.

14.2. Χορογραφώντας την διασπορική ελληνοαμερικανική ταυτότητα: Διαγωνισμοί παραδοσιακού χορού και ελληνικά/όνειρα

Παπακώστας Χρήστος & Τόλη Αριστούλα

Η εισήγηση διερευνά την περίπτωση της Αμερικής. Τα τέλη της δεκαετίας του 1970 σημάδεύτηκαν από τις σημαντικές ελληνικές μεταναστευτικές ροές στις Ηνωμένες Πολιτείες. Η ελληνοαμερικανική εμπειρία συγκροτείται και προβάλλεται και μέσα από τον λαϊκό πολιτισμό. Για τους νέους Ελληνοαμερικανούς/ίδες το πιο ορατό και δημοφιλές παράδειγμα αυτών των εμπειριών είναι οι ετήσιοι διαγωνισμοί ελληνικού παραδοσιακού χορού που χρηματοδοτούνται από τις Μητροπόλεις του Σαν Φρανσίσκο και της Ατλάντα. Γνωστά ως FDF και HDF αντίστοιχα, τα φεστιβάλ αυτά είναι εξαιρετικά ελεγχόμενοι και χορογραφημένοι χώροι ελληνικής εθνικής και θρησκευτικής παραγωγής, χώροι που επικαλούνται ένα «χρηστικό παρελθόν» της ελληνικής ταυτότητας για μια νέα γενιά που αντιμετωπίζει ένα διαφορετικό οικονομικό, πολιτικό, κοινωνικό και φυλετικό αμερικανικό τοπίο από αυτό των μεταναστών/τριών γονέων και παππούδων τους. Η παραδοσιακή ελληνική λαϊκή μουσική, ο χορός και η ενδυμασία εκτοπίζουν ολοένα και περισσότερο τη γλώσσα ως απτά σημάδια αυτών των νέων ταυτοτήτων, όπως ακριβώς και τα φολκλορικά χορευτικά συγκροτήματα γίνονται το πιο επιτυχημένο όχημα για την προώθηση των ελληνικών πολιτιστικών και ορθόδοξων θρησκευτικών αξιών. Η παρούσα εργασία διερευνά πώς οι Ελληνοαμερικανοί/ίδες πήραν αυτές τις πολιτιστικές μορφές του 19ου αιώνα και τις μετέφρασαν ώστε να ταιριάζουν στα αμερικανικά/δυτικά ιδεώδη του ανταγωνισμού, της επιδεικτικής κατανάλωσης και της ανοδικής κινητικότητας, και όλα αυτά με το πρόσχημα(ς) της διατήρησης και του εορτασμού αγαπημένων παραδόσεων. Ο ανταγωνισμός οδηγεί στην επιθυμία να κερδίσει κανείς με την πιο «αυθεντική» και τεχνικά τέλεια παρουσίαση. Η τάση αυτή έχει ως αποτέλεσμα έναν πραγματικό αγώνα μεταξύ των κοινοτήτων για την απόκτηση των πιο εξειδικευμένων μουσικών, και κοστουμιών. Αυτό το πολιτισμικό κίνημα θέτει υπό αμφισβήτηση τις αποδεκτές έννοιες της ελληνοαμερικανικής «λευκότητας» και τις στατικές έμφυλες νόρμες που εξιδανικεύονται μέσα από σκηνές από μια εποχή της ζωής του ελληνικού χωριού που παγώνει στο χρόνο και μεταφέρεται στις πόλεις των ΗΠΑ του εικοστού πρώτου αιώνα. Η παρούσα εργασία συζητά αυτούς τους διαγωνισμούς ως δυναμικά πεδία, όπου διαφορετικά εθνοτικά και διασπορικά συστήματα αξιών και συμβολικά συστήματα διασταυρώνονται και αλληλεπιδρούν στη σκηνή και στην πίστα.

14.3. Το Σώμα ως Σύνορο: (Ανα)παραστάσεις της Ελληνικότητας στην «Αγορά της Πολυπολιτισμικότητας» του Κατάρ

Βασιλάκη Κατερίνα

Η τρίτη εισήγηση μας μεταφέρει στο Κατάρ όπου ο ελληνικός παραδοσιακός χορός εξετάζεται ως δυναμικό εργαλείο διαπραγμάτευσης της πολιτισμικής ταυτότητας υπό το επισφαλές καθεστώς του «sponsorship» (kafala). Μέσα από την έννοια του «χρηστικού παρελθό-

ντος», οι χορευτικές παραδόσεις μεταφέρονται σε μια «ετεροτοπία» ανάμεσα στην Ελλάδα και το Κατάρ, όπου οι μετανάστες και οι μετανάστριες ως ανέφικτοι πολίτες (impossible citizens) διεκδικούν ορατότητα και «ανήκουν». Παράλληλα, αναλύεται πώς οι οριοθετήσεις της «αγοράς της πολυπολιτισμικότητας» στην Ντόχα μετατρέπουν τον χορό σε εργαλείο «ήπιας ισχύος» («soft power») και εξωτικό θέαμα, επιβάλλοντας αισθητικούς περιορισμούς και ομοιογενοποιητικές πρακτικές. Μέσα από την εθνογραφική έρευνα, ο χορός αναδεικνύεται ταυτόχρονα ως «διαβατήριο» και «σύνορο» αποκαλύπτοντας τις αθέατες συμβολικές πτυχές των σύγχρονων συνόρων καθώς η χορευτική πράξη νοηματοδοτεί και εμπλουτίζει τη μεταναστευτική εμπειρία στη μετανεωτερική συνθήκη της διασποράς.

14.4. Χορογραφώντας το Έθνος: Τα Εθνικά Μπαλέτα του Μάλι και το «χρηστικό παρελθόν»

Μαυρίδη Βασιλική

Η εισήγηση εξετάζει τη συγκρότηση των Εθνικών Μπαλέτων του Μάλι μετά την ανεξαρτησία ως διαδικασία παραγωγής ενός «χρηστικού παρελθόντος». Μέσα από τη συλλογή και σκηνική αναδιάταξη ετερογενών τοπικών χορευτικών πρακτικών, διαμορφώθηκε ένα εθνικό χορευτικό ρεπερτόριο που επιτέλεσε την ιδέα της πολιτισμικής ενότητας και συνέχειας. Το παρελθόν αποπλαισιώθηκε από τα επιμέρους κοινοτικά του συμφραζόμενα και αναπλαισιώθηκε ως σύμβολο του νέου κράτους. Τα Εθνικά Μπαλέτα λειτούργησαν παράλληλα ως εργαλείο πολιτιστικής διπλωματίας, εντασσόμενα σε στρατηγικές «soft power» που διαμόρφωσαν διεθνείς αναπαραστάσεις της αφρικανικής ταυτότητας. Σήμερα, οι ίδιες χορευτικές μορφές επανανοηματοδοτούνται τόσο στο εσωτερικό του Μάλι όσο και σε παγκόσμια δίκτυα επιτέλεσης, αναδεικνύοντας τον χορό ως πεδίο διαρκούς διαπραγμάτευσης μνήμης, ταυτότητας και πολιτισμικής εκπροσώπησης.

Συζητήτρια: Ανδριανοπούλου Παναγιώτα

16:45-17:30 [ΑΜΦ ΣΚ II]

5 15. «Making Europe Great Again»: επιτελώντας την ευρωπαϊκή ηγεμονία πάνω σε ανεπιθύμητα σώματα

Η παρούσα συνεδρία εξετάζει το συνεχές των θανατοπολιτικών πρακτικών που συγκροτούν το ευρωπαϊκό καθεστώς συνοριοποίησης, εστιάζοντας ιδιαίτερα στην περίπτωση της Ελλάδας ως κομβικού χώρου εφαρμογής τους. Το λεγόμενο «δόγμα της αποτροπής» αρθρώνεται σε πολλαπλά, διασυνδεδεμένα επίπεδα διακυβέρνησης της κινητικότητας, τα οποία συγκροτούν ένα συνεκτικό πλέγμα ελέγχου, βίας και αποκλεισμού.

Υποστηρίζουμε ότι οι σύγχρονες θανατοπολιτικές δεν περιορίζονται στη γραμμή των εθνικών συνόρων, αλλά εκτείνονται σε ένα πολυεπίπεδο σύστημα πρακτικών. Αυτό περιλαμβάνει την εξωτερικοποίηση των συνόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω «χωρών-αποθετηρίων», τη δημιουργία και χρηματοδότηση κέντρων κράτησης και επιστροφής (Return Hubs), καθώς και τη συνεργασία με κρατικούς και παρακρατικούς μηχανισμούς σε λεγόμενες «ασφαλείς τρίτες χώρες». Στα ίδια αυτά πλαίσια εντάσσονται και μορφές βίας που εκδηλώνονται κατά τις μεταναστευτικές διαδρομές, όπως και οι πρακτικές αποτροπής στα χερσαία και θαλάσσια σύνορα, οι οποίες καταλήγουν επανειλημμένα σε ανθρώπινες εκατόμβες, με συνολικές απώλειες χιλιάδων ζωών.

Στο εσωτερικό της ελληνικής επικράτειας, οι πολιτικές αυτές μετασχηματίζονται σε καθεστώ-

τα παρατεταμένης οριακότητας, όπου η διαβίωση σε προσφυγικά στρατόπεδα, η κοινωνική απομόνωση, η επισφάλεια και η αδήλωτη εργασία συνθέτουν ίσως το πιο «προνομιακό» πεδίο της νεοφιλελεύθερης εκμετάλλευσης. Επιπρόσθετα, η διείσδυση τεχνο-μιλιταριστικών μορφών ελέγχου και επιτήρησης των «πλεοναζόντων» πληθυσμών που συγκεντρώνονται εκεί, επιδεινώνουν την ψυχική υγεία όλων και απειλούν ιδιαίτερα την ευεξία των παιδιών. Παράλληλα, η συνεδρία εστιάζει στις μορφές συλλογικής οργάνωσης και αντίστασης που ομάδες μεταναστ(ρι)ών και δίκτυα αλληλέγγυων αναπτύσσουν σ' αυτό το δυστοπικό πλαίσιο. Μέσα από ενδεικτικές μελέτες περίπτωσης σε προσφυγικά στρατόπεδα της ενδοχώρας ερευνώνται οι όροι συγκρότησης αυτών των αγώνων, οι υλικοί και πολιτικοί περιορισμοί τους, καθώς και οι δυνατότητές τους να διαρρήξουν και να υπονομεύσουν έμπρακτα τις κυρίαρχες θανατοπολιτικές πρακτικές στο πεδίο του κοινωνικού ανταγωνισμού.

15.1. Η Ελλάδα ως πεδίο ανταγωνισμού ανάμεσα στον θανατοπολιτικό στρατοπεδισμό και την αντιρατσιστική αντίσταση: Για μια βραχυπρόθεσμη μνήμη αγώνων μεταναστών-αλληλέγγυων.

Ευσταθίου Γιάννης

Καθώς ο παγκόσμιος πόλεμος και η εμπλοκή της Ελλάδας σε αυτόν εντείνεται, τα δυτικά μοντέλα διακυβέρνησης έλκονται προς μια κοινή ιδεατή κατεύθυνση: πολεμική οικονομία και υπαγωγή της σχέσης κερδών/μισθών στον μηχανισμό χρηματοοικονομική πρόσοδος-αναδιανεμητέο εισόδημα, αποξένωση της κεφαλαιακής αναπαραγωγής από την κοινωνική αναπαραγωγή “πλεοναζόντων” πληθυσμών, ρήξη της πολιτικής και προνοιακής διαλεκτικής διαπραγματεύσεως και διαμεσολάβησης, και ένταση των κρατικών θανατοπολιτικών του ρατσισμού, της αποικιοποίησης, του εκφασισμού απέναντι στους πλεονάζοντες πληθυσμούς, εξωτερικοποίηση των συνόρων και συνοριοποίησης εντός των επικρατειών με πολλαπλασιασμό των κέντρων κράτησης, στρατοπέδων συγκέντρωσης προσφύγων-ισσων. Τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε ελληνικό επίπεδο, η τροχιά αυτή κρατικής διαχείρισης φαντάζει αδυσώπητη και ασυναγώνιστη, ισοπεδώνοντας ευκαιρίες και τάσεις συγκρότησης μιας πολυεθνικής ζωής και τις πολυεθνικές αντιστάσεις, σε μια ευγονική μηχανική που σφυρηλατεί το εθνικό και αποικιακό σώμα της πολεμική της μηχανής.

Ωστόσο, μια σειρά ατομικών και συλλογικών αγώνων τους τελευταίους μήνες στην Ελλάδα, φέρνουν δύο ειδών νίκες - νίκες της αντίστασης της ζωής απέναντι στο θάνατο, και νίκες που πετυχαίνουν αποτελέσματα. Απεργοί/ες πείνας υπό κράτηση που κατάφεραν να απελευθερωθούν δημοσιοποιώντας την καταγγελία τους, μετανάστες και μετανάστριες που κερδίζουν μέσα από άγριες απεργίες μετά τα μεσάνυχτα τα δεδουλευμένα τους, δεκάδες πρόσφυγες/ισσες που κατάφεραν να πάρουν άσυλο μετά από διαδηλώσεις. Πότε και πού συνέβησαν όλα αυτά, και μάλιστα πρόσφατα; Γιατί δεν ακούγονται καν μέσα από την κυρίαρχη δημόσια ρατσιστική ή και “αντιρατσιστική” σφαίρα; Ποιος είναι ο ρόλος ημών ως προνομιούχων ώστε να σταθούμε αλληλέγγυα σε αυτούς τους αγώνες; Ποια είναι η μόνη απάντηση στον πόλεμο, την ευγονική και τη θανατοπολιτική που βγάζει κάποιο απελευθερωτικό νόημα; Αυτά θα είναι μερικά από τα ερωτήματα που θα προσπαθήσουμε να ανοίξουμε, και γιατί όχι, να τα απαντήσουμε, με αναφορά σε συγκεκριμένους αγώνες μεταναστών/τριών και αλληλέγγυων των τελευταίων χρόνων που έχουν δημοσιευτεί από συλλογικότητες αλληλέγγυων, όπως στα στρατόπεδα προσφύγων του Ελαιώνα και των Οιοφυτών, και στην πολυεθνική της Gi Express.

15.2. Η ποινική μεταχείριση της «διακίνησης» μεταναστών υπό το πρίσμα της εγκληματολογίας των συνόρων: ποινική επιλεκτικότητα και κρατικό έγκλημα

Κόρος Δημήτρης

Η εισήγηση εξετάζει την ποινική μεταχείριση των αδικημάτων που σχετίζονται με τη «διακίνηση» μεταναστών και των λόγων που αναπτύσσονται σε σχέση με αυτά υπό το πρίσμα της εγκληματολογίας των συνόρων. Στις ελληνικές φυλακές οι μισοί κρατούμενοι είναι αλλοδαποί, με κύριο αδίκημα αυτούς που κρατούνται για πράξεις διακίνησης, μεταφοράς ή διευκόλυνσης εισόδου/εξόδου κ.ο.κ., γεγονός που αναδεικνύει την ένταση της ποινικοποίησης της μετανάστευσης, υπό τους όρους ενός βαριά τιμωρούμενου αδικήματος, με αυστηρές προϋποθέσεις στο πεδίο της έκτισης της ποινής και της απόλυσης υπό όρο. Παράλληλα, η δικαστική πρακτική εγείρει σοβαρά ζητήματα σε σχέση με τις αρχές της δίκαιης δίκης, όπως η ανεπαρκής διερμηνεία, οι fast-track δίκες και οι καταδίκες σε υψηλές ποινές συχνά με βασικό αποδεικτικό μέσο την κατάθεση των αστυνομικών.

Το αδίκημα και οι πρακτικές και οι λόγοι γύρω από αυτό αποτελούν εργαλεία νομιμοποίησης μιας ρατσιστικής αντιμεταναστευτικής πολιτικής, καθώς, πέρα από την εγκληματοποίηση της ίδιας της ταυτότητας του μετανάστη, εξυπηρετούν τις στρατηγικές εγκληματοποίησης της αλληλεγγύης και άρνησης της κρατικής θανατοπολιτικής. Η εισήγηση θα επιχειρήσει να αναδείξει πώς η ποινική καταστολή της μετανάστευσης λειτουργεί πολλαπλά: ως μηχανισμός διαχείρισης των συνόρων, παραγωγής «επικίνδυνων» υποκειμένων και απόκρυψης κρατικών ευθυνών, εγγράφοντας το φαινόμενο στη συζήτηση περί ποινικής επιλεκτικότητας και κρατικού εγκλήματος.

15.3. Αποστερώντας τους 'ευάλωτους': η πολιτική οικονομία των σύγχρονων, ελληνικών προσφυγικών στρατοπέδων

Βλάχου Σοφία (Σόνια)

Στην παρουσίασή μου εξετάζω τις συνθήκες διαβίωσης στα σύγχρονα στρατόπεδα μαζικής διαμονής των ανεπιθύμητων μεταναστ(ρι)ών στην Ελλάδα, εστιάζοντας ιδιαίτερα στις επιπτώσεις τους για την ευεξία των παιδιών που κατοικούν εκεί.

Θεωρώ τα στρατόπεδα αυτά μηχανισμούς εσωτερικής συνοριοποίησης, χώρους εφαρμογής προηγμένων τεχνικών ασφαλειοποίησης και πιλοταρίσματος προωθημένων, νεοφιλελεύθερων πολιτικών επισφαλειοποίησης που οδηγούν σε φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό. Η εμπειρία μου από το πεδίο δείχνει ότι στο πλαίσιο αυτής της διαβίωσης, η πρόσβαση σε βασικά αγαθά, η στέγαση, η υγιεινή και η εκπαίδευση των παιδιών υπονομεύονται συστηματικά, ενώ η ρητορεία περί «φιλοξενίας» και «προστασίας» χρησιμοποιείται ως ιδεολογικό κάλυμμα της εντεινόμενης αποστέρησης των 'ευάλωτων'.

Προβληματοποιώ την κοινωνική απομόνωση των ανηλίκων και την εξαναγκασμένη συμμετοχή τους σε αδήλωτες και επισφαλείς μορφές εργασίας, με επιπτώσεις στην συνολική τους ευημερία και στην δυνατότητα πρόσβασής τους στην εκπαίδευση. Υποστηρίζω ότι οι περιστάσεις αυτές δεν αποτελούν εξαιρέσεις, αλλά δομικά στοιχεία ενός μετααποικιακού καθεστώτος συσσώρευσης που κερδοφορεί από την απαξίωσή τους, υπονομεύοντας στην πράξη τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα δικαιώματα του παιδιού. Καθώς, η παιδικότητα κατανέμεται άνισα ως κοινωνικό και πολιτικό δικαίωμα στο πλαίσιο της σύγχρονης, μεταναστευτικής διακυβέρνησης, η αποκάλυψη αυτού του πλέγματος καταπίεσης και εκμετάλλευσης συνιστά απαραίτητη προϋπόθεση για την κριτική αμφισβήτηση των κυρίαρχων μηχανισμών.

15.4. Η συστηματική ποινικοποίηση των Σουδανών προσφύγων

Μουσταφά Αχμέντ

Αυτή η ομιλία ασχολείται με το τραγικό ταξίδι των Σουδανών προσφύγων που εγκαταλείπουν τον εμφύλιο πόλεμο, οι οποίοι στη συνέχεια αντιμετωπίζουν εκμετάλλευση και βία στη Λιβύη, μόνο και μόνο για να συναντήσουν συστηματική αδικία φτάνοντας στην Ελλάδα, την ίδια τη χώρα που θα έπρεπε να χρησιμεύει ως πύλη προστασίας. Το βασικό επιχείρημα είναι ότι η Ελλάδα, παρά το γεγονός ότι είναι μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, παραβιάζει το διεθνές δίκαιο (ιδίως το Άρθρο 31 της Σύμβασης για τους Πρόσφυγες), ποινικοποιώντας τους πρόσφυγες αντί να τους προσφέρει άσυλο. Η ομιλία υπογραμμίζει πώς τα κρατούμενα άτομα σουδανικής προέλευσης καθίστανται θύματα εκμετάλλευσης ως απλήρωτη εργατική δύναμη, με το πρόσχημα της μείωσης της ποινής που πρέπει να εκτίσουν, και εισάγει την εκστρατεία «50 από πολλούς» (“50 out of many”) ως μια σπάνια πρωτοβουλία για την άρση της απομόνωσής τους. Αναγνωρίζοντας αυτές τις σκληρές πραγματικότητες, το κείμενο καλεί την ελληνική και την ευρωπαϊκή κοινωνία να πιέσουν τις κυβερνήσεις τους, να υποστηρίξουν τις οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων και να αποκαταστήσουν την αρχή της κοινής ανθρωπιάς.

Συζητητής: Τσιμουρής Γιώργος

09:00-11:15 [ΑΜΦ ΣΚ Ι]

↳ 16. Ηθική και Δεοντολογία της έρευνας

16.1 Η περίπτωση των ταφικών συνόλων της Πρώιμης Εποχής του Σιδήρου της Σαλαμίνας. Ηθική, δεοντολογία και πολιτική της έρευνας τις ανθρωπιστικές και κοινωνικές επιστήμες

Μικρομάστορα Εύη

Η μελέτη των ταφικών συνόλων της Πρώιμης Εποχής του Σιδήρου στη Σαλαμίνα δεν αποτελεί μόνο ζήτημα επιστημονικής αρχαιολογικής ανάλυσης αλλά αναδεικνύει βαθύτερα ερωτήματα που αφορούν την ηθική, την δεοντολογία και την πολιτική έρευνα στις ανθρωπιστικές επιστήμες.

Τα ανθρώπινα κατάλοιπα, οι ταφικές πρακτικές και τα κτερίσματα αποτελούν ευαίσθητα πολιτιστικά τεκμήρια, των οποίων η ανασκαφή, η μελέτη και η δημόσια παρουσίαση απαιτούν προσεκτική ανάδειξη με έμφαση στις κοινωνικές προεκτάσεις για την τοπική κοινωνία.

Η περίπτωση της Σαλαμίνας είναι χαρακτηριστική καθώς η Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου συνδέεται με κρίσιμες διαδικασίες κοινωνικής συγκρότησης και ιδεολογικής μνήμης συνδέοντας το παρόν με το παρελθόν.

Η παρούσα εισήγηση θα εξετάσει α) τις ηθικές διαστάσεις της διαχείρισης των ανθρωπίνων καταλοίπων από τα γεωμετρικά ταφικά σύνολα στην Σαλαμίνα β) τον ρόλο της τοπικής κοινότητας στην διαμόρφωση η αμφισβήτηση της αρχαιολογικής αφήγησης γ) τα ζητήματα επιστημονικής διαφάνειας και ευθύνης όσον αφορά την δημοσίευση και μελέτη παλαιών ανασκαφών και δ) την σχέση μεταξύ έρευνας και πολιτικής των ταυτοτήτων, όπως τεκμηριώνεται μέσα από τα δεδομένα των ταφικών συνόλων και την σύνδεση τους με τα αφηγήματα καταγωγής και ιστορικής συνέχειας.

16.2. Can we talk? Εκφορά γνώμης στην αρχαιολογία σήμερα

Αποστολάκη Εμμανουέλα

Ως ουμανιστική επιστήμη που επιχειρεί να κατανοήσει τη σκέψη και την πράξη του ανθρώπου στο παρελθόν η αρχαιολογία είναι συνυφασμένη με την παραγωγή ερμηνείας. Τόσο στον ακαδημαϊκό λόγο όσο και στην καθημερινή αρχαιολογική πράξη, ωστόσο, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται το φαινόμενο να επικρατεί η ουδετερότητα – μια ουδετερότητα που τείνει να διαπερνά μεγάλη έκταση έργασιών στην επιστήμη και στο επάγγελμα του αρχαιολόγου, όπως και ένα φάσμα ειδικοτήτων, ρόλων και αξιωμάτων (από τον εργατοτεχνίτη της ανασκαφής ως τα μέλη εκτελεστικών [συμβουλιών]). Συμβαίνει έτσι το οξύμωρο να παράγονται δημοσιεύσεις ή να εκτελούνται έργα σε κλίμακες χωρίς προηγούμενο, αλλά οι θέσεις που εκφράζονται να μην είναι απολύτως σαφείς, η κριτική που ασκείται να μην καταλήγει σε συμπέρασμα ή αντιπρόταση και τα αποτελέσματα που προκύπτουν να μην αντέχουν στον χρόνο, ειδικά στον ραγδαία επιταχυνόμενο της εποχής της [τεχνητής νοημοσύνης]. Αναλύοντας το παραπάνω φαινόμενο η ανακοίνωση εξετάζει το ζήτημα της ελεύθερης διατύπωσης γνώμης από την πλευρά των δυνατοτήτων που παρέχονται σήμερα στην ερευνητική και εργασιακή [πραγματικότητα, καθώς και στον δημόσιο αρχαιολογικό χώρο και λόγο. Υποστηρίζεται ότι η [απάντηση στο ερώτημα «γιατί δεν παίρνουμε θέση» δεν σχετίζεται με κώδικες ορθής δεοντολογικής ή επαγγελματικής συμπεριφοράς, αλλά συνιστά μια νέα πολιτική στάση, η οποία ελλοχεύει σοβαρούς κινδύνους για το μέλλον της αρχαιολογίας υπονομεύοντας ουσιαστικά την εγκυρότητά της ως [επιστήμης]. [Ο τίτλος της ανακοίνωσης δανείζεται από το θέμα του συνεδρίου «Can we Talk? Museums Facing [Polarization, NEMO's European Museum Conference, 10-12 Νοεμβρίου 2024, Sibiu, Ρουμανία»]

16.3. Γυναικεία «επιστημοσύνη» ή επιστήμες «για τις γυναίκες» σήμερα

Καρναβά Άρτεμη

Από τα τέλη του 19ου αι. ξεκίνησε μία συζήτηση περί διαχωρισμού ανάμεσα στις φυσικές και στις ανθρωπιστικές επιστήμες, εξαιτίας της οποίας η αρχαιολογία μαζί με την ανθρωπολογία κατατάχθηκαν στις ανθρωπιστικές επιστήμες, και εκεί παραμένουν. Σήμερα, υπάρχει αφενός μία υποχώρηση της εκτίμησης για τις ανθρωπιστικές σπουδές έναντι των φυσικών, στο βαθμό που οι ανθρωπιστικές επιστήμες δεν θεωρούνται καν επιστήμες σε ορισμένους κύκλους, και υπάρχει αφετέρου μία συστηματική προώθηση των φυσικών επιστημών ως το μόνο αξιόλογο αντικείμενο σπουδών και ενασχόλησης για τις γυναίκες. Η καμπάνια, μάλιστα, υπέρ των γυναικών «επιστημόνων», τεχνολόγων, μηχανικών και μαθηματικών (τα αντικείμενα STEM, όπως είναι γνωστά) φαίνεται να έχει την ευλογία του φεμινιστικού κινήματος και προωθείται από επίσημα χείλη και διεθνείς οργανισμούς ως θεάρεστη και επωφελής για τους σκοπούς του κινήματος. Η ανακοίνωση προτίθεται να θέσει και να συζητήσει τα σχετικά δεδομένα στην Ελλάδα, καθώς η συζήτηση εντός και εκτός Ελλάδας διαμορφώνεται με διαφορετικούς όρους, που έχουν να κάνουν με την ίδια την πρόσληψη των ερευνητικών αντικειμένων, την οργάνωση της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά και τις κοινωνικές αντιλήψεις περί των φύλων και εργασιακής απασχόλησης των φύλων στους αντίστοιχους κοινωνικούς χώρους.

16.4. Εφαρμογές δεοντολογίας στην έρευνα του προφορικού πολιτισμού: Μια παρερμηνεία ως παράδειγμα παρανοήσεων, στρεβλώσεων και αυθεντίας στη διελκυστίνδα ελληνικού – τουρκικού θεάτρου σκιών (Καραγκιόζη)

Χοτζάκογλου Ανθή

Το 1969, ένας πελοποννήσιος караγκιοζοπαίκτης περιέγραφε σε συνέντευξη προς απεσταλμένο ερευνητή του πανεπιστημίου του Χάρβαρντ, δύο «συναντήσεις» με τούρκους συναδέλφους του, σε Θεσσαλονίκη και Ξάνθη. Το 1977, κι ενώ η συνέντευξη δεν ήταν ευρέως προσβάσιμη, περιώνυμος τούρκος θεατρολόγος ισχυρίστηκε σε βιβλίο του ότι ο έλληνας караγκιοζοπαίκτης περιέγραφε πως έμαθε την τέχνη του από τούρκο συνάδελφό του, που θεάτρριζε τη Θεσσαλονίκη πριν την απελευθέρωση (1912). Ωστόσο, το άνοιγμα της ελεύθερης πρόσβαση (2015 κ.ε.) στη Συλλογή Προφορικής Λογοτεχνίας Μίλμαν Πάρρυ και ειδικά στη συλλογή ελληνικού θεάτρου σκιών των Σέντρικ Γουίτμαν – Μάριου Ρινβολούκρι, που συνέθεσαν παραστάσεις και συνεντεύξεις, φέρνει στο φως μια διαφορετική πραγματικότητα από αυτήν που περιγράφηκε στην τουρκική μελέτη.

Σχεδόν πενήντα χρόνια μετά, θα ξεδιπλωθεί το ιστορικό μιας παρερμηνείας ως κρίκου μιας ευρύτερης αλυσίδας παρανοήσεων ή στρεβλώσεων με πυρήνα τη σχέση ελληνικού (εντός κι εκτός Ελλάδος) – τουρκικού θεάτρου σκιών, θρεμμένων ενδεχομένως από εθνικιστικές απόψεις ή την εγκυρότητα της αυθεντίας. Μέσα από την παρουσίαση όσων πραγματικά δήλωνε ο караγκιοζοπαίκτης Βασίλαρος στον ιταλοσκωτσέζο Μ. Ρινβολούκρι, όσων ο δεύτερος αντιλαμβανόταν ή επιχειρούσε να εκμαιεύσει και όσων ο τούρκος Μετίν Αντ εν τέλει με βεβαιότητα ισχυρίστηκε, επισημαίνοντας πως οι λαϊκοί μάστορες του θεάτρου σκιών μαρτυρούν τα αντίθετα από όσα υποστηρίζει η ελληνική ιστοριογραφία, στόχος είναι να τεθούν προς προβληματισμό ζητήματα, που άπτονται ηθικής και δεοντολογίας στο ευαίσθητο ερευνητικό πεδίο του προφορικού πολιτισμού: η εμπρόθετη ή άδολη παραποίηση στοιχείων, η επιχειρούμενη χειραγώγηση πληροφορητή, η ακούσια/εκούσια μεταφορά λανθασμένων πληροφοριών, η σχέση αλήθειας – ψεύδους, η αξία της τεκμηρίωσης, η τροχοπέδη της γλώσσας ως αιτίας μεταφραστικής αστοχίας, η αξιοπιστία, η αμφισβήτηση εγκυρότητας της αυθεντίας κ.ά.

16.5. Ψηφιακά ίχνη και πολιτικές της εθνογραφικής γνώσης: σώματα, TN και τεχνοπολιτικά διακυβεύματα στη νέα ψηφιακή συνθήκη

Σακκάς Γιώργος - Ηλίας

Η εισήγηση εξετάζει τα ψηφιακά ίχνη ως υλικό της εθνογραφικής έρευνας: screenshots (στιγμιότυπα οθόνης), avatars (ψηφιακά είδωλα), tags (ετικέτες), metrics (μετρήσεις), rankings (κατατάξεις), δεδομένα αυτοπαρακολούθησης, algorithmic classifications (αλγοριθμικές ταξινομήσεις), interfaces (διεπαφές), AI-generated images (εικόνες παραγόμενες από TN) και ίχνη αλληλεπίδρασης. Αντλώντας από ψηφιακή εθνογραφική έρευνα σε gaming κοινότητες, πρακτικές σωματικής αυτοπαρακολούθησης, περιβάλλοντα TN και online σεξουαλικές επιτελέσεις, το παρόν εγχείρημα διερευνά πώς τα σώματα γίνονται ορατά, μετρήσιμα, ταξινομήσιμα, επισφαλή και ερευνητικά τεκμηριώσιμα σε ψηφιακά περιβάλλοντα.

Τα ίχνη αυτά δεν προσεγγίζονται ως ουδέτερα δεδομένα, αλλά ως υλικότητες που παράγονται μέσα σε τεχνολογικές, αισθητηριακές και κοινωνικές σχέσεις. Ένα avatar, ένα screenshot, μια μέτρηση επίδοσης, ένα AI-generated body (σώμα παραγόμενο από TN), ένα moderation flag (σήμανση ελέγχου περιεχομένου) ή ένα wearable datum (δεδομένο από φορητή συσκευή) δεν καταγράφουν απλώς μια εμπειρία. Συμμετέχουν στη διαμόρφωση του τρόπου με τον οποίο αυτή γίνεται αναγνώσιμη, αξιολογήσιμη και δημόσια διαχειρίσιμη. Έτσι, η ψηφιακή εθνογραφία ακολουθεί όχι μόνο τα υποκείμενα, αλλά και τις μορφές τεκμηρίωσης,

ταξινόμησης και κυκλοφορίας μέσα από τις οποίες καθίστανται ορατά.

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις πολιτικές της τεχνολογίας που διαπερνούν αυτά τα ίχνη: στην αδιαφάνεια των αλγοριθμικών ταξινομήσεων, στο πώς οι τεχνολογίες ενσωματώνουν κοινωνικές κατηγορίες, αλλά και στις πρακτικές χρήσης, διαπραγμάτευσης, οικειοποίησης ή αμφισβήτησής τους από τα υποκείμενα. Η ΤΝ προσεγγίζεται, εδώ, όχι ως απλό εργαλείο παραγωγής εικόνων ή φίλτρων αυτοπαρουσίασης, αλλά ως σύνολο τεχνοκοινωνικών υποδομών και πρακτικών μέσα από τις οποίες δεδομένα, σχεδιαστικές επιλογές, recommendation systems (συστήματα σύστασης), automated moderation (αυτοματοποιημένος έλεγχος περιεχομένου) και generated content (παραγόμενο περιεχόμενο) συνδιαμορφώνουν δυνατότητες αναγνώρισης, αποκλεισμού, έκθεσης και δράσης.

Στο τέλος, η ανακοίνωση μετατοπίζει το ερώτημα από την τεκμηρίωση στη διεκδίκηση: ποιος έχει πρόσβαση στα ίχνη, ποιος μπορεί να τα ερμηνεύσει, να τα διορθώσει, να τα διαγράψει, να τα επαναχρησιμοποιήσει ή να τα προστατεύσει; Πρακτικές κοινοτικής γνώσης, αλληλοϋποστήριξης, τεχνολογικής οικειοποίησης και commons (κοινά) προσεγγίζονται ως μορφές αντίστασης απέναντι στην αδιαφάνεια και τη συγκέντρωση τεχνολογικής ισχύος αλλά και ως αφετηρίες εθνογραφικής μεθόδου και γραφής.

Η ανακοίνωση προτείνει ότι η ερευνητική αμηχανία απέναντι στα ψηφιακά ίχνη - τι, ως ερευνητές, δείχνουμε, κρύβουμε, παραφράζουμε, ανωνυμοποιούμε ή αποφεύγουμε να συλλέξουμε - δεν αποτελεί απλώς δεοντολογικό περιορισμό, αλλά παραγωγική μεθοδολογική στάση. Μέσα από αυτή την οπτική, τα ψηφιακά σώματα και οι τεχνολογίες που τα ταξινομούν αναδεικνύονται ως πεδία διαφάνειας, συναίνεσης, τεχνολογικής ευθύνης, συλλογικής δράσης και δημόσιας λογοδοσίας.

16.6. Ανάμεσα στην οικειότητα και την έκθεση: σημειώσεις για τη δεοντολογία της εθνογραφικής έρευνας

Σαλαμινιώτη Θεοδώρα

Η ανθρωπολογική έρευνα σε πεδία μνήμης και δημόσιας ιστορίας φέρνει συχνά τον/την ερευνητή/τρια αντιμέτωπο/η με αμφίσημες μορφές γνώσης, οι οποίες δεν παράγονται αποκλειστικά μέσα από θεσμοθετημένες συνθήκες συνέντευξης ή αρχειακής τεκμηρίωσης. Αντιθέτως, η εθνογραφική εμπειρία συγκροτείται πολλές φορές μέσα από υπαινιγμούς, αποσιωπήσεις, «εκτός καταγραφής» συνομιλίες, δημόσιες στιγμές έντασης και διαρκείς μετατοπίσεις ανάμεσα στην κοινωνική σχέση και την ερευνητική ιδιότητα. Με αφετηρία ερευνητική διαδρομή που κινήθηκε ανάμεσα στην εθνογραφία, τη μνήμη, την αστική περιπλάνηση και τη δημόσια ιστορία, η ανακοίνωση επιχειρεί να σταθεί πάνω σε αυτές τις γκρίζες περιοχές της έρευνας πεδίου, όπου τα όρια ανάμεσα στο επίσημο και το ανεπίσημο, στο δημόσιο και το ιδιωτικό, καθώς και ανάμεσα στη συμμετοχή και την παρατήρηση, παραμένουν διαρκώς υπό διαπραγμάτευση. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι σε πολιτικά και μνημονικά ευαίσθητα περιβάλλοντα το εθνογραφικό υλικό αναδύεται συχνά όχι μόνο μέσα από όσα διατυπώνονται ρητά, αλλά και μέσα από όσα αποφεύγονται ή παραμένουν αμφίσημα εντός των ίδιων των κοινωνικών σχέσεων που συγκροτούν το πεδίο. Μέσα από αυτό το πρίσμα, η ανακοίνωση επιχειρεί έναν αναστοχασμό πάνω στις δεοντολογικές και επιστημολογικές προκλήσεις που ανακύπτουν όταν η ανθρωπολογική γνώση συγκροτείται μέσα σε σχέσεις οικειότητας, εμπιστοσύνης και πολιτικής ευαισθησίας.

11:15-13:45 [ΑΜΦ ΣΚ Ι]

5 17. Αρχαιολογία, Ανθρωπολογία και Σύγχρονη Τέχνη σε Διάλογο

Η Αρχαιολογία και η Ανθρωπολογία συγκροτήθηκαν μέσα από παράλληλες διαδρομές στις ιδιαίτερες ιστορικές και επιστημολογικές συνθήκες που διαμόρφωσε η νεωτερικότητα. Η πιο πρόσφατη και συνειδητή όσμωσή τους τις προσανατολίζει σταθερά, από τις τελευταίες δεκαετίες του 20ού αι., σε σφαιρικές διεπιστημονικές θεωρήσεις που προσβλέπουν σε μια συνολική κατανόηση των διαχρονικών ανθρώπινων βιωμάτων στον κόσμο: όσων πλαισίωσαν και πλαισιώνουν, δηλαδή, τους εκάστοτε υλικούς μάρτυρες και, ως ένα βαθμό, και τις συμβολικές τους συνδηλώσεις. Στον ολοένα και πιο δυναμικό τους διάλογο, η Ανθρωπολογία ανέδειξε πλευρές της ίδιας της αρχαιολογικής πρακτικής και, προπαντός, «εμφύχωσε» μέσα από πολυεπίπεδες διαπολιτισμικές αναλογίες τις ανθρωποκεντρικές σημερινές αρχαιολογικές προσλήψεις. Ενθάρρυνε επιπλέον, στο πλαίσιο των προτάσεων της αυτών, την υιοθέτηση μεθοδολογικών εργαλείων της Σύγχρονης Τέχνης. Με στόχο, μεταξύ άλλων, μια πιο εμπειρική, ενσώματη προσέγγιση του υλικού και του άυλου παρελθόντος, και τη συμμετοχή του ευρύτερου, μη επιστημονικού κοινού στις εναλλακτικές μας προσπάθειες ανασύστασης όψεων της περασμένης ζωής.

Στη Συνεδρία περιλαμβάνονται παραδείγματα που αξιοποιούν διαφορετικές εκφάνσεις της εν λόγω σύμπραξης και προκύπτουν από συλλογικά ερευνητικά προγράμματα και μεμονωμένους ερευνητές και καλλιτέχνες στην Ελλάδα.

Επισημαίνονται, συγχρόνως, οι δυνατότητες και προοπτικές της στις ταχύτατα μεταβαλλόμενες σημερινές επιστημονικές και κοινωνικές συγκυρίες. Στις ακαδημαϊκές μας αφετηρίες συγκαταλέγονται η σχετικά πρώιμη αρχαιολογική-ανθρωπολογική-καλλιτεχνική συνεργασία μας στη Γαύδο τη δεκαετία του 1990 και τις αρχές του 2000· και η προσκεκλημένη συμμετοχή μας το 2015 στην καινοτόμο δράση «Διάλογοι Ανθρωπολογίας, Αρχαιολογίας και Σύγχρονης Τέχνης» στο Πάντειο Πανεπιστήμιο (Τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας, επιστημ. υπεύθυνη Ελεάνα Γιαλούρη).

17.1. Ένα αρχαιολογικό αφήγημα: στα θολά όρια μεταξύ επιστήμης και τέχνης

Παναγιωτόπουλος Διαμαντής

Όπως έχει εύστοχα επισημάνει ο Δημήτρης Πλάντζος, «το παρελθόν δεν ανακαλείται μέσα από την υλικότητα του μνημείου, αλλά συμβαίνει στο εκάστοτε παρόν, υπό το πρίσμα αυτού που το βιώνει». Αποδεχόμενοι ότι κάθε προσπάθεια ανασύνθεσης του αρχαίου παρελθόντος εμπεριέχει αναπόφευκτα μια ισχυρή δόση παροντικών προσλήψεων — και ενδεχομένως μελλοντικών προσδοκιών — η αρχαιολογική ερμηνεία δεν απέχει οντολογικά από τη μυθοπλασία. Η τελευταία, άλλωστε, είτε μέσω λόγου είτε μέσω εικόνας, δύναται να αναβιώνει το παρελθόν με τρόπο πολύ πιο συνολικό και άμεσο από κάθε επιστημονική προσπάθεια που παραμένει δέσμια της «τυραννίας» του θραύσματος. Στην παρούσα ανακοίνωση ο ομιλητής επιστρέφει σε μια νεανική του απόπειρα αρχαιολογικής μυθοπλασίας, με διπλό στόχο: αφενός να διερευνήσει τη σχέση επιστήμης και τέχνης στην ανασύνθεση του παρελθόντος, αφετέρου να αναδείξει τις δυνατότητες μιας περισσότερο ουμανιστικής προσέγγισης του υλικού πολιτισμού των αρχαίων κοινωνιών.

17.2. Αρχαιολογία, Ανθρωπολογία και Σύγχρονη Τέχνη στη Γαύδο. Τρεις Δεκαετίες Διεπιστημονικής Έρευνας του Πανεπιστημίου Κρήτης

Κόπακα Κατερίνα, Νικολακάκης Γιώργος, Θέου Ευθύμης

Στη Γαύδο, τη μεγαλύτερη και τη μόνη ακόμη κατοικημένη από τις περιοικίδες νήσους της Κρήτης στο νότιο όριο της Ελλάδας και της Ευρώπης, το Πανεπιστήμιο Κρήτης ξεκίνησε τη δεκαετία του 1990 ένα ευρύ ερευνητικό και εκπαιδευτικό πρόγραμμα στο οποίο συμμετείχαν, ενωρίς, ειδικοί από τις ανθρωπιστικές, κοινωνικές και φυσικές επιστήμες. Την κεντρική αρχαιολογική του δραστηριότητα συγκροτούν μια συστηματική επιφανειακή ανίχνευση με την Εφορεία Αρχαιοτήτων Χανίων (1992-2000), και η συνεχιζόμενη ανασκαφή ενός συγκροτήματος της Εποχής του Χαλκού. Η παράλληλη ανθρωπολογική μελέτη των νεότερων κοινωνικών δομών και της παραδοσιακής καθημερινότητας στο νησί γεφυρώνει, αναλογικά, την αναζήτηση του παρελθόντος με εγγραφές από το «ζωντανό» του παρόν. Η γόνιμη διαντίδραση των δύο προσεγγίσεων έχει, συγχρόνως, ενθαρρύνει και τροφοδοτήσει σχετικά δημόσια δρώμενα και έργα Σύγχρονης Τέχνης. Στην ανακοίνωση θα μοιραστούμε βιώματα και σκέψεις από τη διεπιστημονική αυτή συνεργασία που διαμόρφωσε την εμπειρία ζωής που είναι η μικρή ακριτική Γαύδος για πολλές γενιές ανθρώπων της ομάδας μας. Σε μια κρίσιμη, μάλιστα, καμπή σοβαρών μετασχηματισμών στη μακρά πολιτισμική της ιστορία.

17.3. Διαχρονική τέχνη στο αγροτικό τοπίο. Χαρτογραφώντας τις αναβαθμίδες καλλιέργειας στη νήσο Γαύδο

Μπακάλης Χρήστος

Το τοπίο της υπαίθρου είναι ένας καμβάς όπου αποτυπώνονται φυσικές και ανθρώπινες λειτουργίες και δραστηριότητες. Από τα βασικά και μακραίωνα χαρακτηριστικά του είναι οι αναβαθμίδες, αποτέλεσμα της προσπάθειας για οικειοποίηση και εκμετάλλευσή του σε περιόδους μόνιμης εγκατάστασης. Στη Μεσόγειο πεζούλες κτίζονται από την αρχαιότητα, με τη μέθοδο της ξερολιθιάς, για τη συγκράτηση του χώματος στα επικλινή εδάφη που καθίστανται έτσι παραγωγικά. Αυτό απαιτεί σχεδιασμό, τεχνική επάρκεια και γνώση (της μορφολογίας και σύνθεσης του εδάφους, των γεωμετρικών μορφών, των διαθέσιμων υλικών, των [μικρο]κλιματικών συνθηκών και άλλων) – μια εν γένει καλή βιωματική ανάγνωση της ίδιας της φύσης. Είναι ιδιαίτερα πυκνές σε νησιωτικά περιβάλλοντα όπου η ανάγκες για αρόσιμη γη είναι συχνά μεγάλες. Ενέχουν, επιπλέον, από τη φύση τους το στοιχείο της τέχνης: μιας ιδιαίτερης αισθητικής, δικής τους, των οικοτόπων τους, και των δημιουργών τους σε κάθε περίοδο – η τέχνη βρίσκεται, άλλωστε, σε διαλεκτική σχέση με τον ιστορικό χρόνο.

Στην ανακοίνωση προσεγγίζεται, ακριβώς, η διαχρονική τέχνη των αναβαθμίδων στο διαχρονικό αγροτικό τοπίο της Γαύδος, μέσα από «αναγνώσεις» της κατά τη χαρτογράφησή τους στο πλαίσιο του διεπιστημονικού προγράμματος του Πανεπιστημίου Κρήτης στο νησί: ως μια διαλεκτική αναλυτική κατηγορία που αντανάκλα τις δυναμικές σχέσεις των κατοίκων της με τον ακριτικό μικρονησιωτικό τους τόπο στη μακρά πολιτισμική του διάρκεια.

17.4. ΑΓΡΟΤΙΚΑ και ΠΑΝΗΓΥΡΤΖΙΔΙΚΑ. Διεπιστημονικά εργαλεία στην καλλιτεχνική έρευνα και πράξη

Δεληγιάνης Θανάσης, Μιχαλόπουλος Γιάννης

Μέσα από την παρουσίαση των τελευταίων τους έργων Margaroni Residency (Αθήνα 2022/2023, Onassis Stegi), Ξηρόμερο / Dryland (Βενετία 2024, 60η Μπιενάλε Τέχνης) και Nightwater (Amsterdam 2025), οι καλλιτέχνες Θανάσης Δεληγιάνης και Γιάννης Μιχαλόπουλος θα επιχειρήσουν να ανοίξουν τη συζήτηση πάνω στα παρακάτω ερωτήματα: Υπάρχει

μεθοδολογία στη συγκρότηση και ανασύνθεση του υλικού της διακαλλιτεχνικής έρευνας; Πώς η εμπυθιστική εγκατάσταση ως επιτέλεση του καλλιτεχνικού υλικού ανατροφοδοτεί και πολλαπλασιάζει το βίωμα και τη μνήμη; Είναι η σύγχρονη τέχνη πεδίο αποδόμησης των κατηγοριών και αφηγήσεων της θεσμικής αντίληψης για την καλλιτεχνική πράξη και την οργάνωσή της;

Στη μακρόχρονη έρευνά τους στην ελληνική επαρχία ασχολούνται με το πανηγύρι, τη γυναίκα τραγουδίστρια, την εποχιακή εργασιακή συνθήκη των μουσικών και των αγροτών, το γεωργικό τοπίο, την πλατεία, το τρακτέρ, το πότισμα, το καρούλι, το χωράφι, την αφίσα, την κασέτα, το φαγητό, τον χορό, τη μετακίνηση, τα παιδιά, την ηλεκτρική ενίσχυση του ήχου, το χώμα, το βαμβάκι, το τσιμέντο.

Με το έργο τους προσεγγίζουν την αποκεντρωμένη εμπειρία ως οπτική γωνία και πραγματικότητα στην οποία η μετατόπιση μεταξύ κυρίαρχου και περιθωριοποιημένου πολιτιστικού αντικειμένου φαίνεται να δημιουργεί τον ενδιάμεσο χώρο συγκρότησης νέων νοημάτων.

17.5. «I don't know if you remember it, or want to look at it again – The Diary» και «Δεν ξέρω αν το θυμάστε ή θέλετε να το ξαναδείτε – Το μουσείο των παιδιών»

Αγγελοπούλου Ηλέκτρα

Η performance δημιουργήθηκε για το νεοσύστατο Αρχαιολογικό Μουσείο Μεσαράς, στο πλαίσιο του AHEAD project του Creative Europe. Στόχος της ήταν να συνδέσει το μουσείο με την τοπική κοινότητα και ιδιαίτερα με τα παιδιά, όχι ως επισκέπτες αλλά ως συμμετέχοντες.

Παιδιά από την περιοχή διάλεξαν το καθένα ένα συγκεκριμένο έκθεμα. Μέσα από θεατρικές πρακτικές, παιχνίδι και κοινή έρευνα, κάθε παιδί διαμόρφωσε μια προσωπική σχέση με το αντικείμενό του και αναζήτησε έναν τρόπο να μιλήσει για αυτό.

Η παρουσίαση αφορούσε όχι μόνο την τελική performance, αλλά και τη διαδικασία που εξελίχθηκε σε βάθος αρκετών μηνών: τις μεθοδολογίες που δοκιμάστηκαν, τις δυσκολίες που προέκυψαν, όσα λειτούργησαν και όσα απέτυχαν. Βασικό ζητούμενο ήταν το μουσείο να μη λειτουργεί ως ένας ανοίκειος χώρος προστατευμένων εκθεμάτων που στέκονταν στις προθήκες στείρα, ανέγγιχτα, σοβαροφανή, αποκομμένα από τη σύνδεσή τους με το παρόν του ντόπιου επισκέπτη, αλλά ως τόπος φαντασίας, μνήμης, διαλόγου και ζωντανής σχέσης με το παρόν.

17.6. Η “ανθρωπολογία” της καλλιτεχνικής παραγωγής σε αρχαιολογικούς χώρους

Κούρτη Κατερίνα

Η υλοποίηση καλλιτεχνικών παραγωγών στο πλαίσιο ενός αρχαιολογικού ή μουσειακού χώρου εμπεριέχει πολλές προκλήσεις αλλά και ενδιαφέρουσες παραμέτρους για την δουλειά ενός καλλιτεχνικού παραγωγού. Πόσο μάλλον όταν η ιδιότητά του είναι διττή. Οι αρχαιολογικοί χώροι δεν αποτελούν θεατρικές ή μουσικές σκηνές με τις κατάλληλες υποδομές για να υποδεχθούν και να υποστηρίξουν μια καλλιτεχνική παραγωγή. Θέτουν αναπόφευκτα τους δικούς τους όρους και περιορισμούς, υπό τους οποίους καλείται να γίνει η όποια καλλιτεχνική και λειτουργική διαχείριση. Μέσα από παραδείγματα συντονισμού και υλοποίησης καλλιτεχνικών παραγωγών στο πλαίσιο του προγράμματος Όλη η Ελλάδα ένας Πολιτισμός, αλλά και του Φεστιβάλ Αθηνών Επιδαύρου, θα διερευνηθεί η επίδραση της αρχαιολογικής ιδιότητας στη φυσιογνωμία ενός καλλιτεχνικού παραγωγού, μέσα από τις σχέσεις του με την τοπική κοινότητα, τις Εφορείες Αρχαιοτήτων, τους Δήμους, τις Περιφέρειες και τους καλλιτέχνες. Πως αναπτύσσονται οι σχέσεις μεταξύ καλλιτεχνικής ομάδας και τοπικής κοινότητας και πώς η αρχαιολογική κατάρτιση ενός καλλιτεχνικού παραγωγού μπορεί να καθοριστεί τη συνοχή τους; Η “ανθρωπολογία” της καλλιτεχνικής παραγωγής σε αρχαιολογικούς χώρους.

17.7. Αρχαιοθεραπεία: Θεραπεύοντας (με) την Αρχαιολογία δια μέσου της Τέχνης

Δήμου Βάσκο

Οι πρώτες συνέργειες αρχαιολογίας και σύγχρονης καλλιτεχνικής δημιουργίας ξεκίνησαν δειλά στις αρχές του αιώνα ως ερευνητικοί πειραματισμοί που είχαν σαν στόχο αφενός την επαναπροσέγγιση του παρελθόντος μέσα από την υλικότητά του, αφετέρου τη δημιουργία και διάχυση νέας επιστημονικής γνώσης. Στις δύομιση δεκαετίες που έχουν μεσολαβήσει— και στο πλαίσιο της συνάντησης των επιστημών της αρχαιολογίας και της ανθρωπολογίας στο πεδίο της αρχαιολογικής εθνογραφίας—τα τοποειδικά εικαστικά και παραστατικά έργα τέχνης σταδιακά εντάχθηκαν στην εργαλειοθήκη της έρευνας του παρελθόντος για να εκφράσουν την πολυπλοκότητα, την πολυσημία και την πολυφωνικότητα τόσο των υλικών καταλοίπων του όσο και της πρόσληψής τους. Μέσα από την παρουσίαση ενός τέτοιου έργου, του τρίπτυχου *Sub/Liminal Ethnographies* (2013) που σχεδιάστηκε για την Ακρόπολη της Αθήνας, η παρούσα ανακοίνωση επιχειρεί να αναδείξει τη δυνατότητα της διεπιστημονικής συνέργειας που θα μπορούσαμε να αποκαλέσουμε «καλλιτεχνική αρχαιολογία» να αποτελέσει εργαλείο ατομικής, κοινοτικής και συλλογικής (ψυχο)θεραπείας και επιστημονικής χειραφέτησης.

13:45-15:00

↳ 15. ΟΘΩΜΑΝΙΚΕΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΕΣ

15.1. Ο τεκές της Ασπρόγειας – Ιρενί: Πώς η σημασιολογική διάσταση της κινητικότητάς του σήμερα και η ταυτοτική αξία των υποκειμένων που σχετίζονται με το μνημείο, το καθιστούν διακριτό μέσα στο πλήθος άλλων της «άβολης» Οθωμανικής κληρονομιάς στον ελλαδικό χώρο

Νικολαΐδου Ουρανία

Σκουλουδάκη Βαρβάρα - Κυριακή

Στα ερείπια βυζαντινού μοναστηριού του Αγίου Γεωργίου, στην Ασπρόγεια, του Νομού Λαρίσης, ο Μπεκτασή Μπαμπά Ντουρμπαλή ιδρύει το δικό του ησυχαστήριο - τεκέ. Το μοναστήρι χρονολογείται τον 15ο αιώνα και φιλοξενεί τάγμα Αλβανών Μπεκτασήδων και λοιπών εξισλαμισθέντων κατοίκων κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας. Ο δερβίσικος τεκές θα παραμείνει ενεργός ως το 1972 και θα σταθεί βασικός αρωγός δεκάδων φτωχών χωρικών μαζί με τον Μπουμπά του.

Οι λίγοι ερευνητές και μελετητές του Οθωμανικού μνημείου μιλούν για ειρηνική συμβίωση μεταξύ των Μπεκτασήδων μουσουλμάνων και ορθοδόξων για περίπου πέντε με έξι αιώνες. Το παρόν όμως μας οδηγεί σε μονοπάτια ερευνητικά και σε προσεγγίσεις τελείως διαφορετικές. Μας βάζει σε σκέψεις, διλήμματα και πλήθος αναπάντητων ερωτημάτων.

Η κινητικότητα του κτιρίου καθώς και των υποκειμένων, εντός και εκτός του, μας φέρνει αντιμέτωπους με προκλήσεις, με περίπλοκες πρακτικές και με κινήσεις οντοτήτων και ταυτότητες με αμφιλεγόμενο ρόλο στο χώρο που κάποιες φορές αγγίζουν τα όρια του αδιάκριτου.

Στην σύντομη αυτή παρουσίαση, βασιζόμενοι σε βιβλιογραφικές θεωρίες, σε βιωματική συμμετοχή, σε επιτόπια έρευνα πεδίου και συνεντεύξεις σχετιζόμενων υποκειμένων με το αρχιτεκτόνημα, ο σκοπός δεν είναι να επιλυθούν ουσιαστικά θέματα και ζητήματα αλλά να δοθεί στο ακροατήριο τροφή για σκέψη και έντονο προβληματισμό.

Εστιάζοντας στο βίωμα, στη φαντασιακή κοινότητα, στον παρασιτισμό, στη συλλογική μι-

μηση, στην υβριδικότητα των ταυτοτήτων, με ενδοιασμούς, αμφιβολίες και αμφισβητήσεις, αγγίζουμε έναν επίσης αμφισβητούμενο Προσκυνηματικό τόπο.

Καθ' όλη τη διάρκεια του έτους και με έμφαση στην 1η Μάη κάθε χρόνου, το τρίπτυχο που πλαισιώνει τον τεκέ δηλαδή οι γηγενείς κάτοικοι της Ασπρόγειας, οι Αλβανοί μετανάστες κάτοικοι της περιοχής και ο Αλβανός θρησκευτικός ηγέτης Μπάμπα Μόντι με την ομήγυρη του, επισκέπτονται, συμμετέχουν, επιτελούν, παρατηρούν και διεκδικούν το «Ανοίκιο».

Κρυφά ή φανερά το ελληνικό κράτος ωστόσο ως αμέτοχος θεατής ανέχεται και συναινεί; Διαμορφώνει ή διαιωνίζει καταστάσεις μέσα από αδράνεια και σιωπές; Και αν ναι γιατί; Ή μήπως τελικά αυτό το ιδιαίτερο ρεπερτόριο της κίνησης καθορίζει και διαφοροποιεί τον τεκέ της Ασπρόγειας και τον καθιστά ένα ζωντανό παρελθοντικό σημείο έρευνας και μελέτης;

15.2. Η διαχείριση ενός οθωμανικού μνημείου και η τύχη του πρώτου αρχαιολογικού μουσείου στην Ήπειρο: το Εσκή Τζαμί στην Πρέβεζα.

Σακκάς, Δημήτρης

Τον Οκτώβριο του 1912 η Πρέβεζα με τα φρούρια της παραδόθηκε στον ελληνικό στρατό, σηματοδοτώντας την ενσωμάτωση της πόλης και της περιοχής στο ελληνικό βασίλειο. Στο προτεινόμενο του φρουρίου του Αγίου Ανδρέα έστεκε το Εσκή Τζαμί, το παλαιό δηλ. οθωμανικό τέμενος της πόλης. Μεταξύ του 1912 και του 1924, το τζαμί χρησιμοποιήθηκε ως αποθήκη του Ε' Σώματος Στρατού, ενώ το 1924 φέρεται να παραχωρήθηκε στο Υπουργείο Παιδείας για τη στέγαση του Μουσείου Πρεβέζης. Ακολούθησε, το 1926, η κήρυξη του τεμένους ως "προέχοντος ιστορικού και αρχαιολογικού μνημείου διατηρητέου", ενώ το 1929 πρέπει να είχε ολοκληρωθεί η μεταφορά των αρχαιοτήτων. Το 1941, ωστόσο, το τζαμί βομβαρδίστηκε και περίπου μία δεκαετία αργότερα κατεδαφίστηκε.

Στην παρούσα ανακοίνωση εξετάζεται η πορεία του τεμένους από το 1912 και ιδίως από το 1924-1926 έως την κατεδάφισή του, προκειμένου να εξεταστεί εάν η τελευταία αποτέλεσε το μη αναστρέψιμο αποτέλεσμα του βομβαρδισμού του μνημείου ή την ολοκλήρωση μιας διαδικασίας που είχε ξεκινήσει ανεξάρτητα από το επεισόδιο εκείνο.

15:00–17:30 [ΑΜΦ ΣΚ Ι]

↳ 19. ΣΤΡΟΓΓΥΛΟ ΤΡΑΠΕΖΙ

Κοινωνικές και πολιτικές διαστάσεις της πολιτιστικής και μουσειακής εμπειρίας. Σκέψεις αποτίμησης και προοπτικής της στο ελληνικό πολιτιστικό τοπίο

Οι ραγδαίες οικονομικές, κοινωνικές και δημογραφικές αλλαγές των τελευταίων δεκαετιών στην Ελλάδα υπήρξαν καθοριστικές και για τον χώρο του πολιτισμού. Μέσα σε ένα βίαια μεταβαλλόμενο περιβάλλον μουσειακοί φορείς ανέδειξαν και προσέγγισαν, μεταξύ άλλων, και τα ζητήματα των ταυτοτήτων και του κοινωνικού αποκλεισμού, στην κατεύθυνση αναζήτησης μιας περισσότερο δημοκρατικής και συμπεριληπτικής μουσειακής εμπειρίας. Σχετικά όψιμα σε σχέση με άλλους δυτικούς κοινωνικούς σχηματισμούς, αναδείχθηκαν και στην ελληνική περίπτωση, τόσο σε επίπεδο επιστημονικού στοχασμού όσο και σε αυτό νέων πολιτιστικών πρακτικών, τα πεδία των πολιτικών της κοινωνικής ένταξης και της διαχείρισης της ετερότητας, στο φόντο της πολιτισμικής πολυμορφίας. Η θεωρητική συζήτηση γύρω από τις παραπάνω έννοιες για τον ορισμό τους και τη σχέση τους με τις πολιτικές και κοινωνικές δομές, αποτυπώνεται σε διαφορετικές επιστημονικές περιοχές στο πλαίσιο διεπιστημονικών θεωρητικών επεξεργασιών και εμπειρικών δεδομένων (βλ. κίνημα Decolonize Hellas,

κριτική της «λευκής» επιστημονικής κυριαρχίας, ανάδειξη χώρων διαλόγου και μνημονικών τόπων «δύσκολης κληρονομιάς» κ.α.).

Ωστόσο, παράλληλα με τις παραπάνω συμπεριληπτικές αντιλήψεις και πρακτικές παραμένει ενεργή –και συχνά κυρίαρχη– τόσο η εθνοκεντρική και πατριαρχική παράδοση των μεγάλων εθνικών, αλλά και μικρότερων/περιφερειακών, μουσείων, όσο και η παράδοσης του αισθητισμού και της «λατρείας του υψηλού», στοιχεία που αποτελούν το υπόβαθρο σημαντικών αποκλεισμών και διακρίσεων για μια σειρά κοινωνικών κατηγοριών: την εργατική τάξη, τους σωματικά αδύναμους, τις μειονοτικές εθνοπολιτισμικές ομάδες, τις γυναίκες, τα άτομα διαφορετικού σεξουαλικού προσανατολισμού, τους φορείς διαφορετικού πολιτισμικού κεφαλαίου κ.ά.

Στην συνεδρία θα επιχειρηθεί να γίνει μια εισαγωγική συζήτηση κατά την οποία θα έχουμε την ευκαιρία να σκεφτούμε πάνω σε θέματα σχετικά με:

- τον πολιτικό και κοινωνικό ρόλο των μουσείων, υπό τις συνθήκες που διαμορφώνονται στο παρόν,
- τις πραγματικές δυνατότητες σύμπραξης τους σε πολιτικές καταπολέμησης των διακρίσεων, πέρα από ευκαιριακές και αποσπασματικές δράσεις και
- για τη συνεχιζόμενη εργαλειοποίησή τους από την πολιτική εξουσία για την εξυπηρέτηση των επιλογών και προτεραιοτήτων της.

ΣΥΖΗΤΟΥΝ

Γαβριλάκη Ειρήνη

Γκότσης Στάθης

Λεμπέση Μαρία

Σακαλή Όλγα

Φουρλίγκα Εύα

Χουρμουζιάδη Νάσια

09:00-10:45 [ΑΜΦ II]

↳ 20. Υλικότητες της μετανάστευσης: Ίχνη, κατάλοιπα, αρχεία

Η προτεινόμενη συνεδρία συνθέτει μια συζήτηση για τη μετανάστευση μέσα από το πρίσμα της υλικότητας, εστιάζοντας στις ετερογενείς μορφές μέσω των οποίων η κινητικότητα, η συνοριοποίηση και το άσυλο οργανώνονται κοινωνικά και πολιτικά. Σε έναν διεπιστημονικό χώρο ανάμεσα στην ανθρωπολογία, την αρχαιολογία και τις σπουδές μετανάστευσης θα συζητήσουμε για έγγραφα, τεκμήρια, υλικά κατάλοιπα και ίχνη ως ενεργά στοιχεία στη συγκρότηση μεταναστευτικών υποκειμενοτήτων, των συνοριακών καθεστώτων και της ανθρωπιστικής διακυβέρνησης. Με άλλα λόγια θα συζητήσουμε πως μέσα από την υλικότητα η κινητικότητα κυβερνάται, καταγράφεται, αμφισβητείται και μνημονεύεται.

20.1. Άνθρωποι και Πράγματα εν Κινήσει: Αρχαιολογίες στο Σύνορο

Χαμηλάκης Γιάννης

Πώς μπορεί μια προσέγγιση που εδράζεται στην υλικότητα αλλά και τη σχέση της με τη χρονικότητα να μας βοηθήσει να κατανοήσουμε το συνοριακό καθεστώς αλλά τις εμπειρίες των ανθρώπων εκ κινήσει; Πώς μετατρέπεται ένας καταυλισμός μεταναστών ή ένα «κέντρο διαχείρισης» από ένα «μελλοντικό ερείπιο», σε έναν εγκαταλελειμμένο αρχαιολογικό χώρο; Πως

Πώς τα υλικά κατάλοιπα της διέλευσης των συνόρων μετατρέπονται από «ρύπανση» σε άτυπη πολιτισμική κληρονομιά και αντίστροφα; Αυτά είναι μερικά από τα ερωτήματα που θα διερευνήσω στην ομιλία αυτή. Τα αρχαιολογικά-εθνογραφικά μου πεδία μελέτης θα είναι ο καταυλισμός της Μόριας στη Λέσβο, πριν και μετά τη φωτιά που τον κατέστρεψε το 2020, καθώς και το λεγόμενο «Νεκροταφείο των Σωσίβιων» στο ίδιο νησί-σύνορο. Θα στηριχτώ στη θεωρία των συναθροισμάτων (assemblage theory) και στις έννοιες της φαντασμ-οντολογίας (hauntology) και της πολυαισθητηριακότητας (multi-sensoriality), παρουσιάζοντας έρευνα που βρίσκεται σε εξέλιξη από το 2016.

20.2. «Κατοικώντας (σ)το σύνορο: τα σπίτια ως υλικά ίχνη των συνοριακών καθεστώτων στην Αθήνα»

Λαφαζάνη Όλγα

Η ανακοίνωση εξετάζει τους χώρους κατοίκησης μεταναστών στην Αθήνα ως υλικά και ενσώματα ίχνη των μεταβαλλόμενων συνοριακών καθεστώτων των τελευταίων δεκαετιών. Με αφετηρία εθνογραφικό υλικό από διαφορετικές χρονικές περιόδους, προτείνεται ότι τα σπίτια δεν αποτελούν απλώς χώρους καθημερινής ζωής, αλλά υλικές μορφές μέσα από τις οποίες τα καθεστώτα κινητικότητας, ελέγχου και διακυβέρνησης εγγράφονται, σταθεροποιούνται και αμφισβητούνται.

Αναλύοντας τέσσερα διαφορετικά σπίτια – παραδειγματικά τεσσάρων περιόδων της μετανάστευσης μέσα στη τελευταία δεκαετία- η εισήγηση δείχνει πώς διαφορετικές φάσεις των συνοριακών καθεστώτων παράγουν αντίστοιχες χωρικές και υλικές διαμορφώσεις. Αντικείμενα, διαρρυθμίσεις, υποδομές και πρακτικές της καθημερινότητας λειτουργούν ως ίχνη που αποτυπώνουν χρονικότητες αναμονής, επισφάλειας και ελέγχου, αλλά και μορφές επινόησης, οικειοποίησης και αντίστασης.

Μέσα από αυτό το υλικό, θα επιχειρήσω να αναδείξω τα σπίτια ως «καθημερινά αρχεία» των αλλαγών των συνοριακών καθεστώτων: χώροι όπου η κινητικότητα όχι μόνο ρυθμίζεται και περιορίζεται, αλλά και βιώνεται, διαπραγματεύεται και επανανοηματοδοτείται μέσα από ενσώματες εμπειρίες και κοινωνικές σχέσεις.

20.3. Τα αρχεία του θανάτου ως τεχνολογίες ορθολογικοποίησης της νεκροπολιτικής

Προμπονάς Παντελής

Τα αρχεία που παράγονται γύρω από τα νεκρά σώματα προσφύγων στα θαλάσσια σύνορα Ελλάδας - Τουρκίας συνιστούν τεχνολογίες ορθολογικοποίησης της νεκροπολιτικής. Πρόκειται για υλικές και γραφειοκρατικές μορφές που τον καθιστούν τον θάνατο διοικητικά αναγνώσιμο, πολιτικά διαχειρίσιμο και ηθικά επεξεργάσιμο όπως: ληξιαρχικές πράξεις θανάτου, ιατροδικαστικές εκθέσεις, πρωτόκολλα λιμενικών και αστυνομικών αρχών, βιβλία συμβάντων, γενετικά δείγματα, βάσεις δεδομένων, φάκελοι αγνοουμένων και ταφικές σημάνσεις. Τα αρχεία αυτά δεν λειτουργούν εκ των υστέρων ως καταγραφή μιας απώλειας, αλλά ως ενεργά υλικά της συνοριακής διακυβέρνησης: μεταφράζουν τον βίαιο θάνατο σε σειρά τεχνικών, νομικών και διοικητικών πράξεων, αποσπώντας τον από τις πολιτικές συνθήκες παραγωγής του και εντάσσοντάς τον σε αναπλαισιωμένα καθεστώτα λογοδοσίας, ταυτοποίησης και διευθέτησης. Αξιοποιώντας μια σημαντική ανθρωπολογική θεώρηση του αρχείου ως πεδίου άσκησης εξουσίας, θα δείξουμε πως σε αυτά τα «αρχεία θανάτου» το νεκρό σώμα ανασυγκροτείται ως διοικητικό αντικείμενο και ως υπόλειμμα μιας εκκρεμούς πολιτικότητας. Υποστηρίζω δε ότι η συγκεκριμένη αρχειακή μεταχείριση του θανάτου αποτελεί κρίσιμη όψη της λεγόμενης «ανθρωπιστικής διακυβέρνησης» και συμβάλλει στην κανονι-

κοποίηση της συνοριακής βίας που παρήγαγε αυτούς τους θανάτους.

20.4. Μια αποτύπωση της βιωμένης εμπειρίας της Αλβανικής μετανάστευσης στις εικαστικές και αρχαιακές πρακτικές

Βαρδάμη Πάτι

Αυτή η παρουσίαση αποσκοπεί να ιχνηλατήσει εικαστικές πρακτικές, θεωρητικές και ερευνητικές προσεγγίσεις, όπως και καθημερινές πράξεις διαπραγμάτευσης της μνήμης της Αλβανικής μετανάστευσης. Θα αναφερθεί στο πεδίο των νοηματοδοτήσεων που έχουν επικρατήσει για τη μετανάστευση από την δεκαετία των '90 και πως αυτές έχουν μετεξελιχθεί έως σήμερα. Στη συνέχεια θα μελετήσει τις εννοιολογικές θεματικές που προκύπτουν από τις εκφράσεις της βιωμένης μεταναστευτικής εμπειρίας όπως είναι η διάσχιση των συνόρων, η συγκρότηση του υβριδικού υποκειμένου, η θρυματοποίηση και τα διαγενεακά τραύματα μέσω από μια ματιά σε αρχαιακά εγχειρήματα, επιτελεστικές δράσεις και κινούμενη εικόνα, εγκαταστάσεις, ενδιάμεσες πρακτικέςποίησης, προφορικών και γραπτών ιστοριών. Τέλος, θα ρίξει φως σε έμφυλες και διαθεματικές αποδώσεις, μεταμορφωτικές και επανορθωτικές συλλήψεις που έχουν κάνει εμφάνιση ως καλλιτεχνικά και ακτιβιστικά εργαλεία της μετανάστευσης.

Μέρος ή συνδυασμός αυτής της παρουσίασης έχει εκδοθεί πρόσφατα σε άρθρο του περιοδικού του Εθνικού Μουσείου της Σύγχρονης Τέχνης (ΕΜΣΤ) [<https://octopus.emst.gr/el/articles/the-visual-story-of-35-years-of-migration>].

10:45-12:30 [ΑΜΦ II]

↳ 21. Αμήχανες υλικότητες: αποσιωπήσεις, μετακομιδές, οριοθετήσεις

21.1. «Απορριμμένες υλικότητες»: αρχαιολογικές και ανθρωπολογικές προσεγγίσεις των σκουπιδιών

Κούζας Γιώργος

Η έρευνα και η μελέτη της παραγωγής των υλικών αντικειμένων και των τεχνικών που σχετίζονται με αυτά, καθώς και η διανομή και η κατανάλωση των υλικών αγαθών, απασχόλησαν και απασχολούν τους κοινωνικούς —και όχι μόνο— επιστήμονες. Εντούτοις, παρά την εστίαση στον κόσμο των αντικειμένων, στις «πολιτισμικές βιογραφίες» και τις «κοινωνικές ζωές» τους, υπάρχουν αντικείμενα τα οποία, παρότι παρόντα στις καθημερινές μας πρακτικές, συχνά αγνοήθηκαν ή παραγνωρίστηκε η αξία τους. Πρόκειται για τα απορριμμένα στους δρόμους αντικείμενα, που κοινώς χαρακτηρίζονται ως «σκουπίδια» και τα οποία διαθέτουν τη δική τους χρησιμότητα και χρήση στην καθημερινή ζωή. Η ανακοίνωση αναπτύσσεται σε δύο άξονες. Ο πρώτος αναφέρεται σε θεωρητικές μελέτες ανθρωπολόγων στην Αμερική και την Ευρώπη σχετικά με τα απορριμμένα αντικείμενα. Έμφαση δίνεται κυρίως στις θεωρητικές προτάσεις του Rathje και του Thompson, εισηγητή της «θεωρίας των σκουπιδιών». Στη συνέχεια, διερευνώνται νεότερες διεπιστημονικές προσεγγίσεις γύρω από το ζήτημα των απορριμμένων αντικειμένων. Το δεύτερο μέρος αποτελεί ουσιαστικά εφαρμογή του θεωρητικού πλαισίου στην πράξη. Μέσα από επιτόπια εθνογραφική έρευνα στον αστικό χώρο της Αθήνας και του Πειραιά, και με βάση ανθρωπολογικές θεωρίες —κυρίως τη θεωρία του Thompson— αναλύονται οι βιογραφικές διαδρομές των αντικειμένων: από τη στιγμή της απόρριψής τους στον δρόμο από τους ιδιοκτήτες τους έως τη «δεύτερη ζωή» τους, μέσω

της διαλογής και της προώθησής τους σε παζάρια και παλαιοπωλεία. Παράλληλα, εξετάζεται το πέρασμά τους από το φθαρτό και το εφήμερο «δίχως αξία» αντικείμενο στην επανοικειοποίηση τους από νέους ιδιοκτήτες και στην απόδοση νέων ιδιοτήτων και χαρακτηριστικών.

21.2. Ένας σύγχρονος Οδυσσέας: το αποτύπωμα ενός αντισυμβατικού караβομαραγκού στη σύγχρονη εποχή.

Μαραγκουδάκη Ελένη

Αναμφισβήτητα, κάθε караβομαραγκός, ναυτικός, θαλασσοπόρος έχει μια ιστορία να αφηγηθεί. Αυτή η αφήγηση αφορά την ιστορία ενός από τους τελευταίους εναπομείναντες παραδοσιακούς караβομαραγκούς της εποχής μας, του Νίκου Δαρουκάκης. Η συγκεκριμένη έρευνα αποτελεί φόρο τιμής σε έναν εξέχοντα ξυλοναυπηγό της εποχής μας τον Ν. Δαρουκάκη και βασίστηκε στην προσωπική συνεργασία μαζί του, στο πλαίσιο της διδακτορικής διατριβής της γράφουσας από το 2004, καθώς και σε ανθρωπολογικές, εθνογραφικές παρατηρήσεις και αφηγήσεις παραδοσιακών τεχνιτών σχετικά με την τέχνη της ξυλοναυπηγικής. Η διάδραση μαζί του καταδεικνύει ότι το σκάφος δεν είναι μόνο προϊόν τεχνικής γνώσης, αλλά και κοινωνικής αλληλεπίδρασης και πολιτισμικής ταυτότητας. Η ναυπηγική δεν είναι μια απομονωμένη δεξιότητα, αλλά μια πρακτική που συγκροτεί και αναπαράγει κοινωνικές σχέσεις μεταξύ των τεχνιτών, των βοηθών, των προμηθευτών και άλλων εμπλεκομένων. Η παραγωγή ενός ξύλινου σκάφους απαιτεί εμπειρία, συνεργασία, ανταλλαγή γνώσεων και αμοιβαία εμπιστοσύνη, και συνεπώς γίνεται ένας «χώρος κοινωνικότητας» όπου οι δεξιότητες και οι εμπειρίες διαπλέκονται. Ωστόσο, στη σημερινή εποχή, που η τέχνη φθίνει, η επιβίωσή της, βασίζεται όλο και λιγότερο, στο προαναφερθέν σχήμα, το οποίο αφορά σε μεγάλες ναυπηγικές δομές, σε αντιπαραβολή με τις μικρότερες μονάδες που, συνήθως αποτελούν οικογενειακή υπόθεση και υφίστανται χάρη στην αποφασιστικότητα, στο μεράκι, την επιμονή και στις δεξιότητες του ξυλοναυπηγού και των εξειδικευμένων τεχνιτών, που τον περιβάλλουν.

21.3. Ο μακρὺς ίσκιος του Ποιμένα: μετασηματισμοί και αποσιωπήσεις από τον μύθο και την εξιδανίκευση στη σύγχρονη απαξίωση

Σάσσαλος Ηρακλής

Η ανακοίνωση διερευνά τον «μακρὺ ίσκιος» του ποιμένα μέσα από το πρίσμα της άυλης πολιτισμικής κληρονομιάς, αναδεικνύοντας πρακτικές, γνώσεις και συμβολισμούς που διατρέχουν τον χρόνο. Εστιάζει σε διαχρονικές πρακτικές, στη χρήση σπηλαίων, καθώς και στις σύνθετες μεθόδους διαχείρισης κοπαδιών, υδάτινων πόρων και περιβάλλοντος. Παράλληλα, εξετάζονται οι συλλογικές μορφές οργάνωσης που σήμερα φθίνουν, όπως και οι τεχνικές και καλλιτεχνικές εκφάνσεις της ποιμενικής ζωής, όπως η κατασκευή μουσικών οργάνων, η ξυλογλυπτική και η γκλίτσες ως διαχρονικό ταυτοτικό σύμβολο, καθώς και η συνεχιζόμενη παράδοση και οι πρακτικές τυροκομίας από την προϊστορία έως σήμερα. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη συμβολική διάσταση, από τα κουδούνια και τα τάματα στον Άγιο Γεώργιο έως την τοπιολαλιά των ποιμένων και τη λαϊκή τους αναπαράσταση (π.χ. ο μπαρμπαγιώργος του Καραγκιόζη). Η προσέγγιση στηρίζεται σε βιωματική επιτόπια έρευνα στις Κυκλάδες και συγκεκριμένα στο Χάλαγα Μήλου, όπου αναδεικνύεται η συνεχιζόμενη, αλλά εύθραυστη, μετάδοση γνώσεων και πρακτικών. Παράλληλα, αντλεί συγκριτικά παραδείγματα από τον ευρύτερο ελληνικό χώρο και γειτνιάζουσες περιοχές, όπως η Αλβανία, η Τουρκία, η Αίγυπτος και ο Καύκασος, αναδεικνύοντας κοινές πρακτικές και τοπικές ιδιαιτερότητες της ποιμενικής ζωής. Η ανάλυση συμπληρώνεται από μια σύγχρονη διάσταση που αφορά τις επιπτώσεις της ένταξης της Ελλάδας στην ΕΟΚ και, εν συνεχεία, στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η ενσωμάτωση

στην ευρωπαϊκή οικονομία και το κανονιστικό πλαίσιο έχει συμβάλει σε έναν σταδιακό μετασχηματισμό της ποιμενικής δραστηριότητας, θέτοντας τους μικρούς παραγωγούς σε δυσχερή θέση. Οι ανταγωνιστικές πρακτικές της ενιαίας αγοράς, σε συνδυασμό με ένα συχνά άκαμπο νομοθετικό πλαίσιο που δεν λαμβάνει επαρκώς υπόψη τις τοπικές ιδιαιτερότητες της ελληνικής ποιμενικής ζωής, οδηγούν στον περιορισμό της πρόσβασης των ποιμένων τόσο στην αγορά όσο και στη νόμιμη παραγωγή και διάθεση τοπικών προϊόντων. Τοποθετώντας τη μορφή του ποιμένα από τη μυθολογία, τον Όμηρο και τις καθαρικές ποιμενικές αφηγήσεις έως τη ρωμαϊκή Αρκαδία και τη σύγχρονη απαξίωση, η εισήγηση φωτίζει διαδικασίες αποσιώπησης και μετασχηματισμού μιας ζωντανής αλλά απειλούμενης πολιτισμικής ταυτότητας.

21.4. Κλιματική Αλλαγή και Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά. Περιβαλλοντικοί μετανάστες και νομικές προκλήσεις

Μάκα, Χριστίνα

Τις τελευταίες δεκαετίες, οι επικείμενες κλιματικές αλλαγές όπως τα ακραία καιρικά φαινόμενα, οι αλλαγές στη θερμοκρασία, η ξηρασία, οι πλημμύρες, η άνοδος της στάθμης της θάλασσας και η διατάραξη των οικοσυστημάτων, θέτουν σε κίνδυνο το φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον στο οποίο αναπτύσσονται οι ζωντανές πολιτιστικές πρακτικές. Είναι δηλαδή η κλιματική αλλαγή η πιο ταχέως αναπτυσσόμενη απειλή για την πολιτιστική και φυσική κληρονομιά. Επομένως, ευάλωτη στις επιπτώσεις της κλιματικής κρίσης βρίσκεται και η άυλη πολιτιστική κληρονομιά. Οι «περιβαλλοντικοί μετανάστες» – άτομα και κοινότητες που εξαναγκάζονται να μετακινηθούν λόγω περιβαλλοντικών αλλαγών – αποτελούν μια αυξανόμενη πληθυσμιακή ομάδα που δεν αναγνωρίζεται επαρκώς από το υφιστάμενο διεθνές νομικό πλαίσιο. Η Σύμβαση της Γενεύης του 1951 δεν καλύπτει τα άτομα που εγκαταλείπουν τις πατρίδες τους λόγω κλιματικών κινδύνων, με αποτέλεσμα να υφίστανται σημαντικά κενά προστασίας και νομική αβεβαιότητα. Συνολικά, η κλιματική αλλαγή αποτελεί μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις για τη διατήρηση της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς και για την ασφάλεια των πληθυσμών. Η απουσία αποτελεσματικού νομικού πλαισίου για την προστασία των περιβαλλοντικών μεταναστών υπογραμμίζει την ανάγκη ανάπτυξης νέων, προσαρμοσμένων μηχανισμών που θα λαμβάνουν υπόψη την κοινωνική, πολιτιστική και ανθρωπιστική διάσταση της κλιματικής κρίσης.

Συζητήτρια Ανδριανοπούλου Παναγιώτα

12:15-14:00 [ΑΜΦ II]

5 22. ΣΤΡΟΓΓΥΛΟ ΤΡΑΠΕΖΙ

Εθνογραφία στα όρια: Νέες ερευνητικές προοπτικές και κοινωνική αλλαγή στον Έβρο

Ο Έβρος παρουσιάζει ιδιαίτερο αρχαιολογικό ενδιαφέρον, καθώς αποτελεί περιοχή με συνεχή ανθρώπινη παρουσία και κινητικότητα από τη νεολιθική περίοδο έως και τα βυζαντινά χρόνια, με πλούσια ευρήματα σε οικισμούς, ιερά και ταφικά σύνολα. Κατά την αρχαιότητα περιοχές του Έβρου, όπως το Ιερό των Μεγάλων Θεών στην Σαμοθράκη και η πόλη της Σάλης, είχαν αποκτήσει “παγκόσμια” εμβέλεια και σημασία προσελκύοντας επισκέπτες πέρα από τον τότε ελληνικό χώρο, ενώ η Μάκρη ξεχωρίζει για τον προϊστορικό της οικισμό και την σπηλιά του Κύκλωπα, όπου έχουν εντοπιστεί σημαντικά νεολιθικά στρώματα κατοίκησης

που φωτίζουν τη ζωή στον χώρο του βόρειου Αιγαίου.

Ωστόσο, στην σύγχρονη εποχή, ο πληθυσμός του Έβρου φαίνεται να έχει αναπτύξει μία εσωστρέφεια ως απάντηση σε κρίσεις διεθνούς σημασίας, όπως η κλιματική και η προσφυγική. Φαινόμενα ξενοφοβίας αποτελούν καθημερινή εμπειρία σε συνοριακές περιοχές του νομού, ενώ ευρύτερη είναι η αντίληψη στους τοπικούς πληθυσμούς ότι ο νομός παραμένει μακριά από τα κέντρα λήψης αποφάσεων, και ως εκ τούτου παραμελημένος σε σχετικές πολιτικές και αποφάσεις.

Ταυτόχρονα ποικίλα ερευνητικά προγράμματα μελετούν την περιοχή του Έβρου, τόσο εκφάνσεις του παρελθόντος όσο και του παρόντος. Η Στρογγυλή Τράπεζα φέρνει σε συζήτηση ερευνήτριες από διαφορετικούς κλάδους που εντρυφούν στον Έβρο, εστιάζοντας στο μέλλον. Πώς μπορούν οι τρέχουσες έρευνες και η διάχυση των ευρημάτων τους στον τοπικό πληθυσμό να συμβάλουν στην αντιμετώπιση της εσωστρέφειας και της ξενοφοβίας, και ποιες είναι οι βέλτιστες μέθοδοι για να επιτευχθεί αυτό; Πώς μπορεί ο Έβρος να ανακτήσει την παγκόσμια σημασία του και να αναλάβει σημαντικό ρόλο στην επίλυση των ζητημάτων που απασχολούν την περιοχή;

ΣΥΖΗΤΟΥΝ

Μπαρούδα Αρχοντούλα

Καπετανίδου Στέλλα

Κότσιρα Ελένη

Συντονίστρια συζήτησης: Χριστίνα Μήλιου - Θεοχαράκη

15:30-17:30 [ΑΜΦ II]

↳ **23. Αμήχανες αστικότητες: αποσιωπήσεις, μετακομιδές, Οριοθετήσεις**

23.1. #unmapping: αποχαρτογραφώντας τα υδάτινα δίκτυα

Χάρη Χαρίκλεια

Η αποχαρτογράφηση (unmapping) είναι μία πρακτική βιωματικής παρατήρησης και συν-δημιουργίας χαρτών. Βασίζεται στην διαδικασία συμπερίληψης των τοπικών κοινωνιών στη συν-διαμόρφωση αντιλήψεων για την εδαφική ταυτότητα των τόπων, το περιβάλλον, το πολιτισμικό και φυσικό τοπίο. Η διαδικασία αυτή είναι συμμετοχική και χρησιμοποιεί τόσο την ενσώματη όσο και την ψηφιακή εμπειρία (Χάρη 2019). Στην παρουσίαση μας για τους Αρχαιολογικούς Διαλόγους 2026, θα εστιάσουμε στην αποχαρτογράφηση των υδάτινων δικτύων, και στον ρόλο τους ως αναπόσπαστα στοιχεία των κοινωνικών και πολιτισμικών τοπίων. Μέσα από τη διαδικασία της αποχαρτογράφησης, το υδάτινο στοιχείο που άλλοτε υπάρχει και άλλοτε υπονοείται και προσδιορίζεται μέσα από αμήχανες υλικότητες: ρωγμές, σωλήνωσεις και φρεάτια διάσπαρτα στον αστικό ιστό, συνθέτουν ένα ανοίκειο παζλ. Η διάχυσή του ερμηνεύεται μέσα από όλους αυτούς τους τρόπους που αποσιωπούν το παρόν, Θα παρουσιάσουμε παραδείγματα από την εμπειρία μας των τελευταίων χρόνων από την Αττική: από το ιστορικό κέντρο της Αθήνας και το Γεράνι, έως την ευρύτερη περιοχή του Μεταξουργείου και τα μεγάλα ρέματα της ανατολικής Αττικής. Θα παρουσιάσουμε ένα συμμετοχικό χάρτη σε εξέλιξη που επιμελούνται οι Μικρογεωγραφίες από το 2018, με τη συμμετοχή ακτιβιστών, ερευνητών, καλλιτεχνών, και της τοπικής κοινότητας επαγγελματιών και κατοίκων. Τα κρυμμένα ύδατα της πόλης, φανερώνονται μέσα από μία δίκτυο διαδρομών

που εκτείνεται ανάμεσα στον Ηριδανό και τον Κηφισό ποταμό, τον Κυκλοβόρο και τον Προφήτη Δανιήλ, το αρχαιολογικό τοπίο του Ερασίνου, τα πηγάδια της Αρχαίας Αγοράς και του Κεραμεικού, αλλά και τα σύγχρονα πηγάδια στην Αγ.Παρασκευή ή τα Περιβολάκια Ραφήνας. Οι διαδρομές περιείχαν καλλιτεχνικές δράσεις, επιτόπιες εγκαταστάσεις, προβολές και δημόσιες συζητήσεις, και στόχος τους αποτελεί η ενδυνάμωση της εμπειρίας συνύπαρξης, και του μοιρασματος των υδάτινων ιστοριών μας.

23.2. Ιδιωτικοποίηση του δημόσιου χώρου: η περίπτωση των Κέντρων Ανακύκλωσης.

Κατσικαβέλη Καλλιόπη

Ο δημόσιος χώρος παρουσιάζεται από τον κυρίαρχο λόγο ως το κενό που περιβάλλει το κτισμένο, και όχι ο δημοκρατικός, κοινωνικά απαραίτητος χώρος, ειδικά για τους αδύναμους και τους ταξικά υποβαθμισμένους. Οι διεκδικήσεις του εγγράφονται στην κοινωνική μνήμη ως «παράτυπες», ενώ η εγκατάλειψη, η έλλειψη ή απομείωσή τους είτε γίνονται αποδεκτές είτε περνούν απαρατήρητες. Επιπρόσθετα τα σύνορα του νόμιμου μετατοπίζονται συνεχώς, καθιστώντας δύσκολη την παρακολούθηση της νομιμοποίησης των διαδικασιών. Αντικείμενο της συγκεκριμένης ανακοίνωσης είναι η θεσμική χαρτογράφηση των διαδικασιών που οδήγησαν στην εγκατάσταση των λεγόμενων πολυδύναμων κέντρων ανακύκλωσης στον δημόσιο χώρο, η ανάδειξη του οικονομικού μεγέθους της εγκατάστασης και η απεικόνιση τους σε ψηφιακό χάρτη, με στόχο να διερευνηθεί εάν αποτελεί έναν ακόμη μηχανισμό ιδιωτικοποίησης των δημόσιων χώρων εντός αστικού ιστού. Σκοπός είναι η δημιουργία ενός παρατηρητηρίου δημόσιου χώρου, έτσι ώστε να απεικονίζονται οι χώροι που καταλαμβάνονται από το ιδιωτικό κεφάλαιο, σε αντιπαραβολή με το κόστος που καλούνται να επωμιστούν οι πολίτες.

23.3. Μνημεία υπό αμφισβήτηση στον δημόσιο χώρο και πολιτικές μνήμης: ένα παράδειγμα από την Ισπανία

Χρυσάδκου Αλεξάνδρα

Η ανακοίνωση αποτελεί μέρος διδακτορικής έρευνας σε εξέλιξη που εξετάζει τη «δύσκολη κληρονομιά» σε μεταδικτατορικές κοινωνίες. Τα συγκρουσιακά μνημεία - υλικότητες που συνδέονται με ιστορίες καταπάτησης ανθρωπίνων δικαιωμάτων - καταλαμβάνουν συχνά κεντρική θέση στον δημόσιο χώρο και προκαλούν έντονη αμηχανία ως προς τη διαχείρισή τους καθώς αυτή συνεπάγεται ταυτόχρονα και τη διαχείριση του παρελθόντος και των διχασμένων συλλογικών μνημών που το συνοδεύουν. Κεντρική περίπτωση μελέτης αποτελεί το Μνημείο των Πεσόντων (Monumento a los Caídos), στην Παμπλόνα, Ισπανία, ένα από τα μνημεία - μαουσολεία που ανήγειρε το καθεστώς του Franco για την εδραίωση του ιδεολογικού του αφηγήματος μετά τον ισπανικό εμφύλιο πόλεμο. Τα τελευταία χρόνια, ιδιαίτερα μετά τους Νόμους 52/2007 & 20/2022 για την Ιστορική και Δημοκρατική Μνήμη αντίστοιχα, το μνημείο έχει βρεθεί στο επίκεντρο έντονων κοινωνικών και πολιτικών αντιπαραθέσεων: ορισμένες ομάδες ζητούν την κατεδάφισή του, άλλες υποστηρίζουν τη διατήρηση και επανάχρηση, ενώ η πρόσφατη απόφαση του Δήμου για μετατροπή του σε Μουσείο Μνήμης δεν έχει επιφέρει κοινωνική συναίνεση. Η ανακοίνωση φιλοδοξεί να εξερευνήσει ερωτήματα σχετικά με τις πολιτικές μνήμης που διαμορφώνονται γύρω από ένα μνημείο, τις σχέσεις εξουσίας που καθορίζουν τις σχετικές αποφάσεις και τον βαθμό στον οποίο οι φωνές της τοπικής κοινότητας συμμετέχουν ή αποκλείονται από τις διαδικασίες διαχείρισης.

23.4. The (H)Ell-inikon: σχεδιάζοντας το παρελθόν που ταιριάζει στο μέλλον

Λιανός Θέμης

Η αρχαιολογία σήμερα διαμορφώνεται σε μεγάλο βαθμό μέσα στο νεοφιλελεύθερο οικονομικό, ιδεολογικό και πολιτισμικό πλαίσιο, στο οποίο η επιστημονική έρευνα δεν λειτουργεί πάντοτε ως αυτόνομο πεδίο γνώσης, αλλά συχνά επιστρατεύεται για να επικυρώσει και να νομιμοποιήσει, στη δημόσια συνείδηση, τους σχεδιασμούς της οικονομικής ανάπτυξης. Στο όνομα της «ανάπτυξης» οι οικονομικοί πάτρωνες, συχνά σε αгаστή συνεργασία με τους δημόσιους φορείς και αξιοποιώντας τα κενά ή τις αβλεψίες του ισχύοντος νομικού πλαισίου, επιχειρούν να διαμορφώσουν το παρόν και το μέλλον μέσω της επιλεκτικής διαχείρισης του του παρελθόντος, όπου ορισμένες όψεις του αναδεικνύονται, ενώ άλλες αποσιωπώνται. Μέσα από τη σκοπιά ενός συμβασιούχου αρχαιολόγου, η παρούσα ανακοίνωση εξετάζει τον τρόπο με τον οποίον αυτοί οι μηχανισμοί ενεργοποιούνται στο πλαίσιο ενός από τα πλέον προβεβλημένα αναπτυξιακά έργα της σύγχρονης Ελλάδας: την επένδυση στο παλαιό αεροδρόμιο του Ελληνικού. Σε έναν χώρο που συνυπάρχουν πολλαπλά αρχαιολογικά και ιστορικά στρώματα από τους Προϊστορικούς χρόνους έως την περίοδο της Lamda Development, τίθεται το ερώτημα ποιο παρελθόν θεωρείται άξιο ανάδειξης και ποιο αφήνεται στη λήθη. Η ανακοίνωση, βασισμένη στη βιωματική εμπειρία και στην ανάλυση σχετικών δημοσιεύσεων και δημόσιου λόγου, επιδιώκει να αναδείξει τους μηχανισμούς μέσω των οποίων η αρχαιολογική και ιστορική γνώση εντάσσονται στις ευρύτερες στρατηγικές διαχείρισης της μνήμης και του χώρου. Παράλληλα, επιχειρεί να συμβάλει σε έναν κριτικό αναστοχασμό για τον ρόλο του αρχαιολόγου τόσο ως εργαζόμενου και επιστήμονα όσο και ως φορέα μνήμης και ενεργού μέλους της κοινωνίας.

23.5. Ατμοσφαιρική σιωπή και πολιτική μνήμη: Τα υπόγεια καταφύγια της Αθήνας

Κομπής Πάνος

Η ανακοίνωση παρουσιάζει την έννοια της «ατμοσφαιρικής σιωπής», όπως διαμορφώνεται στο πλαίσιο εν εξελίξει διδακτορικής έρευνας γύρω από τη σχέση σιωπής, χώρου και αισθητικού βιώματος στη σύγχρονη τέχνη. Η έρευνα προσεγγίζει τη σιωπή όχι ως απουσία ή ουδέτερο κενό αλλά ως βιωμένη χωρική, ατμοσφαιρική και πολιτική συνθήκη που διαποτίζει τον χώρο, ενεργοποιεί το σώμα και συγκροτεί μορφές μνήμης και εμπειρίας. Μέσα από φαινομενολογικές και αισθητικές προσεγγίσεις της ατμόσφαιρας, η σιωπή εξετάζεται ως φορέας μιας διάχυτης αλλά ενεργής εμπειρίας μνήμης μέσω της οποίας μπορούν να ενεργοποιηθούν αποσιωπημένες ή αθέατες διαστάσεις του σύγχρονου χώρου.

Εστιάζουμε ιδιαίτερα στα υπόγεια καταφύγια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου στην Αθήνα ως «αμήχανες» υλικότητες της πόλης: ιστορικά κατάλοιπα που, παρότι παραμένουν παρόντα στον αστικό ιστό, βρίσκονται σε καθεστώς λήθης ή δημόσιας αποσιώπησης. Στο πλαίσιο αυτό παρουσιάζεται το υπό ανάπτυξη project Gates of Silence, το οποίο βασίζεται σε ηχητικές καταγραφές της «σιωπής» επιλεγμένων καταφυγίων και επιχειρεί να προσεγγίσει τη σιωπή ως μορφή χωρικής και πολιτικής μνήμης, επαναφέροντας στο προσκήνιο αφανείς και αποσιωπημένες διαστάσεις της σύγχρονης πόλης.

17:30-19:00

ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

Κλείσιμο Αρχαιολογικών Διαλόγων 2026. Συμπεράσματα. Συζήτηση. Προγραμματισμός Αρχαιολογικών Διαλόγων 2027.

14:15–14:45

5 Η. ΒΙΝΤΕΟ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Μνήμη Νερού Ροή / Water Memory Flow

Κριθαρά, Ρίκα

Η βίντεο εγκατάσταση Μνήμη Νερού Ροή / Water Memory Flow μιλάει για τις μνήμες κοινοτήτων που χάθηκαν και το δικαίωμα των ποταμών στη ροή, σε έναν αποσπασματικό εικαστικό χώρο όπου οι άνθρωποι και το τοπίο είναι αλληλένδετα και τα όρια μεταξύ πραγματικού και φανταστικού παρελθόντος συμπλέκονται. Διαπραγματεύεται το τραύμα της απώλειας της κοινότητας και του οικοσυστήματος, αλλά και τη δυναμική αντίστασης χρησιμοποιώντας αρχαιακό υλικό από την καταβύθιση του κατοικημένου νησιού Ada Kaleh στο Δούναβη κατά την διάρκεια της κατασκευής φραγμάτων την δεκαετία του '70 και την καταστροφική επέμβαση στο ευρύτερο τοπίο των στενών των Σιδηρών Πυλών.

Η αλλαγή που συντελέστηκε στην περιοχή των Σιδηρών Πυλών ήταν ολοκληρωτική: δύο γιγαντιαία φράγματα πλημμύρισαν την κοιλάδα και τα στενά των βουνών μετατρέποντας την περιοχή σε λίμνη η οποία έπνιξε το νησί Ada Kaleh και την μικρή του πόλη. Η οθωμανική κοινότητα που ζούσε εκεί εκτοπίστηκε και χάθηκε. Ιστορικά ίχνη έσβησαν. Το οικοσύστημα καταστράφηκε και ένας μεγάλος αριθμός ειδών έχασε την ετήσια μεταναστευτική του ροή. Την εποχή της κατασκευής των φραγμάτων αυτών μάλλον δεν υπήρξαν μεγάλες αντιδράσεις για την προστασία του ποταμού και του νησιού.

Η οικολογική επισφάλεια του κόσμου και ιδιαίτερα η επισφάλεια των ποταμών και των υδάτινων ροών έχει ενεργοποιήσει πρόσφατα ένα μεγάλο και πολυδιάστατο κίνημα υπεράσπισης των ποταμών. Το νέο αυτό κίνημα που παλεύει για την αναγνώριση των ποταμών ως νομικές οντότητες ή πρόσωπα, έχει κατορθώσει αυτή τη στιγμή να πετύχει πολύ σημαντικές αλλαγές στην αναδιατύπωση νόμων και μια αυξανόμενη ευαισθησία και γνώση για τα θέματα προστασίας των οικοσυστημάτων. Σε πολλά μέρη του κόσμου, μετά από συλλογική δράση και εκπροσώπηση, ποτάμια αναγνωρίστηκαν ως οντότητες με δικαιώματα και αυστηρό καθεστώς προστασίας και φράγματα και εγκιβωτισμοί ξηλώθηκαν ή ακυρώθηκαν.

Η αναγνώριση των ποταμών ως πρόσωπα με δικαιώματα αποτελεί μια πολύ σημαντική στροφή αντίληψης της θέασης του κόσμου αλλά και στροφή στο περιβαλλοντικό δίκαιο, που μετατοπίζεται από την ανθρωποκεντρική θεώρηση στην οικοκεντρική. Τα οικοσυστήματα έχουν έμφυτα δικαιώματα να υπάρχουν, να ρέουν και να αναγεννώνται. Τα ποτάμια θέλουν το χώρο τους να διαστέλλονται και να συστέλλονται μέσα στις κοίτες τους.

Μέσα από μεταβαλλόμενες οπτικές γωνίες η βίντεο εγκατάσταση δημιουργεί μια συνεχή μετατόπιση της αντίληψης ανάμεσα σε αρχαιακό υλικό, θραύσματα περιηγητικών αναφορών, αρχεία κινήματων, μνήμες, ροή νερού και επεξεργασμένα πλάνα από ένα αρχαιολογικό παρελθόν που ίσως υπάρχει μόνο στη φαντασία, κατασκευάζοντας έναν τόπο όπου η ανησυχία κυριαρχεί.

Το έργο Water Memory Flow παρουσιάζεται με μια βιντεοπροβολή μεταβλητών διαστάσεων και συνοδευτικό αρχαιακό υλικό φωτογραφιών και κειμένων που αναρτώνται ελεύθερα στο χώρο.

Διάρκεια: 8-10'

15:15-15:45

5 Θ. VIDEO ART

Ένα ταξίδι στην Πηγή. Αφηγήσεις νερού και τόπου στην Άνω Σύρο

Ελευθεράκη Γωγώ

Το καλλιτεχνικό βίντεο «Ένα ταξίδι στην Πηγή» ακολουθεί μια περιπλάνηση στον οικισμό της Άνω Σύρου, όπου ο τόπος συγκροτείται όχι μόνο ως γεωγραφία, αλλά ως εμπειρία, μνήμη και αφήγηση. Η διαδρομή εκτυλίσσεται μέσα από διαδοχικές στάσεις και θραύσματα του τοπίου, για να καταλήξει στην «Πηγή», μια ιστορική κρήνη λίγο έξω από τον οικισμό, σημείο συνάντησης ανθρώπων, σωμάτων και ιστοριών.

Η πορεία αυτή δεν αποτυπώνεται ως χαρτογραφημένη διαδρομή, αλλά ως μια διαδικασία ανάγνωσης του τόπου: μέσα από τα ίχνη της καθημερινότητας, τις αρχιτεκτονικές μορφές, τις σιωπές των υλικών και τις αφηγήσεις που επιμένουν. Το νερό λειτουργεί ως συνδετικός ιστός-υλικό στοιχείο και ταυτόχρονα φορέας άυλων νοημάτων, που διαπερνά τον χρόνο και ενεργοποιεί μνήμες, σχέσεις και πρακτικές.

Το έργο κινείται μεταξύ τεκμηρίωσης και καλλιτεχνικής αφήγησης, αντλώντας από ερευνητική προσέγγιση της φυσιογνωμίας του τόπου και μετασχηματίζοντάς την σε μια πολυμεσική εμπειρία. Στοιχεία της υλικής πολιτιστικής κληρονομιάς —κατοικίες, σοκάκια, στεγάδια, δημόσια γλυπτά, κρήνες— συνδιαλέγονται με άυλες διαστάσεις, όπως προφορικές μνήμες, ήχοι και βιώματα, συγκροτώντας ένα παλίμψηστο τόπου.

Η οπτικοακουστική αυτή αφήγηση δεν επιδιώκει να ερμηνεύσει τον τόπο, αλλά να ανοίξει ένα πεδίο πρόσληψης, όπου ο θεατής καλείται να κινηθεί ανάμεσα σε εικόνες, ήχους και θραύσματα εμπειριών. Με τον τρόπο αυτό, η ερευνητική διαδικασία μεταφέρεται στον δημόσιο χώρο ως βιωματική συνθήκη, προτείνοντας έναν τρόπο σχέσης με το παρελθόν όχι ως σταθερό αφήγημα, αλλά ως διαρκώς ανασυντιθέμενη εμπειρία.

Το έργο είναι ολοκληρωμένο και έχει παρουσιαστεί στο πλαίσιο διεθνούς συνεδρίου. Συνδημιουργός: Κατερίνα Σούγιολτζη [Katerina Sougioltzi], αρχιτεκτόνισσα μηχανικός
Ερευνητική ομάδα: Γωγώ Ελευθεράκη, Κατερίνα Σούγιολτζη, Καλλιόπη Ντόσκα, Ευγενία Βαμβακούση.

Διάρκεια 5'56"

19:30

5 Ι. ΕΠΙΤΕΛΕΣΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Οπισθοπρόοδος - Ο μπενγιαμινικός υλισμός συναντά την ελληνική ιστορία

Το Ρομαντικό Πανεπιστήμιο Αθηνών πραγματοποιεί τον τρέχοντα μήνα την έκδοση του έργου «Οπισθοπρόοδος» και προτείνει μια πρώτη επιτελεστική παρουσίαση μέρους του στο πλαίσιο των Αρχαιολογικών Διαλόγων 2026. Πρόκειται για μια πολυσέλιδη βιβλιομονάδα, η οποία μεταβολίζει τη φιλοσοφία του γερμανοεβραίου κριτικού της νεωτερικότητας, Βάλτερ Μπένγιαμιν, στην ελληνική χωρικότητα και ιδιαιτερότητα. Η εργασία αυτή είναι καρπός πολύμηνης συλλογικής έρευνας και εμπύθισης στην μπενγιαμινική απελευθερωτική σύλληψη της ιστορίας, όπως αυτή εμφανίζεται ερμητικά στο συνολικό έργο του και κυρίως στο ανολοκλήρωτο και δραματικών διαστάσεων Passagen-Werk (The Arcades project). Υπερπηδώντας τις ταξινομήσεις των επιστημονικών ειδών μέσω στοχευμένων αποσπασμάτων με τον τρόπο του μοντάζ επιχειρούμε τη συγγραφή της ελληνικής πτέρυγας του, ερευνούμε τα

πρωτο-φαινόμενα όχι του δικού του Παρισιού αλλά της δικής μας Αθήνας (και άλλων ελληνικών πόλεων), αναζητούμε τη διαλεκτική εικόνα. Πρωτίστως, διεκδικούμε να ενσαρκώσουμε τις αγωνίες, τα άγνωρα και σκιάδη ερωτήματα του δικού μας παρόντος.

Από το Πάντειο Πανεπιστήμιο στην παρακείμενη υπόγεια διάβαση της Συγγρού

ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ

	ΟΝΟΜΑ	ΙΔΙΟΤΗΤΑ
1	Αγγελοπούλου, Ηλέκτρα	ΜΑ Αρχαιολογίας, καλλιτέχνιδα, ερευνήτρια
2	Αλεξόπουλος, Γιώργος	ΜΑ, PhD Αρχαιολόγος, Εφορεία Εναλίων Αρχαιοτήτων - ΥΠΠΟ, galexor@arch.uoa.gr , gialexoroulos@culture.gr
3	Αμπάτη, Αλεξάνδρα	Εκπαιδευτικός, Εικαστικός, Υποψ. Διδακτόρισα ΕΜΠ, abataki@gmail.com
4	Ανδριανοπούλου, Παναγιώτα	Υποψ. Διδακτόρισα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας ΒΣΑΣ Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Προϊσταμένη Τμ. Συλλογών και Έρευνας ΜΝΕΠ-ΥΠΠΟ, panagiotaandrianopoulou@gmail.com
5	Αποστολάκη, Εμμανουέλα	Αρχαιολόγος, emmanuela.apostolaki@gmail.com
6	Βακαλοπούλου, Ευγενία	Ομάδα Καμπήλες
7	Βαρδάμη, Πάτι	Θεωρητικός και επιμελήτρια εικαστικών τεχνών, rativardhami@hotmail.com
8	Βαρελάκη, Φάλια	Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια Ca' Foscari University of Venice, var. falia@yahoo.gr
9	Βασιλάκη, Κατερίνα	Υποψ. Διδακτόρισα - Σχολή Επιστημών Αγωγής, Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
10	Βασιλάκης, Αντώνης	Επίτιμος Έφορος Αρχαιοτήτων
11	Βεζύρη, Άννα-Μαρία	Αρχαιολόγος, ΜΑ, annamariaveziri@gmail.com
12	Βλάχου, Σοφία (Σόνια)	Δημόσια Εκπαιδευτικός – Υποψ. διδακτόρισα του Τμήματος Κοινωνιολογίας στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, SofiaSVlachou@outlook.com
13	Βογιατζόγλου, Αθηνά	Ομάδα Καμπήλες
14	Γαβριλάκη, Ειρήνη	Δρ Αρχαιολογίας, Συγγραφέας, Προϊσταμένη Τμ. Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιολογικών Χώρων και Μουσείων -Εφορεία Αρχαιοτήτων Ρεθύμνου ΥΠΠΟ, eigavrilaki@yahoo.gr
15	Γάτου, Ισμήνη	Ερευνήτρια-Καλλιτέχνιδα Διδάσκουσα (Ακαδ. Εμπειρία) ΤΠΔΜΒ - Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Ακαδημαϊκή Συνεργάτιδα, Κέντρο Έρευνας για τις Ανθρωπιστικές Επιστήμες, isgatou@rchumanities.gr
16	Γεωργίου, Μαρία	Πολιτισμολόγος, MPhil Ηθικοπολιτικής φιλοσοφίας, ΜΑ Δημιουργικής γραφής, marpetgeorgiou@gmail.com
17	Γιαννακάκη, Χαρά	Αρχαιολόγος, Εφορεία Αρχαιοτήτων Λακωνίας - ΥΠΠΟ, hariklia.giannakaki@gmail.com
18	Γιαννίρη, Κλαίρη	Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια, Τμήμα Πολιτισμικής Τεχνολογίας και Επικοινωνίας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, claire_gian@hotmail.com
19	Γκότσης, Στάθης	Ιστορικός Συγγραφέας, stgkotsis@gmail.com
20	Γρηγοριάδου, Σοφία	Ανθρωπολόγος, καλλιτέχνιδα, Συμβασιούχος Ακαδημαϊκής Διδακτικής Εμπειρίας στο ΤΠΔΜΒ του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, sgrigoriad@uth.gr

	ΟΝΟΜΑ	ΙΔΙΟΤΗΤΑ
21	Δαλάκογλου, Δημήτρης	Καθηγητής Ανθρωπολογίας, Vrije Universiteit Amsterdam d.dalakoglou@vu.nl
22	Δασκαλάκης, Παναγιώτης	Αρχαιολόγος, ranagiotdask@gmail.com
23	Δεληγιάννης, Θανάσης	MSc Μουσικολογίας, συνθέτης, δημιουργός διαμεσικών έργων
24	Δήμου, Βάσκο	Δρ Αρχαιολογίας
25	Ελευθεράκη, Γωγώ	Υποψ. Διδασκτορίσσα Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ – Αρχιτεκτόνισσα τοπίου - Πολεοδόμος, elefgogo@gmail.com
26	Ευσταθίου, Γιάννης	Μεταδιδακτορικός Ερευνητής στο Πάντειο Πανεπιστήμιο
27	Ζαφειρόπουλος, Ζαφείρης- Νεκτάριος	Αρχιτέκτονας Μηχανικός, Μεταπτυχιακός Φοιτητής Πολεοδομίας και Χωροταξίας ΕΜΠ, zafeiropoulos.zaf@gmail.com
28	Θέμου, Μόνικα	Χωροτάκτης- Συγκοινωνιολόγος monika.themou@gmail.com
29	Θέου, Ευθύμης	Υποψ. Διδάκτορας Προϊστορικής Αρχαιολογίας, Πανεπιστήμιο Χαϊδελεβέργης, efthimis80@hotmail.com
30	Κακαρούχα, Παρασκευή	Δρ Πολιτισμικού Τουρισμού, rkakarouha@yahoo.gr
31	Καπετανίδου, Στέλλα	ΜΑ Τέχνη, Πολιτιστική Κληρονομιά & Αναπτυξιακή Πολιτική (ΕΑΠ) / Προϊσταμένη Αυτοτελούς Τμήματος Κοινωνικής Πολιτικής Δήμου Σαμοθράκης
32	Καρβούνη, Παναγιώτα	Αρχαιολόγος και Πολιτιστική Διαχειρίστρια
33	Καρλιάμπας, Γιάννης	Αρχαιολόγος, ΜΑ Μουσειολογίας, Εφορεία Αρχαιοτήτων Πόλης της Θεσσαλονίκης ΥΠΠΟ, yannkar@gmail.com
34	Καρναβά, Άρτεμη	Επίκουρη Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Κρήτης, karnava@uoc.gr
35	Κατσαρού, Στέλλα	Αρχαιολόγος, Υπουργείο Πολιτισμού, skatsarou@culture.gr
36	Κατσικαβέλη, Καλλιόπη	Αρχιτεκτόνισσα – Πολεοδόμος, katsikaveli@gmail.com
37	Κλώντζας, Μανόλης	Αρχαιολόγος, Ιστορικός, Διευθυντής Ινστιτούτου Φυσικής Πολιτισμικής Κληρονομιάς Τσεχίας, archnetkm9@gmail.com
38	Κομπής, Πάνος	Εικαστικός, Υποψ. Διδάκτορας Αρχιτεκτονικής Σχολής ΕΜΠ, panoskobis@yahoo.com
39	Κόπακα, Κατερίνα	Ομότ. Καθηγήτρια Προϊστορικής Αρχαιολογίας Πανεπιστημίου Κρήτης
40	Κόρος, Δημήτρης	Δικηγόρος – Μέλος της Νομικής Υπηρεσίας του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες
41	Κότσιρα, Ελένη	Δρ Ανθρωπολογίας (University of St Andrews) / Principal Social Researcher & Designated Safeguarding Lead, Alma Economics, helena.kotsira@gmail.com
42	Κούζας, Γιώργος	Αναπ. Καθηγητής Αστικής Λαογραφίας ΕΚΠΑ, gkouzas@phil.uoa.gr
43	Κούνας, Ηλίας - Μάριος	Μεταφραστής – επιμελητής εκδόσεων, marios@word-craft.eu, std532928@ac.eap.gr
44	Κούρτη, Κατερίνα	Καλλιτεχνική παραγωγός (creative producer)
45	Κουτσούγερα, Ναταλία	Κοινωνική Ανθρωπολόγος, Ε.Δι.Π. Τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας Πάντειο Πανεπιστήμιο n.koutsougera@yahoo.com

	ΟΝΟΜΑ	ΙΔΙΟΤΗΤΑ
46	Κουτσούμπα, Δέσποινα	Αρχαιολόγος στην Εφορεία Εναλίων Αρχαιοτήτων, dkutsumba@yahoo.com
47	Κριθαρά, Ρίκα	Εικαστικός
48	Λαφαζάνη, Όλγα,	Μεταδιδακτορική Υπότροφος Marie Curie, Πανεπιστήμιο Humboldt, Βερολίνο
49	Λεμπέση, Μαρία	Ιστορικός, Ιστορικό Αρχείο Εθνικής Τραπέζης
50	Λιανός, Βασίλης	Αρχαιολόγος και Πολιτιστικός Διαχειριστής, ranarchaeo@gmail.com
51	Λιανός, Θέμης	Αρχαιολόγος, hemislianos@gmail.com
52	Μάκα, Χριστίνα	Msc, Δ/νση Έρευνας και Τεχνικής Υποστήριξης Μελετών και Έργων Αναστήλωσης - ΥΠΠΟ
53	Μαλακάση, Σύνθια	Δρ Κοινωνικής Ανθρωπολογίας, Επιστ. Υπεύθυνη προγράμματος «Γεννώντας Άλλους, μεγαλώνοντας πολίτες;», Τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο, cynthia.malakasis@gmail.com
54	Μαραγκουδάκη, Ελένη	Πειραματική Αρχαιολόγος, Δρ Προϊστορικής Αρχαιολογίας, emaragoudaki@yahoo.com
55	Μαρκάκη, Δέσποινα	Αρχαιολόγος – Νομικός, dmarkaki@hotmail.com
56	Μαρκόγλου, Κωνσταντίνα	Αρχαιολόγος - Διαχείριση Μνημείων ΕΚΠΑ, Υποψ. Διδακτόρισα Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ, kon.markoglou@gmail.com
57	Μαυρίδη, Βασιλική	Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια ΠΜΣ «Φύλο, Πολιτισμός και Κοινωνία» Τμήματος Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ιστορίας Πανεπιστημίου Αιγαίου, κινηματογραφίστρια και performer
58	Μήλιου - Θεοχαράκη, Χριστίνα	Δρ Νομικής University of Sussex, Κοινωνική Ερευνήτρια, Alma Economics
59	Μικρομάστορα, Εύη	Αρχαιολόγος, Υποψ. Διδακτόρισα Κλασικής Αρχαιολογίας Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, mikromastora_evi@yahoo.gr
60	Μιχαλόπουλος, Γιάννης,	Ερευνητής, καλλιτέχνης δραματουργός
61	Μουδόπουλος - Αθανασίου, Φαίδων	Μεταδιδακτορικός Ερευνητής στο Barcelona Supercomputing Center
62	Μουσταφά, Αχμέντ	Σουδανός Ακτιβιστής και Οργανωτής Κοινότητας, Μέλος της «Επιτροπής Αλληλεγγύης Mataris Sudan» και της εκστρατείας «50 από πολλούς»
63	Μπακάλης, Χρήστος	Δρ Κοινωνιολογίας, Μέλος Ε.ΔΙ.Π. Σχολής Κοινωνικών Επιστημών Πανεπιστήμιο Αιγαίου
64	Μπακογιαννάκη, Δήμητρα	Εικαστικός, Υπουργείο Πολιτισμού dimimpak62@gmail.com
65	Μπαμπίλης, Τρύφωνας	Ανθρωπολόγος, trifonb@yahoo.com
66	Μπαρούδα, Αρχοντούλα	Δρ Αρχαιολογίας (UCL), Marie Skłodowska-Curie Fellow / Social Researcher, Alma Economics
67	Μπολώτη, Τίνα (Σταματία)	Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια, tinaboloti@yahoo.gr
68	Μπουμπουλάκη, Κωνστατίνα	Αρχιτέκτων Μηχανικός, MSc Περιβαλλοντικός Αρχιτεκτονικός και Αστικός Σχεδιασμός ΑΠΘ

	ΟΝΟΜΑ	ΙΔΙΟΤΗΤΑ
69	Μπουρίτη, Αιμιλία	Ερευνήτρια-Visual Performance Artist, Αστική μη Κερδοσκοπική Εταιρεία ΣΥΝ+ΕΡΓΑΣΙΑ, emiliabouriti@gmail.com
70	Νικολαΐδου, Ουρανία	Μεταπτυχιακή φοιτήτρια ΠΜΣ «Σπουδές στην Κινητικότητα» ΙΑΚΑ Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, nikolaidourania1@yahoo.com
71	Νικολακάκης, Γιώργος	αφ. Αναπ. Καθηγητής Κοινωνικής Ανθρωπολογίας Πανεπιστημίου Κρήτης
72	Ξημέρη, Σαμάνθα	Δρ. Αρχαιολογίας, ΙΔΟΧ, Εφορεία Αρχαιοτήτων Ηρακλείου - ΥΠΠΟ samanthaxime@gmail.com
73	Παναγιωτόπουλος, Διαμαντής	Καθηγητής Αρχαιολογίας, Πανεπιστήμιο Χαϊδελβέργης, dp@zaw.uni-heidelberg.de
74	Παπακώστας, Χρήστος	Αναπληρωτής Καθηγητής Λαογραφίας και Ελληνικού Παραδοσιακού Χορού Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης, chrisparakostas@uoi.gr
75	Παπαναστάση, Μαρούλα	Ομάδα ΚαμπΉλες
76	Παπανδρέου, Ζέτα	Δρ Διδακτικής της Ιστορίας, Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια Ε.Μ.Π., Μέλος της ΟΠΙ Επταπυργίου, zeaperha@gmail.com
77	Παπαχριστοφόρου, Μαριλένα	Καθηγήτρια Κοινωνικής Ανθρωπολογίας & Λαογραφίας Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
78	Πασχαλίδης, Κώστας	Δρ Αρχαιολογίας, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, conpascalgr@yahoo.com
79	Πλάντζος, Δημήτρης	Καθηγητής Κλασικής Αρχαιολογίας ΕΚΠΑ dkplantzozos@arch.uoa.gr
80	Πλατής, Κωνσταντίνος	Υποψ. Διδάκτορας Λαογραφίας ΕΚΠΑ, constantisfanouris@gmail.com
81	Πόζογλου, Πάνος	Ανθρωπολόγος, ranosprozo23@gmail.com
82	Ποταμίτη, Φανή	Αρχιτεκτόνισσα, ΔΠΜΣ "Έρευνα στην Αρχιτεκτονική: Σχεδιασμός-Χώρος-Πολιτισμός"
83	Ποταμίτης, Γιάννης	Τελειόφοιτος Master's in Transformative Game Design, Upsala University
84	Προμπονάς, Παντελής	Υποψ. Διδάκτορας Κοινωνικής Ανθρωπολογίας, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, pprobonas@gmail.com
85	Ράλλη, Βάσω	Ομάδα ΚαμπΉλες
86	de Rapper, Gilles,	Δρ Ανθρωπολογίας, ερευνητής CNRS, Διευθυντής Νεότερων και Σύγχρονων Σπουδών στη Γαλλική Αρχαιολογική Σχολή, rg.afe@reppared.sellig, gilles.derapper@efa.gr
87	Ρήνα, Γεωργία	Μεταδιδακτορική ερευνήτρια Πανεπιστήμιο Μακεδονίας
88	Ρομαντικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	Διακαλλιτεχνική ερευνητική κοινότητα
89	Ρούσσοσ, Χρήστος	Πολίτης, roussosrous@gmail.com
90	Σακαλή, Όλγα	Δρ Μουσειολογίας, Αρχαιολόγος, Διεύθυνση Αρχαιολογικών Μουσείων, Εκθέσεων και Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων ΥΠΠΟ, olgasakali@gmail.com

	ΟΝΟΜΑ	ΙΔΙΟΤΗΤΑ
91	Σακελλαριάδη, Αναστασία	Δρ Αρχαιολογίας, Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου, Συν- επιμελήτρια περιοδικού «Κριτικές Μελέτες για την Πολιτιστική Κληρονομιά»
92	Σακκάς, Γιώργος-Ηλίας	Υποψ. Διδάκτορας, Τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο, sak.geo13@gmail.com
93	Σακκάς, Δημήτρης	ΙΔΟΧ Αρχαιολόγος, Εφορεία Αρχαιοτήτων Ανατολικής Αττικής – ΥΠΠΟ, dnsakkas@hotmail.com
94	Σαλαμινιώτη, Θεοδώρα	Υποψ. Διδασκίστρια Κοινωνικής Ανθρωπολογίας, salamanioti.dorita@gmail.com
95	Σάσσαλος, Ηρακλής	Αρχαιολόγος, her.sassalos@gmail.com
96	Σδούκος, Παναγιώτης	Υποψ. Διδάκτορας Τμ. Τεχνών Ήχου & Εικόνας, Ιόνιο Πανεπιστήμιο, folkperformancelab@gmail.com
97	Σεπετζόγλου, Νικόλαος	Εικαστικός, nsepetzoglou@yahoo.gr
98	Σερπέζης, Κωνσταντίνος	Μεταπτυχιακός φοιτητής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, kos.serpezis@gmail.com
99	Σκουλουδάκη, Βαρβάρα -Κυριακή	Προπτυχιακή φοιτήτρια ΙΑΚΑ Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
100	Σκούρα, Ειρήνη	Ομάδα ΚαμπΉλες
101	Σπυροπούλου, Κατερίνα	Αρχαιολόγος, s.katerina79@gmail.com
102	Στεργίου, Ελευθέριος - Κωνσταντίνος	Νομικός - Δικαστικός Γραμματέας – Υποψ. Διδάκτορας Κοινωνιολογίας του Δικαίου, kostas_eleutherios@yahoo.com
103	Στούρη, Στεφανία	Ανεξάρτητη Επιμελήτρια, Μουσειολόγος, stouri.stefania@gmail.com
104	Στρατούλη, Γεωργία	Δρ Αρχαιολογίας, Προϊσταμένη Εφορείας Αρχαιοτήτων Κιλκίς, Αναπλ. Προϊσταμένη Εφορείας Αρχαιοτήτων Ημαθίας - ΥΠΠΟ, efakil@culture.gr / gstratouli@culture.gr / gstratouli@gmail.com
105	Στρίκου, Παναγιώτα	Υποψ. Διδασκίστρια Ιονίου Πανεπιστημίου, pstrikou@ionio.gr
106	Συνοδινού, Πολύμνια	Αρχαιολόγος, Υποψ. Διδασκίστρια Johannes Gutenberg Univesity, Mainz, polysynodinou@gmail.com
107	Σφήκας, Νικόλαος	Δρ, Εφορεία Αρχαιοτήτων Πόλης Θεσσαλονίκης - ΥΠΠΟ
108	Τσεμπερά, Θεοφανία	Βιοαρχαιολόγος, theofania.t@gmail.com
109	Τσιαμάγκα, Ευμορφία	Μουσειοπαιδαγωγός, Εφορεία Αρχαιοτήτων Μαγνησίας - ΥΠΠΟ, etsiamagka@culture.gr
110	Τσιμουρής, Γιώργος	Ομότιμος Καθηγητής Κοινωνικής Ανθρωπολογίας Παντείου Πανεπιστημίου, Πρόεδρος ΔΣ ΣΚΑΕ, giorgos.tsimouris@gmail.com
111	Φουρλίγκα, Εύα	Δρ Μουσειολογίας, Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού, furliga@gmail.com
112	Χαμηλάκης, Γιάννης,	Αρχαιολόγος, Πανεπιστήμιο Μπράουν, y.hamilakis@brown.edu
113	Χάρη, Χαρίκλεια	Αρχιτεκτόνισσα, Υποψ. Διδασκίστρια ΕΜΠ, hariklia.hari@gmail.com
114	Χατζημάρκου, Πόλυ	Σύμβουλος Πολιτιστικής Διοίκησης- Ιστορικός Τέχνης & Ευρωπαϊκού Πολιτισμού, pollyhatz@yahoo.com
115	Χοτζάκογλου, Ανθή	Εντεταλμένη Διδάσκουσα, Τμήμα Θεατρικών Σπουδών, ΕΚΠΑ, anthoucho@theatre.uoa.gr

	ΟΝΟΜΑ	ΙΔΙΟΤΗΤΑ
116	Χουρμουζιάδη, Νάσια	<i>Καθηγήτρια Μουσειακής Θεωρίας & Εκθεσιακού Σχεδιασμού, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, nassiah@aegean.gr</i>
117	Χρειαζομένου, Ελένη	<i>Υποψήφια Διδακτόρισα Προϊστορικής Αρχαιολογίας</i>
118	Χρηστίδου, Ελένη	<i>Υποψήφια Διδακτόρισα, Vrije Universiteit Amsterdam</i>
119	Χρυσάδακου, Αλεξάνδρα	<i>Αρχαιολόγος – Μουσειολόγος, Υποψήφια Διδακτόρισα στο Public University of Navarre (UPNA), alexandrachrysad@gmail.com</i>

**STOP
ISRAELI
CRIME**